

T.C.

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**MUSTAFA KUTLU'NUN ESERLERİNDEKİ KELİME
GRUPLARININ İŞLEVSEL ÖZELLİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökhan ÖZBEK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Oktay Selim KARACA

Bilecik, 2016

10053620

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

MUSTAFA KUTLU'NUN ESERLERİNDEKİ KELİME
GRUPLARININ İŞLEVSEL ÖZELLİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökhan ÖZBEK

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Oktay Selim KARACA

Bilecik, 2016
10053620

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI
JÜRİ ONAY FORMU

BŞEÜ-KAYSIS Belge No	
İlk Yayın Tarihi/Sayısı	
Revizyon Tarihi	
Revizyon No	
Toplam Sayfa	

Öğrencinin Adı Soyadı: Gökhan ÖZBEK

Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Oktay Selim KARACA

Tezin Özgün Adı : Mustafa KUTLU'nun Eserlerindeki Kelime Gruplarının İşlevsel Özellikleri

Tezin İngilizce Adı : The Functional Features of Word Groups in Mustafa KUTLU's Works

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 31/05/2016

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışması ilgili EYK kararıyla oluşturulan jüri tarafından OY BİRLİĞİ /~~OY~~
~~ÇOKLUCU~~ ile Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Oktay Selim KARACA

Üye: Prof. Dr. Mustafa KOÇ

Üye: Doç. Dr. Mehmet Mahur TULUM

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR

Üye : Doç. Dr. Selahattin TOLKUN

ONAY

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve
...../..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ

BEYAN

"Mustafa Kutlu'nun Eserlerindeki Kelime Gruplarının İşlevsel Özellikleri" adlı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlak kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmını Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitede ayrı bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Gökhan ÖZBEK

05.01.2016

İmza

ÖN SÖZ

Kelime grupları ile ilgili bugüne kadar birçok önemli çalışma yapılmıştır. Buna rağmen konu hakkında ileri sürülen görüşler noktasında tam bir fikir birliğine varılamadığı açıkça görülmektedir. Akademik kitaplarda, makalelerde, yüksek lisans ve doktora tezlerinde kelime gruplarını konu alan yeni çalışmalar ortaya konmaktadır. Amacımız, bu sahada yapılmış çalışmalara katkı sağlayarak, konuya farklı bir bakış açısı kazandırmaktır.

Kelime grupları konusunda çalışmalar yapmış pek çok uzman, kendi yöntem ve değerlendirmelerini ortaya koyarak yol gösterici olmuşlardır. Biz de bu çalışmada Nikolay Aleksandroviç Baskakov'un işlevsel tasnif yöntemini ve konuyla ilgili değerlendirmelerini esas aldık. Çalışmamızda, Mustafa Kutlu'nun eserlerindeki kelime gruplarını tespit ederek işlevsel özelliklerine göre sınıflandırdık. İnceleme bölümünde yer alan kısaltmaların her biri Mustafa Kutlu'nun eserlerini, yanındaki rakamlar ise o eserde tespit edilen kelime grubunun sayfa numarasını işaret etmektedir. Tespit edilen kelime grupları yapı tiplerine, modifikasyonlarına ve varyantlarına uygun olarak sınıflandırıldı. Çalışmada incelenen eserlerin sayıca fazla olması sebebiyle tespit edilen kelime gruplarının tamamı kullanılamadı. Bu sebeple örnek sayısı sınırlandırıldı. Sonuç bölümünde ise, Mustafa Kutlu'nun eserlerindeki kelime gruplarının işlevsel özelliklerine göre dağılımına ve elde edilen verilerin değerlendirilmesine yer verildi.

Bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden danışmanım Doç. Dr. Oktay Selim KARACA'ya değerli katkı ve emekleri için en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Kıymetli hocam Prof. Dr. Mustafa KOÇ, bütün süreç boyunca desteğini esirgememiş, fikirleri ile yoluma ışık tutmuştur. Savunma sınavı sırasında değerli jüri üyelerinden Doç. Dr. Mehmet Mahur TULUM, Doç. Dr. Selahattin TOLKUN ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR çalışmamın son haline gelmesine önemli katkılar sağlamışlardır. Bu vesileyle tüm hocalarıma teşekkürlerimi borç bilirim. Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim aileme şükranlarımı sunarım.

Gökhan ÖZBEK

05.01.2016

ÖZET

Kelime grupları; varlıkları, nesneleri ve hareketleri tek kelime ile ifade edemediğimiz durumlarda onları karşılayabilen ve cümle içerisinde belirli görevler üstlenebilen anlamlı kelime birlikleridir. Kelime gruplarının cümlede üstlendiği görevler, dilin kullanımı ve işleyişi hakkında bizlere çok önemli bilgiler verir. Dolayısıyla bu anlamlı birlikleri sınıflandırırken yapısal-gramatik özelliklerinin yanında aynı zamanda cümledeki işlevlerini de dikkate almak gerekir. Mevcut sınıflandırma yöntemleri, kelime gruplarının tüm yönleriyle tespitine ve izahına imkân vermemektedir. Geçmişten günümüze üretilen fikirlere ve ortaya konulan eserlere rağmen ortak bir sonuca varılamayan kelime gruplarının sınıflandırılması hususunda, muhtelif görüşler dile getirilmeye devam etmektedir.

Çağdaş Türk edebiyatının önemli temsilcilerinden Mustafa Kutlu, zengin kelime dağarcığı ile dilimizin tüm güzelliklerini eserlerine yansıtabilmiştir. Bu sebeple Mustafa Kutlu'nun eserleri, çalışmamıza uygun bulunup inceleme konusu olarak seçildi. Giriş bölümünde kelime gruplarıyla ilgili genel bilgiler verilerek yapısal-gramatik düzeyde kelime gruplarının sınıflandırılması ele alındı. Birinci, ikinci ve üçüncü bölümde ise Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit edilen kelime grupları, cümlede üstlendikleri görevlere göre sınıflandırıldı. İşlevsel-semantik plan düzeyinde; yapı tipi, modifikasyon ve varyantlarına ayrılarak görevlerine dair bilgiler verildi. Yapı tiplerinin verimliliğine göre kelime gruplarının tespiti değişkenlik gösterdiği için, varyantlarda örnek sayısı "en fazla" dört ile sınırlandırıldı. Sonuç bölümünde ise Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit edilen kelime gruplarının yapı tipi, modifikasyon ve varyantlara göre dağılımı incelenerek verimlilikleri hakkında bilgiler verildi.

Anahtar Kelimeler: Kelime grupları, İşlevsel, Sözdizimi, Tasnif, Metot

ABSTRACT

Phrases are sets of meaningful lexical units which have specific functions in sentences and are used when we cannot describe things, objects or actions with the help of a single word. The functions that phrases have in a sentence give us very important information on the implementation and function of a language. For this reason, when classifying these meaningful elements, we have to take into consideration not only their structural grammatical features but also their function in a sentence. Current classifying methods are not competent enough to identify and explain phrases from all aspects. Although there are lots of opinions and studies that have been done for a long time, there are still various views on classification of phrases that have not reached a final conclusion on the subject.

Mustafa Kutlu, who is one of the important representatives of contemporary Turkish Literature, has been able to reflect all virtues of our language thanks to his rich vocabulary knowledge. That is why Mustafa Kutlu's works have been found appropriate for our study and chosen as our study subject. In the prologue section general information on phrases has been given and classification of phrases has been handled in terms of their structural-grammatical aspects. In the first, the second and the third sections, the phrases identified in Mustafa Kutlu's works have been inspected according to their functional qualities. The phrases in his works have been classified in accordance with their structure types, modifications and variants after they have been studied from a functional-semantic basis and information has been given on their functions in a sentence. The number of the variant examples has been limited to four since the identification of phrases varies in consonance with efficiency of structure types. In the conclusion section, the structure types of the phrases spotted in Mustafa Kutlu's works have been studied according to their modifications and variants and information on their functions and efficiency has been given.

Key Words: Word Groups, Functional, Syntax, Classification, Method

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	vi
SİMGELER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM BASİT VE ÜÇ ÖGELİ İSİMLİK KELİME GRUPLARI

1.1. BELİRTENİ İSİM OLAN, İSİMLİ, BASİT KELİME GRUPLARI.....	10
1.2. BELİRTENİ FİİL OLAN, İSİMLİ, BASİT KELİME GRUPLARI.....	21
1.3. BELİRTENİ İSİM OLAN, FİİLLİ, BASİT KELİME GRUPLARI.....	23
1.4. BELİRTENİ FİİL OLAN, FİİLLİ, BASİT KELİME GRUPLARI.....	28
1.5. BELİRTENİ İSİM OLAN, İSİMLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI.....	30
1.6. BELİRTENİ FİİL OLAN, İSİMLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI.....	56
1.7. BELİRTENİ İSİM OLAN, FİİLLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI.....	64
1.8. BELİRTENİ FİİL OLAN, FİİLLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI.....	78

İKİNCİ BÖLÜM BASİT VE ÜÇ ÖGELİ BELİRTMELİK KELİME GRUPLARI

2.1. BELİRTENİ İSİM OLAN, İSİMLİ, BASİT KELİME GRUPLARI.....	86
2.2. BELİRTENİ FİİL OLAN, İSİMLİ, BASİT KELİME GRUPLARI.....	92
2.3. BELİRTENİ İSİM OLAN, FİİLLİ, BASİT KELİME GRUPLARI.....	95
2.4. BELİRTENİ FİİL OLAN, FİİLLİ, BASİT KELİME GRUPLARI.....	100
2.5. BELİRTENİ İSİM OLAN, İSİMLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI.....	104

2.6. BELİRTENİ FİİL OLAN, İSİMLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI.....	114
2.7. BELİRTENİ İSİM OLAN, FİİLLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI.....	118
2.8. BELİRTENİ FİİL OLAN, FİİLLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI.....	132

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOK ÖGELİ

İSİMLİK VE BELİRTMELİK KELİME GRUPLARI

3.1. BELİRTEN GRUPLU VE BELİRTİLENLİ KELİME GRUPLARI.....	137
3.1.1. İsimlik Kelime Grupları.....	137
3.1.2. Belirtmelik Kelime Grupları.....	139
3.2. BELİRTENLİ VE BELİRTİLEN GRUPLU KELİME GRUPLARI.....	141
3.2.1. İsimlik Kelime Grupları.....	141
3.2.2. Belirtmelik Kelime Grupları.....	144
3.3. BELİRTEN VE BELİRTİLEN GRUPLU KELİME GRUPLARI.....	145
3.3.1. İsimlik Kelime Grupları.....	145
3.3.2. Belirtmelik Kelime Grupları.....	147
SONUÇ.....	149
KAYNAKÇA.....	156
ÖZGEÇMİŞ.....	158

KISALTMALAR

AVM	: Akasya ve Mandolin
AY	: Anadolu Yakası
BB	: Bu Böyledir
BÖ	: Beyhude Ömrüm
C	: Chef
DBD	: Dem Bu Demdir
HB	: Huzursuz Bacak
HG	: Hayat Güzeldir
HVT	: Hüzün ve Tesadüf
KA	: Kapıları Açmak
MK	: Mavi Kuş
MM	: Menekşeli Mektup
RP	: Rüzgarlı Pazar
S	: Sır
SBÖT	: Sıradışı Bir Ödül Töreni
ŞM	: Şehir Mektupları
TÖ	: Tufandan Önce
TSBÖH	: Tahir Sami Bey'in Özel Hayatı
UH	: Uzun Hikaye
YAS	: Yokuşa Akan Sular
Yİ	: Yoksulluk İçimizde
YTYs	: Ya Tahammül Ya Sefer
YT	: Yıldız Tozu
ZYH	: Zafer Yahut Hiç

SİMGELER

aSi	: Asıl Sayı Sıfatı
bSi	: Belirsiz Sayılar
bZ	: Belgisiz Zamir
E	: Edat
F	: Fiil Biçimi
Fm	: Fiil-Mastar Biçimi
İ	: İsim
İk	: İsimlik
iS	: İşaret Sıfatı
iZ	: İşaret Zamiri
niS	: Nispet Sıfatı
nS	: Niteleme Sıfatı
S	: Sıfat
sF	: Sıfat-Fiil Biçimi
Si	: Sayı Sıfatları
sZ	: Soru Zamiri
Ü	: Ünlem
üSi	: Üleştirme Sayı Sıfatları
Z	: Zamir
Za	: Zarf
zF	: Zarf-Fiil Biçimi
X	: İlgi Eki, İyelik Eki ya da Hâl Eki Alabilen Herhangi Bir Kelime
X³	: Üçüncü Kişi İyelik Eki
X^{ad}	: Ayrılma Durumu
X^{bd}	: Belirtme Durumu
X^{bud}	: Bulunma Durumu
X^d	: Herhangi Bir Durum Eki
X^{de}	: İlgiden Başka Herhangi Bir Durum Eki
X^{id}	: İlgi Eki
X^{yd}	: Yönelme Durumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 : Sıralanma Yoluyla Bağlanmada Kullanılan Bazı Oluşumlar..... 3

Tablo 2 : Sözdizimlik Bağlantı Yöntemlerinin Gramer Göstergeleri..... 3

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 : Yönetme Durumları.....	4
Şekil 2 : Uyum Yoluyla Bağlanmanın Kullanıldığı Bazı Oluşumlar.....	5
Şekil 3 : Yapı Tipi, Modifikasyon ve Varyant Oluşumu.....	6

GİRİŞ

Dil, sahip olduğu temel ilkeleri zaman içerisinde geliştiren ve sistemleştiren canlı bir varlıktır. Bir dili kullanan insanların yaşadığı değişim ve gelişim, kullanılan dilin de kendi sisteminde bazı değişmelere sebep olur. Dil, insanların duygu ve düşüncelerini beslediği gibi aynı zamanda onların duygu ve düşüncelerinden de beslenir. Bu kavramı Aksan (1995:55) "dil; düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan ögeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir dizgedir" şeklinde açıklamıştır. Dilin yeteri kadar gelişim göstermediği toplumlarda, düşüncelerin ifadesi eksik kalır. Dil ile aktarmak istediğimiz iletiyi karşı tarafa olduğu gibi gönderemezsek amacımızı yeterince iyi ifade edememiş oluruz. Varlıkları, nesneleri ve hareketleri tek kelimeyle ifade edemediğimiz durumlarda kelime gruplarına ihtiyaç duyarız. Buradan hareketle, insanlar arasındaki iletişimin ve aktarımın daha iyi sağlanabilmesi için dilin yapı özelliklerini kendi işleyişine uygun biçimde ortaya çıkarmak, cümlelerin yapı taşı olan kelime gruplarını sözdizimi birliği olarak ayrı bir düzeyde ele almak gerekir. Türkiye Türkçesinde kelime grupları üzerine yapılan birçok çalışmada, bu anlamlı birlikler cümleden ayrılarak farklı bir sözdizimlik kategoride değerlendirilmiş, kelime gruplarını oluşturan ögelerin morfolojik özelliklerini ön planda tutan sınıflandırma yöntemleri tercih edilmiştir. (Bilgegil 2000, Banguoğlu 2004, Delice 2007, Korkmaz 2009, Bozkurt 2010, Ediskun 2010). Benzer ölçütlere dayanan çalışmaların ortaya koyduğu farklı sınıflandırma yöntemleri ve bu sınıflandırmalarda kullanılan farklı terim ve tanımlar, konunun hem anlaşılabilir hem de öğretilabilir olmasını güçleştirmiştir. Kelime gruplarının nasıl tasnif edilmesi ve hangi ortak terimlerin kullanılması gerektiği hususunda uzmanlar tarafından hâlâ bir fikir birliğine varılabilmiş değildir.

Bu çalışmada, kelime gruplarının cümlede üstlendiği görevleri ön plana çıkaran, kuralları ve ölçütleri Baskakov (2011:34-147) tarafından belirlenmiş işlevsel bir sınıflandırma yöntemi tercih edildi. Bu işlevsel tasnif yöntemine göre kelime grupları temel düzeyde isimlik ve belirtmelik olarak birbirinden ayrılır. Kelime gruplarını oluşturan kelimelerin yapısal-gramatik özellikleri (morfolojik özellikler, sözdizimlik bağlanma yöntemleri, öge sayısı) isimlik ve belirtmelik kelime gruplarının kendi içinde alt kategorilere (yapı tipi, modifikasyon, varyant) ayrılmasında kullanılan bir araçtır.

Türkçedeki bütün kelime çeşitlerini, isim ve fiil olmak üzere iki kelime çeşidi etrafında değerlendirmek mümkündür. Türkçe sözdizimin temel kuralı, kurucu ögenin yardımcı ögeden sonra gelmesi prensibidir. Kelime grubunun kurucu ögesi esas alındığında belirtilenin isim veya fiil (fiil-mastar, sıfat-fiil, zarf-fiil) soyundan bir sözcük olması, kelime gruplarının gramatik yönden isimli ya da fiilli olarak sınıflandırılmasını belirlemektedir. Kurucu ögesi isim veya isim gibi kullanılabilen bir kelime olan kelime grupları isimli, kurucu unsuru fiil (isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil) olan kelime grupları da fiilli kelime gruplarıdır (Baskakov, 2011:30-54). Kelime gruplarının isimli ve fiilli olarak sınıflandırılması hem ögeler arasındaki bağlantı şeklinin belirlenmesinde hem de kelime grubunun hangi görevde (isimlik/belirtmelik) kullanılacağı konusunda belirleyici bir role sahiptir.

Kelime grupları, kendisini meydana getiren ögelerin anlamıyla ilişkili olmak zorundadır. Bu durumda belirtilen öge, bir taraftan belirten ögenin niteleyici özelliğini kazanırken diğer taraftan da kelime grubunun bütününde var olan anlamı muhafaza etmelidir (Baskakov, 2011:24-27). Yapısal-gramatik düzeyde ele alınan bağımsız ve bağımlı kelime grupları yalnızca anlam düzeyinde birbirinden ayrılır. Dolayısıyla "bağımsız kelime gruplarında belirtilen ögenin anlamı, belirten ögenin nitelemesiyle somutlaşırken; bağımlı kelime gruplarında iki öğrenin ilişkisi, yeni bir anlam ortaya koyar" (Baskakov, 2011:29) şeklinde açıklanabilir. Sözdizimlik bağlantı tiplerinin incelenmesi semantik düzeyle değil, yapısal düzeyle ilgilidir. Bu sebeple bağımlı kelime gruplarındaki "bağımlılık" ilişkisi, yapısal özellikler tarafından belirlenmişse sözdizimlik çözümleme gerektirir. Kelime grupları sözdizimlik düzeyde, ögeleri birbirine "bağımlı" ve "bağımsız" olmak üzere ikiye ayrılır. Ögeleri birbirine bağımlı kelime grupları, üç çeşit sözdizimlik bağlantı yöntemiyle (sıralanma, yönetme, uyum) birbirlerine bağlanabilir. Sözdizimlik bağlantı yöntemleriyle birbirine bağlanan ögelerin arasına << + >> işareti konulur.

Bağlantı Yöntemleri

Sıralanma yoluyla bağlanmada gramer göstergeleri kullanılmaz. Belirten ve belirtilen arasındaki sıralanma esasına uygun ilişkiyle kelime grupları oluşur. Bu tür bağlanmalarda belirten önce, belirtilen sonra gelir ve bu temel sözdizimi kuralı bozulamaz (Baskakov, 2011:22-23). Basit kelime grubunu oluşturan iki öge arasına

nadiren üçüncü bir kelime girebilir. Bu kelime de tek başına anlamı olmayan bir tanımlık veya bağlaçtır. Eğer araya giren bu kelime tek başına bir anlam taşıyorsa, sıralanma yoluyla oluşan üç ögeli kelime grubu meydana gelir. Hem isimlik hem de belirtmelik kelime gruplarında sıkça kullanılan sözdizimlik bir bağlantı şeklidir.

Tablo 1: Sıralanma Yoluyla Bağlanmada Kullanılan Bazı Oluşumlar

Yapı Varyantı	İşlevi	Kelime Grubu	Oluşum
(S + İk)	İsimlik	Kırmızı ruj	Niteleme
(Z + S)	Belirtmelik	Çok büyük	Niteleyeni niteleme
(S + İk)	İsimlik	Tahta kaşık	Ham maddesi
(S + İk)	İsimlik	Sultan Süleyman	Unvan
(S + İk)	İsimlik	Dişi kuş	Cinsiyet
(İk + E)	Belirtmelik	Aslan gibi	Denkleştirme
(S + İk)	İsimlik	Bu kitap	Gösterme

Belirtilen ögenin, ilgi hâli dışında herhangi bir hâl eki almış belirtene bağlanmasıyla oluşan kelime gruplarında sözdizimlik bağlantı şekli *yönetmedir*. Hâl eki almış yardımcı öge, temel öge tarafından yönetilmektedir. Yani belirten öge, belirtilenin nesnesi durumundadır (Baskakov, 2011:21). Yönetme (istem) her ne kadar fiiller için geçerli olsa bile isimler de yönetme konumunda bulunabilmektedir. İyelikli kelime grupları belirtme işlevinde kullanılmadıkları için belirtmelik kelime gruplarındaki ögeler sıralanma ya da yönetme yoluyla birbirlerine bağlanırlar. Ögelerin sözdizimlik bağlantı yöntemlerini gösteren çeşitli gramer göstergeleri kullanılır.

Tablo 2: Sözdizimlik Bağlanma Yöntemlerinin Gramer Göstergeleri

Uyum Yoluyla Bağlanma				Yönetme Yoluyla Bağlanma					
X ^{id}	X ¹	X ²	X ³	X ^d	X ^{de}	X ^{bd}	X ^{yd}	X ^{bud}	X ^{ad}
İlgi Durumu	1. Tekil İyelik	2. Tekil İyelik	3. Tekil İyelik	Herhangi bir durum eki	İlgiden başka herhangi bir durum eki	Belirtme Durumu	Yönelme Durumu	Bulunma Durumu	Ayrılma Durumu

Hareket anlamı barındıran belirtilen, kendisine nesne olan belirten ile güçlü bir bağ kurmaktadır. Nesne konumundaki belirtenin durumu, yönetici ögenin hareketine dönüktür. Fiilin mastar hali, hareket anlamını hiç yitirmedeği için önüne geleceği isimle birlikte her zaman güçlü isim yönetimleri oluşturur. Zayıf isim yönetiminde temel öge, nesne alabilecek bir hareketi ifade etmemektedir. "Güçlü isim yönetimlerinde belirtilenin hareketi nesneye yön verir. Zayıf isim yönetimlerinde ise belirtilen, bir fiil ögesi tarafından motive edilir" (Baskakov, 2011:22). Fiil yönetimlerinde durum daha basittir; "temel öge bir ya da daha fazla belirteni nesne olarak yönetiyorsa güçlü fiil yönetimi, temel öge hareketin tarzını ve yerini bildiriyorsa zayıf fiil yönetimidir" (Baskakov, 2011:22). Bu durumda, yönelme ve belirtme eki alan nesne durumundaki ögeler güçlü fiil yönetimiyle yönetilirken ayrılma eki alan ya da birliktelik edatıyla beraber kullanılan belirtenler, hareketin tarzını ve yerini bildirdikleri için zayıf fiil yönetimi ile yönetilirler. Bazı geçişli fiiller hem zayıf hem de güçlü yönetime sahiptir.

<i>yardım-a</i> muhtaç (olmak)	→	Güçlü İsim Yönetimi
<i>Sevme-y-e</i> gönüllü (olmak)	→	Güçlü İsim Yönetimi
Derviş <i>çile-y-i</i> sever	→	Güçlü Fiil Yönetimi
<i>İnsan-ı</i> insan-a kırdırmak	→	Güçlü Fiil Yönetimi
<i>Erenler-den</i> (gelen) deva	→	Zayıf İsim Yönetimi
<i>Çelik-ten</i> (yapılmış) süngüler	→	Zayıf İsim Yönetimi
Gönül <i>aşk ile</i> uslanmaz	→	Zayıf Fiil Yönetimi
Kahve <i>Yemen-den</i> gelir	→	Zayıf Fiil Yönetimi
<i>Kiri kille</i> yurlar	→	Güçlü ve Zayıf Fiil Yönetimi

Şekil 1: Yönetme Durumları

İlgi ve iyelik temelinde oluşan kelime gruplarının ögeleri uyum yoluyla birbirine bağlanır. Belirten ögenin ilgi eki, kurucu ögenin, belirtene kişi yönünden uygun olan, iyelik eki aldığı kelime gruplarında tam uyum; belirtenin gramer göstergesine sahip olmadığı, belirtilenin iyelik eki aldığı kelime gruplarında yarım uyum söz konusudur. Tam uyum yoluyla bağlanmış ögeler, aralarına başka bir kelime olarak üç ögeli kelime grubu oluşturabilir. Bu şekilde oluşturulan üç ögeli kelime gruplarının yapı tiplerindeki (S + İk) ya da (Z + S) varyantları, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi durumunda kullanılırlar. Böylece üç ögeli kelime grubunun belirteni, ögeleri sıralanma yoluyla

bağlanmış belirtilen grubuna tam uyum yöntemiyle bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirteni ile belirtilen grubu tam uyum yoluyla bağlandıkları için, belirtilen grubunun gramer göstergesi parantez dışına konulur. Yarım uyum yoluyla bağlanan ögeler ise, sıralama yoluyla oluşan kelime gruplarında olduğu gibi tek başına anlamı olan hiçbir kelimeyi aralarına kabul etmezler. Kelime gruplarında belirten olarak görev yapan niteleme özelliğine sahip kelimeler, belirtme işlevlerini yitirerek isimlik görevde kullanılabilirler. Bu durum, belirtmelik işleve sahip bir kelimenin iyelik eki olarak belirten durumundaki ögeye tam uyum yöntemiyle bağlanması neticesinde gerçekleşir. Böylece niteleme özelliğine sahip olan bu kelime, isimlik görevde kullanılan bir belirtilene dönüşür.

Millet meclis-i / Ekmek parça-sı	↔	$\dot{I}k + \dot{I}k^3 / \dot{I}k + \dot{I}k^3$	→	Yarım Uyum
At-(ı)-n iyi-si / Kaya-nın toz-u	↔	$\dot{I}k^{id} + S^3 / \dot{I}k^{id} + \dot{I}k^3$	→	Tam Uyum
Alpler-(i)-n en iyi-si	↔	$\dot{I}k^{id} + (Z + S)^3$	→	Tam Uyum

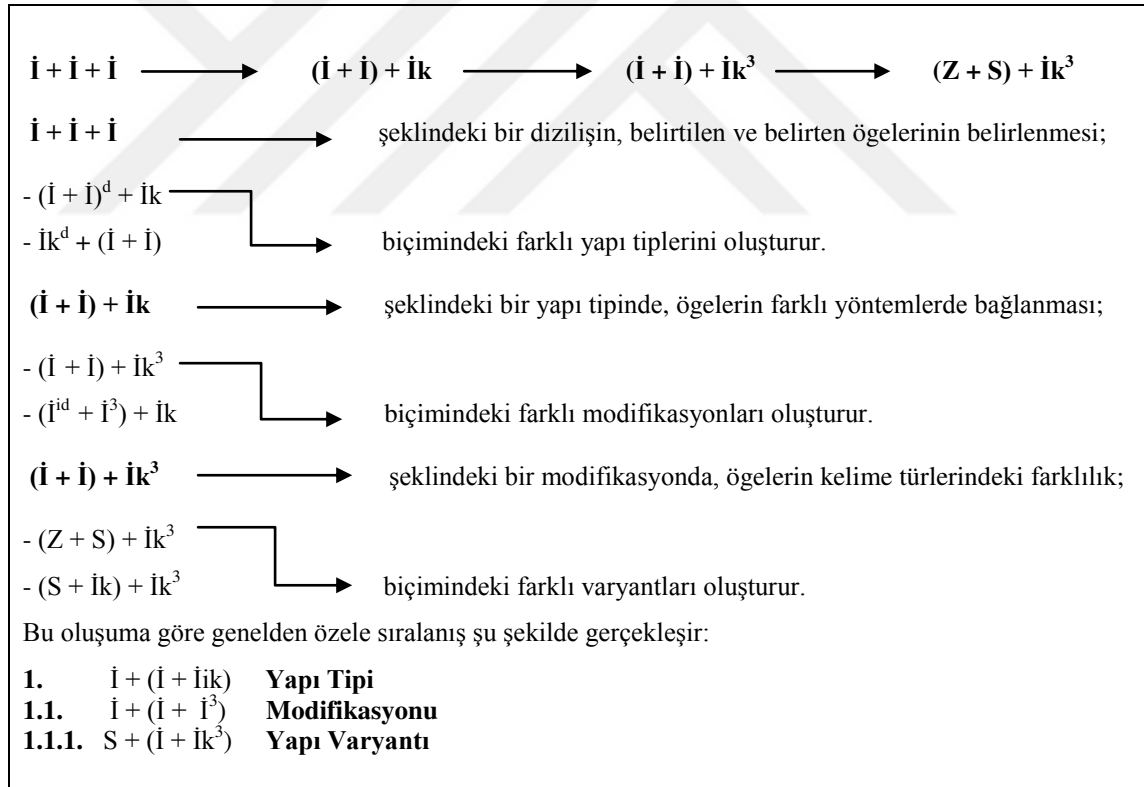
Şekil 2: Uyum Yoluyla Bağlanmanın Kullanıldığı Bazı Oluşumlar

Yapı Bakımından Kelime Grupları

Kelime grupları birleşen sayılarına göre; iki ögeli (basit), üç ögeli ve çok ögeli olabilirler. Kelime grubu içerisinde yer alan unsurların öge olarak kabul edilebilmesi için ya tek başına anlamlı bir kelime olması ya da yanındaki öge/ögelere ile sözdizimlik bir bağ kurması gerekir. Bu husus, kelime gruplarını belirten ve belirtilen ögelerine ayırmada önemli bir ölçüttür. Çünkü kelime grupları her zaman iki veya üç ögeli olmayabilir. Üç ögeli kelime gruplarının içinde basit bir kelime grubu, çok ögeli kelime gruplarının içinde ise basit ve üç ögeli kelime grubu bulunabilir. Böyle durumlarda belirten ve belirtilen ögeler kendi içinde farklı kelime gruplarını da barındırabilir. Büyük kelime gruplarının eksiksiz çözümlenebilmesi, ögeler arasındaki ilişkilerin doğru tespit edilebilmesine bağlıdır.

İki anlamlı kelime, sözdizimlik bağlantı yöntemleri temelinde birbirine bağlanır ve basit kelime grubunu meydana getirir. Basit kelime grupları, kelime grupları düzeyindeki sözdizimin temelini oluşturur. Anlamlı bir kelime ile basit kelime grubu yan yana gelerek üç ögeli kelime grubunu meydana getirir. Basit ve üç ögeli kelime

gruplarında her yapı tipinin, sistem içerisinde kendini tamamlayan bir karşılığı vardır. Örneğin; belirtmelik görevinde kullanılan "uzun boylu" basit kelime grubu, isimlik olarak kullanılan "uzun boylu adam" üç ögeli kelime grubunun belirten ögesini oluşturur. Baskakov (2011)'un tespit ettiği yapı tiplerinde bu örnek, basit kelime gruplarının dokuzuncu yapı tipinin "b varyantı" ile üç ögeli kelime gruplarının birinci yapı tipinin birinci modifikasyonunun "d varyantına" karşılık gelmekte ve bu iki varyant sistem içerisinde birbirini tamamlamaktadır. Basit kelime grupları, üç ögeli kelime gruplarında belirten grubu ya da belirtilen grubu öge olarak görev yapar. Böylece basit kelime gruplarının kendine özgü yapı tipleri muhafaza edilmiş olur. Basit kelime gruplarında belirten ve belirtilen kavramları tek bir öge ile sağlandığı için modifikasyon kavramı yoktur. Bu sebeple basit kelime gruplarında ögeleri birbirine bağlayan sözdizimlik bağlantının şekli yapı tiplerini, kelime türlerindeki farklılık ise varyantları meydana getirir.

Şekil 3: Yapı Tipi, Modifikasyon ve Varyant Oluşumu

Öge sayısı dört ve daha fazla olan kelime grupları, çok ögeli kelime grupları olarak adlandırılır. İki basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubu ile basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubu ile anlamlı bir kelime, iki tane üç ögeli kelime grubu yan yana

gelerek çok ögeli kelime grubunu meydana getirebilir. Bu çalışmada yer alan çok ögeli kelime gruplarının yapı tipi çözümlemelerinde, öge sayısı "dört" ile sınırlandırıldı ve oluşumlarını gösteren birkaç yapı tipi örneği verildi. Bunun sebebi, çok ögeli kelime gruplarının oluşumunda basit ve üç ögeli yapı tiplerinin kullanılması ve öge sayısı fazla olsa da sistemli bir biçimde meydana gelmesidir.

Kelime grupları yapısal-gramatik ve işlevsel olmak üzere iki düzeyde incelenir. Yukarıda bahsettiğimiz yapısal-gramatik özellikler, bu zamana kadar kelime gruplarının sınıflandırılması üzerine yapılan birçok çalışmanın temelini oluşturur. Bu çalışma da yapısal-gramatik unsurlar, kelime gruplarının cümledeki görevlerinin tespit edilmesi ve işlevsel özelliklerine göre sınıflandırılmasında kullanılan yardımcı unsurlardır. Yapısal-gramatik esaslara göre oluşan kelime grupları cümle içerisinde isim, sıfat ve zarf görevinde kullanılır. Kelime gruplarının işlevsel esası da işte bu görevlere dayanır. Cümlede isim olarak görev yapan kelime gruplarına isimlik kelime grupları, cümlede sıfat olarak görev yapan kelime gruplarına sıfatlık kelime grupları, cümlede zarf olarak görev yapan kelime gruplarına zarflık kelime grupları denir. Sıfatlık ve zarflık kelime grupları, belirtmelik kelime grupları altında değerlendirilir. İsimlik ve belirtmelik kelime grupları, yapısal-gramatik özellikleri de dikkate alınarak yapı tipi, modifikasyon ve varyantlarla ifade edilir.

Bu çalışmada, Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit ettiğimiz kelime grupları işlevsel özelliklerine göre isimlik ve belirtmelik kelime grupları olarak sınıflandırıldı. Birinci bölümde; eserlerde tespit edilen basit ve üç ögeli isimlik kelime grupları yapı tipi, modifikasyon ve varyant düzeyinde uygun kategorilere ayrılarak incelendi. İkinci bölümde; eserlerde tespit edilen basit ve üç ögeli belirtmelik kelime gruplarının sıfatlık ve zarflık özellikleri belirtildikten sonra yapı tipi, modifikasyon ve varyant düzeyinde uygun kategorilere ayrılarak incelendi. Üçüncü bölümde; eserlerde tespit edilen çok ögeli kelime grupları, işlevlerine göre kategorilere ayrıldı.

Mustafa Kutlu'nun zengin kelime dağarcığı ve dili kullanmadaki mahareti, bu çalışmanın inceleme alanı olarak seçilmesinde en önemli etkidir. Mustafa Kutlu'nun toplam 24 eserinde kelime grubu taraması yapılmış, tespit edilen kelime gruplarının tamamına burada yer vermek mümkün olmadığından alt düzey varyant oluşumlarında örnek sayısı dört ile sınırlandırılmıştır. Kelime gruplarını oluşturan ögelerin dildeki

kullanımı, kelime türü, yapısı, verimliliği, sözdizimlik bağlantı yöntemi vb. unsurlar bu anlamlı birliklerin tespit edilmesinde rol oynayan faktörlerdir. Kelime gruplarının yapı tiplerini, modifikasyonlarını ve varyantlarını tespit etmek genelden özele gidildikçe zorlaşır. Öyle ki; Mustafa Kutlu'nun eserlerini incelediğimizde, verimliliği yüksek olan kelime gruplarından yüzlerce örnek bulunabilirken verimsiz varyantların bir ya da iki örneği tespit edilebilmiştir. Bunların içerisinde örneklerine en az rastlanan, üç ögeli kelime gruplarının bazı varyantlarıdır. Bunun sebebi, varyantları meydana getiren ögelerin hem türünü hem de sözdizimlik bağlantı şeklini dikkate almak gerekliliğidir. Baskakov (2011)'un tespit ettiği yapı tiplerinden birkaçı, Türkçenin kullanımına uygun olmadığından anlamlı örneklerini bulabilmek pek mümkün olmamıştır.

Bu çalışma öncesinde kelime grupları üzerine yapılan pek çok araştırma incelendi ve uzmanların konuya bakış açıları ile konuyu ele alış biçimlerinden yola çıkılarak ortaya koyulan çok sayıda terim, tanım ve sınıflandırma yöntemi tespit edildi (Hatiboğlu 1972, Ergin 1989, Vardar 1988, Zülfikar 1991, Koç 1996, Karahan 2006, Korkmaz 2009, Bozkurt 2010, Börekçi 2015). Karahan (2006), yapısal ve morfolojik özelliklerine göre sınıflandırdığı kelime gruplarını; isim tamlaması, sıfat tamlaması, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, isim-fiil grubu, ünlem grubu, birleşik isimler, edat grubu, unvan grubu, birleşik fiiller, tekrar grubu, bağlama grubu, sayı grubu, kısaltma grubu olmak üzere 14 başlık altında incelemiştir. Koç (1996) ise kelime gruplarının sınıflandırılmasında morfolojik özelliklerin yanı sıra -kısmen- işlevsel özelliklerin de dikkate alınması gerektiğini belirtmiş ve kelime gruplarının fiil grubu, isim grubu, zarf grubu ve edat grubu olmak üzere 4 başlık altında incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bozkurt (2010)'un sınıflandırma yönteminde kelime grupları; ad tamlaması, sıfat tamlaması, ortaç birliği, ulaç birliği, eylemlilik birliği, ünlem birliği, ilgeç birliği, san birliği, eylem birliği, bağlama birliği, sayı birliği, kısaltma birliği ve ikileme olmak üzere 13 başlık altında incelenmiştir. Bu sınıflandırma, Karahan'ın tasnifi ile benzerlik gösterse de adlandırma yönüyle birbirinden tamamen farklıdır. Ergin (1989)'in kelime gruplarını; isim tamlaması, sıfat tamlaması, partisip grubu, gerundium grubu, fiil grubu, ünlem grubu, birleşik isim, edat grubu, unvan grubu, birleşik fiil, tekrarlar, bağlama grubu, sayı grubu, kısaltmalar olmak üzere 14 başlık altına incelemiştir. Karahan'ın sınıflandırma yöntemi, Ergin'in sınıflandırma yöntemiyle birebir aynı olmasına rağmen kelime gruplarının isimlendirilmesi yönüyle birbirinden ayrılır. Bu tespitten anlaşılabacağı

üzere kelime gruplarının yalnızca sınıflandırılması hususunda değil aynı zamanda bu grupları adlandırmada kullanılan terimler ve tanımlar üzerinde de herhangi birlik sağlanabilmiş değildir. Morfolojik özellikleri esas alınmasına rağmen farklı tasniflerle ifade edilen ve benzer tanımlar kullanılmasına rağmen Ediskun (2010)'un "isim takımları", Hatiboğlu (1972)'nin "yargısız anlatımlar", Banguoğlu (2004)'nin "kelime öbekleri", Koç (1996)'un "sözcük öbekleri", Bozkurt (2010)'un "birlikler" olarak isimlendirdiği kelime gruplarının bu haliyle anlaşılması ve öğretilmesi oldukça zordur. Her ne kadar bilimin ilerlemesi farklı fikirler doğrultusunda gerçekleşse de, bazı temel hususlar üzerinde ortak bir uzlaşma zemini oluşturmak yani terim birliğine varmak kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Kelime gruplarını, bu grupları oluşturan kelimelerin morfolojik özellikleriyle adlandırmak, konunun değerlendirme aralığını genişleterek çok sayıda kategori ve tanımın ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Kelime grupları sadece anlamlı birlikler değil aynı zamanda cümlede görevli birliklerdir. Kelime gruplarını değerlendirirken işlevsel özelliklerin esas alınmasıyla hem bu grupların sınıflandırılması kolaylaşacak hem de kullanılan terimler daha anlaşılır hale gelerek üzerinde bir uzlaşma sağlanabilecektir. Bu çalışmanın amacı, Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit edilen kelime gruplarını, işlevsel özelliklerine uygun şekilde tasnif ederek araştırmacıların hâlâ üzerinde fikir birliğine varamadığı "Kelime Gruplarını Nasıl Tasnif Edelim?" (Usta, 2007:416) sorusuna; çalışmada uygulanan yöntem, ortaya konan veriler, kullanılan terimler ve tanımlar ile katkı sağlamaktır. Bu çalışmanın sonuçlarından hareketle eserler üzerinde eş zamanlı çalışmalar yapılarak yazarların üslup özellikleri ve eğilimleri; art zamanlı çalışmalar yapılarak Türkçenin geçirdiği aşamalar ve genel eğilimleri belirlenebilir. Tespit ettiğimiz temel kelime grubu yapı tipi, modifikasyon ve varyant formülleri, bilgisayarlı çeviri uygulamalarında programlanarak işlevsel sözdizimi alanında yapılacak tüm çalışmalarda kullanılabilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BASİT VE ÜÇ ÖGELİ

İSİMLİK KELİME GRUPLARI

İsimlik kelime grupları, "bir nesneyi ya da isimleşmiş bir hareketi bildiren" kelime gruplarıdır (Baskakov, 2011:30). İsimlik kelime gruplarının temel ögesi durumunda, bir hareketin belirtisini bildiren zarf-fiiller hariç, isim ve fiil soylu tüm kelimeler kullanılabilir. Zarf-fiiller, kendisinden sonra gelen bir hareketin belirtisini bildirdiği için isimlik kelime gruplarının temel ögesi durumunda kullanılamaz. İsimlik kelime gruplarında ögeler; sıralanma, yönetme, tam uyum ve yarım uyum yoluyla birbirine bağlanabilir. Belirtmelik kelime gruplarında temel öge ile belirten, uyum yoluyla birbirine bağlanamadığı için isimlik yapı tiplerinin sayısı, belirtmelik yapı tiplerinin sayısından daha fazladır. İsimlik kelime grupları; kelime grubunu oluşturan ögelerin sayısı, temel ögenin kelime türü ve belirtenin kelime türü dikkate alındığında sekiz alt başlıkta incelenebilir. Üç ögeli kelime grupları, sözdizimlik bağlantı yöntemleri ile birbirine bağlanan ve aralarında anlam bütünlüğü bulunan üç kelimedenden meydana gelir. Üç ögeli kelime gruplarının belirten ya da belirtilen ögesi basit bir kelime grubudur. Kelime grupları, temel ögenin kelime türüne göre isimli ve fiilli olarak adlandırılır. Bu başlık altında incelenen basit kelime gruplarında ögelerin birbirine bağlanırken kullandığı sözdizimlik bağlantı yöntemi, yapı tiplerini; ögelerin kelime türlerindeki çeşitlilik ise yapı varyantlarını meydana getirir. Üç ögeli kelime gruplarında ise belirten ya da belirtilen grubunun tespit edilmesi, belirten ya da belirtilen grubu ile üçüncü ögenin birbirine bağlandığı sözdizimlik bağlantı yönteminin belirlenmesi, yapı tiplerini; belirten ya da belirtilen grubundaki ögelerin birbirine bağlandığı sözdizimlik bağlantı yönteminin belirlenmesi, modifikasyonları; ögelerin kelime türlerindeki çeşitlilik ise varyantları meydana getirir.

1.1. BELİRTENİ İSİM OLAN, İSİMLİ, BASİT KELİME GRUPLARI

Belirteni ve belirtileni isim soylu olan, isimlik, basit kelime gruplarının ögeleri; sıralanma, yönetme, tam uyum ve yarım uyum yoluyla birbirine bağlanabilir. Belirten ve belirtilen ögenin birbirine bağlandığı her bir farklı sözdizimlik bağlantı şekli, yeni bir

yapı tipi ile ifade edilir. Bu başlık altında yer alan kelime gruplarında, isim soylu farklı kelime türlerini temel öge olarak kullanmak mümkündür. Bu sebeple yapı tipleri, çok sayıda varyanta sahiptir. Dört yapı tipi altında toplam otuz beş varyant mevcuttur.

1.1.1. İ + İk Yapı Tipi

Belirtilen ismin biçimini, durumunu bildiren isimler ile niteliğini bildiren sıfat türünden kelimeler belirten öge olarak kullanılır. İsim soylu iki ögenin **sıralanma** yoluyla birbirine bağlandığı kelime gruplarıdır.

1.1.1.1. İ + İk Yapı Varyantı

Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan iki ismin meydana getirdiği basit kelime gruplarıdır. Belirten öge; belirtilenin ham maddesini, biçimini, cinsiyetini ve durumunu bildirir. Belirten ögenin, belirtilenden sonra geldiği unvan, meslek, rütbe ve akrabalık bildiren kelime grupları da bu varyant altında yer alır.

"... *kağıt mendil*..." RP:84

"... *demir dişliler*..." YAS:14

"... *yün çorap*..." YAS:15

"... *tahta kümes*..." UH:8

Unvan bildiren kelime grupları:

"... *Derviş Usta*..." YAS:17

"... *Kerim Bey*..." YAS:16

"... *Mahir Hoca*..." KA:135

"... *Hasan Efendi*..." TÖ:47

Cinsiyet bildiren kelime grupları:

"... *erkek evlat*..." MK:161

"... *erkek çocuk*..." MK:163

1.1.1.2. S + İk Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan bu varyantın ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanır. Belirten öge durumunda nispet ve niteleme sıfatları kullanılır. İki ögenin arasına anlamı güçlendirmek için tek başına anlamı olmayan "bir" sayı ismi gelebilir. Anlamı güçlendirmek amacıyla kullanılan bu kelime, belirtme görevinde kullanılmadığı için basit kelime grubunun öge sayısını etkilemez.

"... *rutubetli ev*..." RP:80

"... *pembe çiçekler*..." YAS:7

"... *adaleli vücut*..." YAS:16

"... *kırk pencere*..." YT:48

1.1.1.3. iS + İk Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan bu varyantın ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanır. Belirten öge durumunda; soru sıfatları ve belgisiz sıfatlar da görev yapabilir. Örneklerine sıklıkla rastlanan verimli bir yapı varyantıdır.

"... *bu makineler*..." YAS:14

"... *birtakım resimler*..." UH:7

"... *öteki adam*..." YAS:21

"... *bu gün*..." YT:48

1.1.1.4. Si + İk Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirten öge olarak asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları, üleştirme sayı sıfatları ve kesir sayı sıfatları görev yapabilir. Basit kelime grupları içerisinde belirten ögesi sayı sıfatı olan kelime gruplarının örnekleri oldukça fazladır. Bu sebeple verimli bir yapı varyantıdır. Belirten ve belirtilen ögesi sayı sıfatı olan basit kelime grupları da üç ögeli kelime gruplarında belirtmelik olarak göre yapar.

"... *iki ekmek*..." YT:44

"... *otuz proje*..." AY:105

"... *üç gün*..." RP:45

"... *üçüncü adam*..." YAS:19

1.1.2. İ^{de} + İk Yapı Tipi

Belirten ögenin, ilgi eki dışında herhangi bir hâl eki olarak **yönetme** yoluyla belirtilene bağlandığı kelime gruplarıdır. Belirten öge durumunda isimler, sıfatlar ve zamirler görev yapar.

1.1.2.1. İ^{de} + İk Yapı Varyantı

Belirten öge ile temel (yönetici) ögenin yönetme yoluyla birbirine bağlandığı yapı varyantıdır. Hem belirten öge hem de yönetici öge isimdir. Oluşumu itibariyle örneklerine kolay rastlanan oldukça verimli bir yapı varyantıdır.

"... *sorulara cevap* anlamsızdır." MK:94

"... Davut denilen alçak ise *anasından beter* çıktı." MK:34

"... Seyfi *elinde kürek* tam inecekken durur." MK:108

"... *romandan pasajlar* okuyormuş gibi bütün teferruatı ile anlatıyor." UH:7

1.1.2.2. Z^{de} + İk Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni isim olan ve yönetme yoluyla birbirine bağlanan iki kelimenin meydana getirdiği yapı varyantıdır. Belirten öge olarak çoğunlukla kişi zamiri ya da işaret zamiri kullanılsa da diğer zamir türleri de görev yapabilir.

"... *başkalarına övgü*..." MK:92

"... *buna şahitlik*..." MK:8

"... *şuna nasihat*..." MK:45

1.1.2.3. S^{de} + İk Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan bu yapı varyantının ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanır. Belirten öge durumunda niteleme sıfatları görev yapar. Bu yapı varyantında yönetici ögenin sahip olduğu hareket (yardım/etmek) açıkça görülmektedir.

"Duran'a *uzaktan akraba* oluyormuş." RP:32

"... canı kebab isteyenlere et, *mutusuzlara mut* yağıyordu." AVM:145

1.1.2.4. Si^{de} + İk Yapı Varyantı

Ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantının belirteni asıl sayı sıfatı, temel ögesi isimdir. Türkçede kullanımı oldukça az olması sebebiyle verimsiz bir yapı varyantıdır.

"... *ikiden terk*..." UH:68

1.1.3. İ^{id} + İk³ Yapı Tipi

Ögeleri **tam uyum** yoluyla birbirine bağlanan basit yapı tipidir. Belirten ve belirtilen ögeleri sıfat, zarf, edat, ünlem türünden isimli soylu kelimeler olabilir. Basit kelime grupları içerisinde en fazla varyanta sahip olan isimlik yapı tipidir.

1.1.3.1. İk^{id} + İk³ Yapı Varyantı

İki ismin tam uyum yoluyla birbirine bağlandığı yapı varyantıdır. Türkçede, belirten ve belirtilen ögeleri isim olan ve tam uyum yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarının kullanımı oldukça yaygındır.

"... *mavzerin namlusu*..." YAS:14

"... *hayvanın semeri*..." YAS:21

"... *akasyanın gölgesi*..." MK:6

"... *kasabanın sokakları*..." YT:16

1.1.3.2. S^{id} + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirten görevinde kullanılan sıfat, tam uyum yoluyla temel ögeye bağlandığı için niteleme özelliğini kaybederek isimleşmiştir.

"... *hastanın ağzı*..." MK:141

1.1.3.3. Z^{id} + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Zamirler, iyelikli kelime gruplarında belirten öge olarak oldukça sık kullanılan kelime türlerindendir. Temel öge, belirten görevinde kullanılan zaminin sahip olduğu ilgi ekine uygun iyelik eki alır.

"... *onların bisikletleri*..." YT:18

"... *bizim canımız*..." YAS:8

"... *senin ellerin*..." YAS:8

"... *birbirlerinin yüzü*..." YAS:17

1.1.3.4. Si^{id} + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni asıl sayı sıfatı, belirtileni isim olan bu yapı varyantının ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanır. Belirten görevinde kullanılan sayı sıfatları, belirtme özelliklerini kaybederek isimleşirler.

"... *yirmi iki ile yirmi beşin arasında*..." MK:25

1.1.3.5. İk^{id} + S³ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat olan ve ögeleri birbirine tam uyum yoluyla bağlanan yapı varyantıdır. Temel öge durumundaki sıfatlar, niteleme anlamlarını kısmen korumalarına rağmen tam uyum yoluyla belirtene bağlandıkları için farklı görevler üstlenirler. Ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan isimlik kelime

gruplarında temel öge olarak görev yapan sıfatlar, önlerinde niteleyebilecek bir kelime olmadığı için "karşılaştırma ve üstünlük derecesini ifade eden bir anlam" kazanırlar (Baskakov, 2011:40). Buna örnek olarak "ağacın yeşili" şeklindeki bir kelime grubunda temel öge durumunda görev yapan sıfat (yeşil), "en yeşil ağaç" örneğinde olduğu gibi karşılaştırma ve üstünlük derecesi anlamı taşımaktadır.

"... yumurtanın beyazı..." C-123

1.1.3.6. İ^{id} + Z³ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni zamir olan bu yapı varyantının ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanır. Zamirlerin temel öge olarak kullanıldığı çok az sayıda yapı varyantı vardır.

"... hikayenin burası..." YAS:21

"... kerevetlerin birisi..." MK:135

1.1.3.7. İ^{id} + Ü³ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni ünlem olan bu yapı varyantının ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanır. Kelime gruplarında, ünlem türünden kelimelerin öge olarak kullanılmasına çok az rastlanır.

"... adamın âhı..." MK:205

1.1.3.8. İ^{id} + E³ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Edatların temel öge görevinde kullanıldığı iyelikli kelime gruplarının büyük bir kısmında belirten öge durumunda zamirler görev yapar. Bu sebeple belirteni zamir, belirtileni edat olan başka bir iyelikli yapı varyantı daha vardır.

"... hikayenin sonrası..." MK:120

"... Seyfi'nin karşıtı..." MK:22

1.1.3.9. Si^{id} + Si³ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni sayı sıfatı olan bu yapı varyantının ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanır. Asıl sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları belirten ve belirtilen öge durumunda kullanılabilir.

"... *birin yarısı*..." MK:184

1.1.3.10. S^{id} + S³ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni sıfat olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirten ve belirtilen öge durumunda niteleme sıfatları görev yapar. Belirten öge durumunda kullanılan sıfatlar, niteleme özelliklerini kaybedip isimleşirler. Temel öge durumundaki sıfatlar ise üstünlük derecesini belirleyen bir işlev kazanırlar.

"... *zayıfın irisi*..." UH:20

1.1.3.11. Za^{id} + Za³ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni zarf olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. İki zarfın tam uyum yoluyla birbirine bağlanarak meydana getirdiği basit, isimlik kelime gruplarının örneklerine çok az rastlanır. Bu sebeple verimsiz bir yapı varyantıdır.

"... *bugünün yarını* var..." MK:114

1.1.3.12. S^{id} + Ü³ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni ünlem olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirten öge durumunda niteleme sıfatları görev yapar. Ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarında belirten öge durumunda görev yapan sıfatlar, niteleme özelliklerini kaybederek isimleşirler. Mustafa Kutlu'nun eserlerinde, bu yapı varyantının örnekleri tespit edilememiştir. Bu yapı varyantı için "*zavallının âhi*" örneği uygundur. Temel ögesi ünlem olan diğer yapı varyantları gibi bu yapı varyantı da verimsizdir.

1.1.3.13. Z^{id} + Ü³ Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni ünlem olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirtilen öge durumunda görev yapan ünlem türünden kelimeler, çoğunlukla yansıma seslerden meydana gelir.

"... onun âhı..." MK:205

1.1.3.14. S^{id} + Z³ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni zamir olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirin bağlanan yapı varyantıdır. Belirten öge durumundaki sıfatlar, niteleme özelliklerini kaybederek isimleşirler.

"... hastanın kendisi..." MK:208

1.1.3.15. Z^{id} + Z³ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni zamir olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirteni ve belirtileni zamir olan ve tam uyum yoluyla bağlanan yapı varyantlarının örneklerine çok az rastlanır. Bu sebeple verimsiz bir yapı varyantıdır.

"... bunların çoğu..." MK:17

1.1.3.16. Z^{id} + E³ Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni edat olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirten öge durumunda çoğunlukla işaret zamirleri görev yapar. Temel ögesi edat olan kelime grupları, cümle içerisinde çoğunlukla sıfat ve zarf olarak görev yaparlar. Uyum yoluyla bağlanma isimlik kelime gruplarına özgü olduğu için tam uyum yoluyla belirtene bağlanan edatlar da isimlik işlev kazanırlar.

"... bunun sonrası..." MK:119

"... onun ötesi..." MK:199

1.1.3.17. İk^{id} + Si³ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sayı sıfatı olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirtilen görevinde kullanılan sayı sıfatları, bir ismin önünde kullanılmasıyla bile belirtme anlamını tam olarak yitirmemişlerdir.

"... *kulağının yarısı*..." YAS:21

"... *yokuşun yarısı*..." MK:171

1.1.4. İ + İk³ Yapı Tipi

Belirtilen ögenin iyelik eki alarak belirtene **yarım uyum** yoluyla bağlandığı yapı tipidir. Belirten ögenin isim soylu farklı kelimelerden meydana gelebilmesi, bu yapı tipinin çok çeşitli varyantlar oluşturmaya olanak sağlar.

1.1.4.1. İ + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirten öge, çeşitli yönlerden belirtilenin niteliğini bildirme görevini üstlenen bir isimdir.

"... *lağım suları*..." YAS:7

"... *âşık kahvesi*..." RP:144

"... *sınıf bilinci*..." YAS:10

"... *halk hikâyeleri*..." TSBÖH:112

1.1.4.2. S + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni soru sıfatı veya belgisiz sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda "belgisiz zamir ve soru zamiri türünden kelimelerin görev yaptığı" (Baskakov, 2011:43) belirtilmiştir. Türkiye Türkçesinde ise bu görevi sıfatlar üstlenir ve belirten öge durumunda belgisiz sıfatlar ile soru sıfatları görev yapar.

"... *ne balığı*..." MK:40

"... *ne ağası*..." MK:50

"... *bütün dükkânları*..." MK:8

"... *ne kellesi*..." MK:38

1.1.4.3. Si + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirten öge durumunda miktar bildiren değil, sayı adı bildiren sıfatlar kullanılır. Bu sebeple sadece asıl sayı sıfatları görev yapabilir.

"... *1957 yılı*..." ŞM:48

"... *1965 yılı*..." DBD:199

"... *1992 depreminden sonra bir nevi terk-i sıra ederek*..." DBD:208

1.1.4.4. nS + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirten olarak görev yapan niteleme sıfatlarında isimleşme görülür. Bazı durumlarda ise isim özelliği ön planda olan kelimeler, herhangi bir ismin "neyden yapıldığını" ve "neye benzediğini" bildirdiği için sıfat görevinde kullanılabilir.

"... *metal parlıtısı*..." YAS:9

"... *aşap işçiliği*..." MK:9

1.1.4.5. Ü + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni ünlem, belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Ünlemlerin bağımsız olarak belirten ya da belirtilen öge olarak kullanıldığı yapı varyantları verimsizdir. Yarım uyumlu kelime gruplarının belirtilen ögesi durumunda, isimlerden başka sadece sıfatlar bulunabilir.

"... *hey be nidası*..." MK:48

1.1.4.6. İk + S³ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Yarım uyumlu kelime gruplarında belirtilen öge durumda isimlerden başka sadece sıfatlar bulunabilir.

"... *Arap güzeli*..." MK:32

"... *dünya güzeli*..." MK:56

1.2. BELİRTENİ FİİL OLAN, İSİMLİ, BASİT KELİME GRUPLARI

Belirteni fiil, belirtileni isim olan isimli, isimlik, basit kelime gruplarının ögeleri; sıralanma, yönetme, tam uyum ve yarım uyum yoluyla birbirine bağlanır. Her bir sözdizimlik bağlantı şekli, farklı bir yapı tipi meydana getirir. Belirteni fiil soylu olan isimlik yapı tiplerini, belirteni isim olan isimlik yapı tiplerinden ayıran en önemli özellik, belirtme görevini üstlenen kelimenin hareket bildirmesidir. Bu sebeple sıfat-fiil ve isim-fiil türünden bir kelime bu görevde kullanılabilir. Zarf-fiil, bir hareketi izlediği ya da kendisinden sonra bir hareket geldiği için belirtileni isim olan isimlik kelime gruplarında belirten öge olarak kullanılamaz. Bu başlık altında yer alan kelime gruplarında, temel öge görevinde yalnızca isimler görev yapar. Dolayısıyla yapı tipleri, az sayıda varyanta sahiptir. Dört yapı tipinin altında toplam beş varyant mevcuttur.

1.2.1. F + İk Yapı Tipi

Fiil soylu belirtenin, bir isme **sıralanma** yoluyla bağlandığı yapı tipidir. Belirten öge durumunda sıfat-fiiller görev yapar. Bu yapı tipinde görev yapan ögeler, kelime türleri bakımından çeşitlilik göstermez. Dolayısıyla bu yapı tipi herhangi bir varyanta sahip değildir.

"... *esen yel*..." YAS:8

"... *parlayan gün*..." YAS:8

"... *erimiş maden*..." YAS:15

"... *görülmemiş güzellik*..." YAS:7

1.2.2. F^{de} + İk Yapı Tipi

Fiil soylu belirten ile bir ismin **yönetme** yoluyla birbirine bağlandığı yapı tipidir. Belirten öge durumunda isim-fiiller görev yapar. Bu yapı tipinde görev yapan ögeler, kelime türleri bakımından çeşitlilik göstermez. Dolayısıyla bu yapı tipi herhangi bir varyanta sahip değildir.

"... *sevmeye niyet*..." UH:10

"... *bakmasından istifade*..." MK:79

"... *dönmeye razı*..." MK:163

1.2.3. F^{id} + İk³ Yapı Tipi

Fiil soylu belirten ile bir ismin **tam uyum** yoluyla birbirine bağlandığı yapı tipidir. Belirten öge durumunda sıfat-fiiller ve isim fiiller (ilgi eki alamayan -mak mastar eki hariç) görev yapar.

1.2.3.1. Fm^{id} + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni isim-fiil, belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. İlgili eki alamayan -mak mastar eki hariç diğer isim-fiil ekleri belirten öge durumunda kullanılabilir.

"... *yazmanın zorluğu*..." AVM:47

"... *gezmenin âdâbı*..." AVM:9

"... *uzatmanın âlemi*..." MK:157

1.2.3.2. sF^{id} + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirten öge durumunda kullanılan sıfat-fiiller, ilgi eki alarak bir isme bağlandığı için hareket özelliğini kaybederek isimleşir. Belirten görevinde kullanılan isimleşmiş sıfat-fiiller, hareketi yapan şahsı işaret eder.

"... *gelenlerin yüzü*..." YAS:15

"... *çekişenlerin sayısı*..." MK:16

"... *bulunanların hepsi*..." MK:203

1.2.4. F + İk³ Yapı Tipi

Yarım uyumlu yapılarda belirtenin sıfat-fiil olması durumunda, sözdizimlik bağlantının türü sıralanma yoluyla oluşan bağlantıya dönüştüğü için bu yapı isimlik özelliğini kaybederek belirtmelik işlev kazanır. Bu sebeple belirten öge durumunda yalnızca isim-fiiller kullanılır. Belirten öge ile bir ismin **yarım uyum** yoluyla birbirine bağlandığı yapı tipidir.

"... *doğrama tahtası*..." C:121

"... *geçiş dönemi*..." ŞM:189

"... *kaçış hikâyesi*..." UH:17

"... *tartışma konusu*..." AY:143

1.3. BELİRTENİ İSİM OLAN, FİİLLİ, BASİT KELİME GRUPLARI

Belirtileni fiil, belirteni isim soylu olan bir kelime fiilli, isimlik, basit kelime gruplarının ögeleri; sıralanma, yönetme, tam uyum ve yarım uyum yoluyla birbirine bağlanır. Her bir sözdizimlik bağlantı şeklinin farklı bir yapı tipi vardır. Sıfat-fiil ve zarf-fiillerin temel öge olarak görev yaptıkları kelime grupları belirtmelik işleve sahiptir. Bu başlık altında yer alan yapı tipleri isimlik işleve sahip olduğundan, temel öge durumunda isim-fiiller görev yapabilir. Dört yapı tipinde on bir varyant mevcuttur.

1.3.1. İ + Fik Yapı Tipi

İsimlik kullanımdaki mastar eki almış fiil soylu bir belirtilen ile isim soylu herhangi bir belirtenin **sıralanma** yoluyla bağlanması neticesinde oluşan kelime gruplarıdır. Belirten öge durumunda isimler, sıfatlar, zamirler ve zarflar görev yapar.

1.3.1.1. İk + Fm Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Bu grupta yer alan kelime gruplarını, kalıplaşmış birleşik fiillerden ayırmak gerekir. Birleşik fiillerin oluşturduğu kalıplaşmış yapılar, ögeleri birbirinden bağımsız olan leksik kelime gruplarıdır.

"... *sigara yakma*..." AY:171

"... *bıçak kullanmak*..." ZYH:128

"... *çakmak taşımak*..." MK:21

"... *ses çıkarmak*..." MK:26

1.3.1.2. S + Fm Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirtilen durumda görev yapan isim-fiiller, nesneleşmiş bir hareketi ya da durumu bildirir. Bu sebeple hareket anlamından uzaklaşıp isim görevinde kullanılır.

"... *yeni buluşlar*..." YAS:7

"... *dumanlı uçuş*..." ŞM:132

"... *ilk bakış*..." MK:49

"... *delici bakış*..." MK:76

1.3.1.3. Za + Fm Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirteni zarf olan kelime gruplarında temel öge durumunda kullanılan isim-fiiller, belirteni sıfat olan kelime gruplarında temel öge durumunda kullanılan isim-fiillere göre hareket anlamını büyük ölçüde korumaktadır. Bunun sebebi sıfatlar, bir ismi ya da isimleşmiş bir hareketi nitelerken zarfların kendisinden sonra gelen ve hareket anlamını kaybetmemiş olan fiili izlemesidir.

"... yavaş yemek..." BÖ:12

"... az yemek..." BÖ:15

"... müşfik bir gülümseme..." BÖ:28

1.3.1.4. Si + Fm Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirtilen durumundaki isim-fiiller, tıpkı belirteni sıfat olan kelime gruplarında olduğu nesneleşmiş bir hareketi bildirir. Böyle durumlarda belirtilen öge olarak isim-fiilin -ış/iş eklerinin kullanılması daha uygundur. Bu yapı tipinin diğer varyantlarından da anlaşılacağı üzere belirtileni isim-fiil olan ve hareket anlamını koruyan kelime gruplarında belirten öge olarak isimler ve zarflar görev yapar. Belirtileni isim fiil olan ve hareket anlamından uzaklaşarak nesne anlamına sahip olan kelime gruplarında ise belirten öge olarak niteleme sıfatları ve sayı sıfatları görev yapar.

"... bir bakış..." MK:100

"... yarım dönüş..." MK:64

1.3.2. İ^d + Fik Yapı Tipi

İsimlik kullanımdaki mastar eki almış bir belirtilen ile isim soylu herhangi bir belirtenin **yönetme** yoluyla bağlanması neticesinde oluşan kelime gruplarıdır. Belirten öge olarak isim soylu birçok kelime türü, farklı biçimlerde görev yapabilir. Bu sebeple belirteni isim olan fiilli, isimlik kelime gruplarının en işlek yapı tipidir.

1.3.2.1. İ^k + Fm Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirtileni isim-fiil olan kelime gruplarında belirten durumunda kullanılan isimler, bu durumda kullanılan diğer kelime türlerine göre daha verimli varyantlar oluşturur. Bu sebeple çok sayıda örneğine rastlamak mümkündür.

"... kargaları kovalamak..." UH:10

"... *İstanbul'a gelmek*..." MK:48

"... *çuvala doldurmak*..." MK:102

"... *paraları kapmak*..." MK:123

1.3.2.2. S^d + Fm Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirten durumunda kullanılan sıfatlar yönetme yoluyla bir isim-fiille bağlandıklarında, niteleme anlamını kaybederek isimleşir.

"... *uzaklardan gelmek*..." MK:133

1.3.2.3. Z^d + Fm Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirten öge, ismin tüm hallerinde isim-fiile bağlanabildiği için çok sayıda örneğine rastlamak mümkündür.

"... *kendine bakmak* güzel bir şey..." MK:14

"... *kendilerini karşılamaya* gidiyoruz." MK:57

"... *beni küçümsemek*..." HVT:23

"... *seni bulmak*..." MK:106

1.3.2.4. Za^d + Fm Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. İsim soylu kelimeler hem sıfat hem zarf görevinde kullanılabilir. Zarflar genellikle yalın halde bulunur. Vasıta hâli dışında bir hâl eki aldıklarında zarf özelliğini kaybederek cümle içerisinde tümleç görevini üstlenir. Vasıta ekiyle kullanılan birçok kelime ise cümle içerisinde zarf tümleci görevinde kullanılır.

"... *aceleyle atmak*..." MK:153

"... *hızla çekmek*..." MK:45

1.3.3. İ^{id} + Fik³ Yapı Tipi

İsim soylu belirten ile isim-fiil eki almış belirtilenin **tam uyum** yoluyla bağlandığı yapı tipidir. Belirten öge durumunda isimler ve kişi zamirleri görev yapar. Sıfat-fiilin -dik/-ecek ekleri, tam uyum yoluyla bir isme bağlandıklarında seyrek de olsa isimlik görevde kullanılabilen kelime grupları meydana getirebilir. Bu tür kelime gruplarının işlevi, cümle içerisinde kullanıldıkları yere göre değişkenlik gösterir.

1.3.3.1. İk^{id} + F³ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirtilen durumda -dik/-ecek sıfat-fiillerinin isimlik görevde kullanıldığı örneklerle de rastlanabilir.

"... *Songül'ün okuması*..." KA:21

"... *annesinin yaptığına* bak." UH:9

"... *okulların açılması*..." C:187

"... *sözün gelişi*..." MK:33

1.3.3.2. Z^{id} + F³ Yapı Varyantı

Belirteni kişi zamiri, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Bu yapı varyantında genellikle kişi zamininin düştüğü eksiltili kullanım söz konusudur. Belirten ögenin isim-fiil belirtilenden uzak kaldığında ya da kendisinden önce gelen cümlede özne olarak kullanıldığında, belirten ögenin cümle içinde tekrar kullanılmasına gerek duyulmaz. Belirtilen öge durumunda bulunan isim-fiilin aldığı iyelik eki, belirtenin hangi kişi olduğunu gösterir.

"... *onun bakışı*..." MK:158

"... (*onun*) *devrilmesini* önlemek için..." MK:70

"... (*onun*) *yetişmesine* itina gösterilir." MK:73

"... *onun dönmesini* beklemeli miyim?" MK:157

1.3.4. İ + Fik³ Yapı Tipi

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri **yarım uyum yoluyla** birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Bu yapı varyantında edilgenlik söz konusudur. İsimlik, fiilli kelime gruplarında belirten durumunda görev yapan sıfatlar, tam uyum yoluyla belirtilene bağlandıklarında isimleşirler. Ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan isimlik, fiilli kelime gruplarında ise böyle bir durum söz konusu değildir. Bu yapı varyantında sıfatlar, niteleme özelliğini koruyacağı için belirten olarak kullanılamaz.

"... *kömür nakledilmesi...*" MK:198

"... *buğday nakledilmesi...*" MK:198

1.4. BELİRTENİ FİİL OLAN, FİİLLİ, BASİT KELİME GRUPLARI

Belirteni ve belirtileni fiil soylu olan fiilli, isimlik, basit kelime gruplarının ögeleri; sıralanma, yönetme, tam uyum ve yarım uyum yoluyla birbirine bağlanabilir. Belirten öge durumunda isim-fiiller, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller görev yapabilir. Fiil soylu iki kelimenin yan yana gelmesiyle oluşan kelime grupları, isim soylu iki ögenin yan yana gelmesiyle oluşan kelime grupları kadar verimli değildir. Dört yapı tipinde toplam beş varyant mevcuttur

1.4.1. F + Fik Yapı Tipi

İsimlik kullanımdaki mastar eki almış bir belirtilen ile zarf-fiil biçimi olan bir belirtenin **sıralanma** yoluyla birleşmesi neticesinde oluşan kelime gruplarıdır. İsimlik görevde kullanılan fiilli, basit kelime grupları arasında belirten ögesi zarf-fiil olan tek yapı tipidir. Sıralanma yoluyla oluşan isimlik, fiilli yapılarda belirten öge durumunda zarf-fiiller hariç fiil soylu hiçbir kelime kullanılamaz. Bu yapı tipindeki kelime grupları deyim ve ikileme anlamları taşır. Bu sebeple nispeten leksik kelime gruplarının özellikleri görülür.

Deyim anlamı taşıyan : "... *yatıp kalkmak...*" MK:34

"... *evirip çevirmek...*" MK:85

İkilemelerden oluşan : "... *sarıp sarmalamak*..." MK:156

"... *kapıp kaçmak*..." MK:152

Geçişsiz fiillerle oluşan : "... *buluşup kaçmak*..." UH:14

"... *deyip geçmek*..." BÖ:15

"... *eğilip bakmak*..." MK:74

"... *yatıp uyumak*..." MK:91

1.4.2. F^d + Fik Yapı Tipi

Belirteni ve belirtileni fiil olan bu yapı tipinin ögeleri **yönetme** yoluyla birbirine bağlanır. Belirtilen öge durumunda isim-fiiller, belirten öge durumunda ise isim-fiiller ve sıfat-fiiller görev yapar.

1.4.2.1. Fm^d + Fm Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla bağlanan yapı varyantıdır. Aynı türden fiil soylu iki ögenin yan yana gelmesiyle oluşan kelime gruplarının örneklerine az rastlanır. Bu sebeple verimsiz bir yapı varyantıdır.

"... *korunmasını sağlamak*..." AVM:52

"... *devrilmesini önlemek*..." MK:70

1.4.2.2. sF^d + Fm Yapı Varyantı

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan yapı varyantıdır. Belirteni isim-fiil olan isimlik kelime gruplarındaki gibi bu yapı varyantı da eksilteli bir yapıya sahiptir. Belirten öge, kendisinden önce gelen kişi zamirinin etkisiyle iyelik eki alabilir. Bu durum, anlatımda sürekliliği sağladığı için kişi zamirinin yokluğu bir kusur oluşturmaz. Örneklerine az rastlanan bir yapı varyantıdır.

"... *yaptığını bilememek*..." : MK:142

"... *geldiğini görmek*..." MK:108

1.4.3. F^{id} + Fik³ Yapı Tipi

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri **tam uyum** yoluyla birbirine bağlanan yapı tipidir. Belirtilen durumunda isimlik görevde kullanılan bir sıfat-fiilin bulunduğu, örneklerine nadir rastlanan bir varyantı daha vardır.

"... *geçenlerin bakışı*..." AVM:78

1.4.4. F + Fik³ Yapı Tipi

Belirteni isim-fiil, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri **yarım uyum** yoluyla birbirine bağlanan yapı tipidir. Belirtilen öge durumundaki sıfat-fiil, belirtmelik işlevini kaybederek isimlik görevde kullanılır. Eksiltili bir yapı tipi olmadığında belirtilen ögenin aldığı iyelik ekinde belirten ögenin etkisi görülmelidir.

"... var olan serveti *batırmamak gerektiğini*..." MK:162

1.5. BELİRTENİ İSİM OLAN, İSİMLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI

Basit kelime gruplarında olduğu gibi üç ögeli kelime gruplarının da isimlik ya da belirtmelik görevleri vardır. Üç ögeli kelime gruplarının belirten veya belirtilen ögesi, kendi içinde basit bir kelime grubu barındırdığı için bu tür yapılar, varyantlarının yanı sıra çeşitli modifikasyonlar da oluşturur. Kelime grubunun birinci ve ikinci ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirten grubu, ikinci ve üçüncü ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirtilen grubudur. Belirten ya da belirtilen grubu ögelerin tespiti ve sözdizimlik bağlantı çeşitliliği yapı tiplerini, belirten ya da belirtilen grubunun kendi içinde oluşan sözdizimlik bağlantı çeşitliliği modifikasyonları, kelime gruplarını meydana getiren ögelerin morfolojik kadrosunun çeşitliliği varyantları meydana getirir. Belirteni isim olan, isimli, isimlik, üç ögeli kelime gruplarının ögeleri; sıralanma, yönetme, tam uyum ve yarım uyum yoluyla birbirine bağlanabilir. Belirten öge durumunda; isimler, sıfatlar, zamirler, zarflar ve edatlar görev yapabilir. Kelime grubunu oluşturan ögelerin morfolojik kadro zenginliği, çok sayıda varyant meydana getirir. Bu başlıkta toplam altı yapı tipi, yapı tiplerine bağlı yirmi bir modifikasyon, modifikasyonlara bağlı altmış yedi varyant mevcuttur.

1.5.1. (İ + İ) + İ Yapı Tipi

Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesini oluşturan basit kelime grubu, isimlik görevde kullanılan belirtilen ögeye **sıralanma** yöntemiyle bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Belirten grubunu oluşturan ögelerin sıralanma, yönetme, yarım uyum ve tam uyum yoluyla birbirine bağlandığı dört modifikasyona sahiptir.

1.5.1.1. (İ + İ) + İlik Modifikasyonu

Sıralanma yöntemiyle birbirine bağlanan isim soylu iki ögenin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi durumundadır. Belirten grubu, belirtilene **sıralanma** yöntemiyle bağlanarak bu modifikasyonu oluşturur. Belirten grubunun belirtileni durumunda isimler, sıfatlar, zamirler ve zarflar görev yapabilir. Bu modifikasyon, örneklerine sıklıkla rastlanan on varyanta sahiptir.

(S + İk) + İk Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun isimlik görevde kullanılan belirtenidir. Belirtilen öge durumunda isimler görev yapar. Belirten grubu isimlik görevde kullanılmasına rağmen belirtilen ögeye sıralanma yoluyla bağlanır. Bu sebeple iki öge arasında niteleme değil tamamlama söz konusudur.

"... kapıda *denizci yüzbaşı Yavuz* görününce salon aniden..." SBÖT:76

"... *genç öğretmen Murat*..." MK:57

"... *askeri pilot Azimet*..." ŞM:246

(Si + İk) + İk Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun isimlik görevde kullanılan belirtenidir. Belirtilen öge durumunda isimler görev yapar.

"... beş-on gün izin..." ZYH:109

"... yarımşar saat ara..." BÖ:5

"... iki rekat namaz..." YAS:9

"... ikinci mevki tren..." UH:10

(İk + S) + İk Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat olan ve öğeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik görevde kullanılan belirtenidir. Belirtilen öge durumunda isimler görev yapar. İsimlik kelime gruplarında belirten grubu belirtmelik görevde kullanılan üç ögeli yapıların verimliliği, belirten grubu isimlik görevde kullanılan üç ögeli yapıların verimliliğinden daha fazladır.

"... monoblok gövdeli yerler..." YAS:8

"... kekik kokulu rüzgâr..." YAS:8

"... maden yüklü vagon..." UH:9

"... tezek kokulu köy..." MK:89

(Za + S) + İk Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni sıfat olan ve öğeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik görevde kullanılan belirtenidir. Belirtilen öge durumunda isimler görev yapar. Belirten grubunda görevli zarflar, sıfatların miktarını bildirir. Sıfatı güçlendirmek amacıyla kullanılan "ne" sorusunun cevabı da miktar belirten bir zarf olduğu için bu tür örneklerin kullanıldığı yapı varyantlarını ayrı bir başlıkta belirtmek gerekir.

"... en meşhur şiir..." TÖ:175

"... en geniş yer..." RP:93

"... en vurucu cümle..." C:91

"... her türlü aksaklık..." Yİ:33

Anlamı güçlendirmek amacıyla soru zarflarıyla oluşturulanlar:

"... *ne beceriksiz adam*..." MK:29

"... *oysa ne haysiyetli meşrubattı o*." RP:128

"... *ne güzel köyler*..." MK:41

"... *ne güzel limonata*..." MK:59

(S + S) + İk Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik görevde kullanılan belirten ögesidir. Belirtilen öge durumunda isimler görev yapar. Belirten grubundaki birinci sıfat, ikinci sıfatın niteliğini ve yoğunluğunu bildirir. Belirten grubunun birinci ögesi niteleme sıfatı, ikinci ögesi nispet sıfatı da olabilir.

"... *uzun parmaklı el*..." Yİ:75

"... *ağır demir kapı*..." YAS:15

"... *kara bıyıklı Türk*..." MK:25

"... *beyaz tüylü ok*..." YT:52

(Si + S) + İk Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni nispet ve niteleme sıfatı olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik görevde kullanılan belirten ögesidir. Belirtilen öge durumunda isimler görev yapar. Üç ögeli ve belirten grubu belirtmelik görevde kullanılan isimlik yapı varyantları, Türkiye Türkçesinde örneklerine sıklıkla rastlanabilen verimli oluşumlardır.

"... *elli sekiz haneli köy*..." YAS:10

"... *yirmi beş günlük sakal*..." YAS:19

"... *altı tenekelik buğday*..." YAS:21

"... *beş-altı evlik mezra*..." ZYH:109

(İk + E) + İk Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik görevde kullanılan belirten ögesidir. Belirtilen öge durumunda isimler görev yapar.

"... *kerpeten gibi parmaklar*..." MK:78

"... *parmak kadar çocuk*..." UH:13

"... *kan gibi leke*..." MK:96

"... *masal gibi bir düğün*..." MK:118

(S + E) + İk Yapı Varyantı

Belirteni nispet sıfatı, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik görevde kullanılan belirten ögesidir. Belirten grubunda kullanılan nispet sıfatları, isim kökenlidir. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi durumunda isimler görev yapar. Bu yapı varyantının öge dizilimi, Türkiye Türkçesinde kelime grupları oluşturmaya pek uygun değildir. Bu sebeple örneklerine nadir rastlanan verimsiz bir varyanttır.

"... yönetmen rolünden, kendinden, *filmlerdeki gibi şahsiyetlerden*..." MK:211

(Si + E) + İk Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni "kadar" edatı olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik görevde kullanılan belirten ögesidir. Belirtilen öge durumunda isimler görev yapar. Tıpkı kendisinden önceki yapı varyantı gibi öge dizilimi yönünden Türkiye Türkçesinde kelime grupları oluşturmaya uygun değildir. Bu yapı varyantına uygun "beş kadar yıl" örneği, Türkiye Türkçesinde "beş yıl / beş yıl kadar" şeklinde dizilir. Türkiye Türkçesindeki kullanıma uygun dizilimde, üç ögeli kelime grubu isimlik özelliğini kaybeder ve belirtmelik işlev kazanır. Bunun sebebi, belirten grubunda görevli edatların Türkiye Türkçesine uygun bir dizilimde, temel öge durumunda görev yapmasıdır.

(iS + E) + İk Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik görevde kullanılan belirten ögesidir. Belirten grubunun belirten ögesi durumunda işaret zamirlerinin kullanıldığı örneklere de rastlamak mümkündür. Bu durumda kullanılan kişi zamirleri, yapı varyantının oluşumu gereği iyelik eki alabilirler. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... o kadar zaman ..." MK:11

"... bu kadar yaş..." MK:39

"... bu kadar değişim..." C:159

"... sizin gibi kitapsever olsa keşke." MK:91

1.5.1.2. (İ^{id} + İ³) + İk Modifikasyonu

Tam uyum yoluyla birbirine bağlanan iki ismin oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel ögeye **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Üç ögeli bu yapının belirten grubu genellikle meslek ya da akrabalık bildiren basit kelime gruplarıdır.

"... Bilal'in kardeşi Zeliha..." MK:190

1.5.1.3. (İ + İ³) + İk Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim soylu olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel ögeye **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirten grubunun belirtilen ögesi durumunda isimler, sıfatlar ve edatlar görev yapar. Sıfatlar ve edatlar yarım uyum yoluyla belirtene bağlandıkları için iyelik eki alarak isimleşir. Buna rağmen üç ögeli yapının belirten grubu kısmen de olsa belirtmelik özelliğini korur. Belirten grubu biçimsel olarak isimlik, anlam bakımından belirtmelik işleve sahiptir. Bu modifikasyonun sahip olduğu morfolojik kadro zenginliği üç varyant meydana getirir.

(İk + İk³) + İk Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Üç ögeli kelime grubunun temel ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *pas rengi bulut*..." YAS:21

(İk + S³) + İk Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Üç ögeli kelime grubunun temel ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *çilek kızılı renk*..." BB:8

(İk + E³) + İk Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni ise cümle içerisinde görevli kelimelerden ve edatlardan oluşan, ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Üç ögeli kelime grubunun temel ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... hikaye ile *roman arası bir kitap*..." MK:18

1.5.1.4. (İ^{de} + İ) + İk Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim soylu olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubunda isimler, sıfatlar, zamirler, zarflar ve edatlar görev yapabilir. Belirten grubunun temel ögesi durumunda, niteleme ve belirtme özelliği olan kelime türleri görev yapar. Bu sebeple modifikasyonun geneli isimlik işleve sahipken belirten grubu, belirtmelik işleve sahiptir. Belirten grubu, temel ögeye **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Modifikasyonun belirten grubundaki morfolojik kadro zenginliği, dört çeşit varyant ortaya çıkarır.

(İk^{de} + S) + İk Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *kapıya yakın yer*..." YTYS:7

"... *yola yakın yerler*..." HVT:13

"... *bekarlara has kalenderlik*..." YTYS:102

"... *tarıma dayalı sanayi*..." YTYS:78

(Z^{de} + S) + İk Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni sıfat olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *kendime uygun iş*..." HB:150

"... *kendisine gerekli ihram*..." S:33

"... *kendine has motif*..." MK:84

"... *kendine mahsus oda*..." MK:136

(St^{de} + Za) + İk Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni zarf olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubunun belirtilen ögesi durumunda görev yapan kelimeler, sayı sıfatlarını yönettiği için yapı varyantında zarf olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte belirten grubunun belirteni durumunda görev yapan sayı sıfatlarında anlam yönünden bir isimleşme söz konusudur. Dolayısıyla zarf olarak gösterilen ögelerin yerinde sıfatlar görev yapmaktadır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *yetmişten fazla ülke*..." HB:95

(İk^{de} + E) + İk Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... yerine göre padişah..." MK:193

"... mevsimine göre buğday..." MK:198

1.5.2. İ + (İ + İ) Yapı Tipi

İsim soylu belirten, belirtilen grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Belirten öge, unvan bildiren bir yapı varyantı dışında diğer tüm yapı varyantlarında belirtmelik görevdedir. Belirtilen grubunu oluşturan ögelerin sıralanma ve yarım uyum yoluyla birbirine bağlandığı üç modifikasyona sahiptir.

1.5.2.1. İ + (İ + İk) Modifikasyonu

Sıralanma yöntemiyle bağlanan iki ismin oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi görevindedir. Belirtilen grubu ile isim soylu bir belirten **sıralanma** yöntemiyle birbirine bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirten öge durumunda; isimler, sıfatlar, zamirler ve zarflar görev yapabilir. Bu modifikasyonun sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro zenginliği ile oluşan sekiz varyant mevcuttur.

İk + (İk + İk) Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar. Bu modifikasyonun, belirten ögesi isimlik görevde kullanılan tek yapı varyantıdır. Rütbe ve unvan bildiren kelime grupları meydana getirir. Belirtilen grubu, ad ve soyadı bildiren iki isimden oluşur. Soyadı yerine kullanılan eski unvanlar, belirtilen grubundan sonra gelebilir.

"... *Attar Kâmil Efendi*..." MK:9

"... *Göncü İzzettin Efendi*..." MK:6

"... *Şemdanizade Süleyman Efendi*..." ŞM:207

"... *Ahmet Mithat Efendi*..." KA:27

S + (İk + İk) Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, unvan ya da rütbe bildiren bir kelime ile özel bir ismin yan yana gelmesinden de oluşabilir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda niteleme sıfatları görev yapar. Belirten öge, belirtmelik işleve sahiptir.

"... *Mimar Turgut Cansever*..." DBD:225

"... *Profesör Mehmet Kaplan*..." DBD:79

"... *Üstad Ahmet Rasim*..." ŞM:9

"... *Başkâtip Hasan Efendi*..." BB:15

S + (S + İk) Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtme özelliğine sahip birçok kelime (az, çok, pek, biraz vs.) hem sıfat hem de zarf durumunda görev yapabilir. Bu tür kelimeler, sıfatlardan önce geldiğinde niteliğin niteliğini bildirir ve zarf işlevinde kullanılır. Dolayısıyla bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda, zarfa dönüşmeyecek olan niteleme ve nispet sıfatları görev yapar.

"... *ayağındaki kadife pantolon*..." YAS:15

"... *birkaç kırmızı gül*..." Yİ:65

"... *buradaki büyük dükkân*..." MK:8

"... *arkadaki beşli koltuk*..." MK:97

iS + (S + İk) Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda işaret sıfatları görev yapar. Örneklerine sıklıkla rastlanabilen verimli bir yapı varyantıdır.

"... *o mavi gözler*..." UH:7

"... *bu talihsiz sahne*..." C:79

"... *bu eski dünya*..." TSBÖH:61

"... *bu alçak kız*..." ZYH:128

Si + (S + İk) Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda sayı sıfatları görev yapar. Belirten öge, belirtmelik işleve sahiptir.

"... *dört yeni işçi*..." YAS:20

"... *iki güzel kahve*..." C:79

"... *iki komşu kadın*..." KA:63

"... *iki beyaz tavşan*..." ZYH:160

S + (Si + İk) Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda sıfatlar (işaret sıfatları hariç) görev yapar.

"... *sofradaki dört kişi*..." YAS:17

"... *diğer üç kişi*..." YAS:17

iS + (Si + İk) Yapı Varyantı

Belirteni asıl sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda işaret sıfatları görev yapar. Belirten öge, belirtmelik işleve sahiptir. Örneklerine sıklıkla rastlanabilen verimli bir yapı varyantıdır.

"... *şu iki levha*..." MK:12

"... *bu beş davar*..." MK:149

"... *o iki adam*..." MK:209

"... *o iki keçi*..." MK:148

Za + (Si + İk) Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda zarflar görev yapar. Türkiye Türkçesinde belirten durumunda görev yapan zarflar, çoğunlukla bir niteleme sıfatının niteliğini miktar yönünden bildirir. Bu yapı varyantında belirten öge durumunda kullanılan zarflar ise zaman zarfı özelliği taşır. Bu sebeple örneklerine az rastlanan bir yapı varyantıdır.

"... *daha bir tek makine* satamadı..." MK:13

"... *daha on yedi-on sekiz yaş*, kırk beş numaralık ayakları var." MK:22

Ögeleri sıralanma yoluyla bağlanan bu modifikasyonda da görüldüğü gibi belirtmelik özelliğe sahip kelime türlerini, niteleyiciler ve belirticiler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Niteleyici kelime türleri niteleme sıfatları; belirtici kelime türleri zarflar, asıl sayı sıfatları ve işaret sıfatlarıdır. (Baskakov, 2011:91). Niteleyici kelime türleri, belirtici kelime türlerine göre isme daima daha yakın olur. Bu durumun tek istisnası S + (Si + İk) yapı varyantıdır. Niteleyici kelime türleri, ismin kalıcı bir özelliğini vurgular. Belirtici kelime türleri ise ismin geçici özelliğini ortaya koyar. Üç ögeli, isimlik modifikasyonlarda niteleyici ve belirtici kelime türleri bir arada kullanılırken nitelenen ismin önünde niteleyici sıfatlar yer alır. Niteleyici sıfatların önünde ise ismin geçici özelliğini anlatan belirtici kelime türleri kullanılır.

1.5.2.2. $\dot{I} + (\dot{I} + \dot{I}k^3)$ Modifikasyonu

Yarım uyum yoluyla bağlanmış iki ismin oluşturduğu isimlik basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi görevindedir. Belirtilen grubu, belirten öge durumundaki sığata **sıralanma** yoluyla bağlanır.

$S + (\dot{I} + \dot{I}k^3)$ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda nispet ve niteleme sıfatları görev yapar.

"... *her bahar sabahı*..." BB:67

"... *bu mahalle halkı*..." RP:37

"... *şamatalı savaş sahneleri*..." UH:15

"... *yeni kaymakam dairesi*..." TÖ:41

$Si + (\dot{I} + \dot{I}k^3)$ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda sayı sıfatları görev yapar.

"... *birinci cihan harbi*..." ŞM:169

$iS + (\dot{I} + \dot{I}k^3)$ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda işaret sıfatları görev yapar.

"... *şu hovarda lafı*..." C:71

"... *bu şiddet ortamı*..." UH:9

"... *bu kasap dükkanı*..." MK:6

1.5.2.3. İ + (F + İik) Modifikasyonu

İsimlik görevde kullanılan belirtilen grubu ile isim soylu bir belirten **sıralanma** yöntemiyle bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirtilen grubunu oluşturan basit kelime grubunda, sıfat-fiil belirten ile bir isim sıralanma yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi durumunda sıfatlar görev yapabilir.

S + (sF + İik) Yapı Varyantı

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda sıfatlar görev yapar. Belirten durumunda kullanılan sıfatların, isimlik belirtilen grubunun tamamını nitelemesi önemlidir. Aksi hâlde belirten öge, önündeki sıfat-fiille doğrudan bağ kurarak zarfa dönüşür. Bu durumda da yapı varyantı değişir ve belirten gruplu kelime grubu meydana gelir.

"... her söylenen söz..." MK:46

iS + (sF + İik) Yapı Varyantı

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda işaret sıfatları görev yapar.

"... bu beklenmedik olay..." YAS:15

"... diyeceksiniz ki, bu bitmez salatalık. Evet doğru..." MK:53

1.5.3. (İ + İ)^{de} + İ Yapı Tipi

Belirten grubu, temel öge durumundaki bir isme **sıralanma** ya da **yönetme** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Bu yapı tipinde yer alan kelime gruplarının morfolojik kadro çeşitliliği oldukça sınırlıdır. Sözdizimlik bağlantı çeşitliliğinin meydana getirdiği üç modifikasyondan yalnızca biri iki varyanta sahiptir.

1.5.3.1. ($\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}}^{\text{de}}$) + İk Modifikasyonu

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan belirten grubu, belirtilen durumundaki bir isme **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun tek varyantını meydana getirir.

"... *fukara köylülere ilim* değil muradımız..." MK:15

"... *parlak kumaştan elbise*..." RP:175

"... bu işlerle uğraşan *her yaştan insan*..." ŞM:163

1.5.3.2. ($\dot{\mathbf{I}}^{\text{de}} + \dot{\mathbf{I}}^{\text{de}}$) + İk Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubunun her iki ögesi de gramer göstergesine sahiptir ve çoğunlukla tekrar gruplarının oluşturduğu basit yapılardandır. Belirten grubu, **sıralanma** yoluyla temel öge durumundaki bir isme bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *bayramdan bayrama ziyaret*..." HG:41

"... *babadan oğla nesil*..." MK:12

1.5.3.3. ($\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}}^3$)^{de} + İk Modifikasyonu

İsim soylu iki ögenin yarım uyum yoluyla birbirine bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu **yönetme** yoluyla bir isme bağlanır ve bu modifikasyonu meydana getirir.

($aSi + \dot{\mathbf{I}}k^3$)^{de} + İk Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *üç yaşında bir çocuk*..." YTYS:10

$(\dot{I}k + \dot{I}k^3)^{de} + \dot{I}k$ Yapı Varyantı

Belirten ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *siyaset meydanında encümen*..." YTYS:86

"... *film çekimine ilgi*..." HB:153

1.5.4. $\dot{I}^{de} + (\dot{I} + \dot{I})$ Yapı Tipi

Belirten durumundaki isim, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, iki ismin sıralanma yoluyla bağlanması sonucu meydana gelen basit bir kelime grubudur. Bu yapı tipinin modifikasyonları, diziliş ve anlam yönünden benzerlik gösterir. Belirten öge, temel ögenin yerini bildiren nesnesidir.

1.5.4.1. $\dot{I}^{de} + (\dot{I} + \dot{I}k)$ Modifikasyonu

İki ismin sıralanma yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirten öge durumundaki isim, **yönetme** yoluyla belirtilen grubuna bağlanır ve bu modifikasyonu meydana getirir. Üç ögesi de isim olan modifikasyonlar, örneklerine az rastlanan verimsiz kelime grupları oluşturur.

"... *belinde revolver silah*..." HB:47

1.5.4.2. $\dot{I}^{de} + (\dot{I}^{id} + \dot{I}k^3)$ Modifikasyonu

İki ismin tam uyum yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Araç durum eki (ile edatı) alan belirten, **yönetme** yoluyla belirtilen grubuna bağlanır ve bu modifikasyonu meydana getirir. Üç ögesi de isim olan modifikasyonlar, örneklerine az rastlanan verimsiz kelime grupları oluşturur.

"... *kasabayla istasyonun arası*..." MK:70

1.5.5. (İ + İ)^{id} + İ³ Yapı Tipi

Belirten grubu, temel öge durumundaki bir isme **tam uyum** ya da **yarım uyum** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Bu yapı tipinde yer alan kelime grupları, morfolojik kadro çeşitliliği yönünden oldukça zengindir. Sözdizimlik bağlantı yöntemlerinin gösterdiği farklılıklarla oluşan altı modifikasyona sahiptir.

1.5.5.1. (İ + İ)^{id} + İ³ Modifikasyonu

İsim soylu iki ögenin sıralanma yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu **tam uyum** yoluyla bir isme bağlanır ve bu modifikasyonu meydana getirir. Bu modifikasyon, ögelerin morfolojik kadro zenginliğiyle meydana gelen toplam dokuz varyanta sahiptir.

(İk + İk)^{id} + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir. Belirten grubu, belirtilen durumundaki bir isme tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir. Belirten grubunda görevli ögelerden biri, isimleşmiş bir sıfat olabilir.

"... *Kerim Bey'in kulağı...*" YAS:16

"... *Derviş Usta'nın arkası...*" YAS:20

"... *vagon evin önü...*" UH:8

"... *Kemalettin Tuğcu'nun kitapları...*" AY:41

(S + İk)^{id} + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir. Belirten grubu, belirtilen durumundaki isme tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını oluşturur.

"... *Hızarcı Hüseyin'in atölyesi...*" TÖ:72

"... Saatçi Sıtkı'nın evi..." YT:50

"... karanlık koridorun sonu..." YTYS:79

"... yeni neslin velisi..." YTYS:83

$(iS + \dot{I}k)^{id} + \dot{I}k^3$ Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan ve öğeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir. Belirten grubu, belirtilen durumundaki bir isme tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... bu kasabanın ruhu..." MK:75

"... bu herifin maiyeti..." TÖ:47

"... bu pınarın suyu..." MK:11

"... bu yumuşaklığın sırrı..." SBÖT:86

$(iS + \dot{I}k)^{ad} + \dot{I}k^3$ Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan ve öğeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir. Belirten grubu, belirtilen durumundaki bir isme tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir. Belirten grubu, belirtilene bağlanırken ilgi eki görevinde kullanılan ayrılma hâli eki alır. Bu yönüyle diğer yapı varyantlarından ayrılan özellikli bir yapıdır.

"... bu jandarmalardan biri..." MK:63

$(iZ + \dot{I}k)^{id} + Za^3$ Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan ve öğeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir. Belirten grubu, isimleşmiş bir zarfa tam uyum yoluyla bağlanır. Vasıta eki dışında herhangi bir hâl eki alarak zarf özelliğini kaybeden kelimeler, cümlede "görevli sözcükler" olarak kullanılır.

"... *bu yükün üzeri*..." MK:20

"... *bu gürültünün arası*..." MK:210

"... *bu çeşmenin yanı*..." MK:120

"... *bu vücudun içi*..." MK:15

(Si + İk)^{id} + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve öğeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir. Belirten grubu, belirtilen durumundaki bir isme tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *üçüncü sahnenin tekrarı*..." MK:210

(Si + İk³) + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve öğeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir. Diğer yapı varyantlarından farklı olarak belirten grubu, belirtilen isme yarım uyum yoluyla bağlanır fakat anlam yönünden öğeler arasında güçlü bir tam uyum ilişkisi vardır.

"... *1968-1972 yılları arasında yapılan liselerarası bilgi yarışması*" DBD:111

(iS + İk)^{id} + S³ Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan ve öğeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir. Belirten grubu, belirtilen durumundaki isimleşmiş bir sifata tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *bu hayatın sonu*..." MK:185

"... *bu işin sonu*..." MK:157

"... *şu meselenin bir kolayına baksak*." MK:114

(iS + İk)^{ad} + Za³ Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir. Belirten grubu, cümle içinde görevli bir kelimeye (isimleşmiş bir zarfa) tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir. Belirten grubu, belirtilene bağlanırken ilgi eki görevinde kullanılan ayrılma hâli eki alır.

"... *bu kapıdan içerisi...*" YAS:15

1.5.5.2. (F + İ)^{id} + İik³ Modifikasyonu

Belirten grubu **tam uyum** yoluyla bir isme bağlanır ve bu modifikasyonu meydana getirir. Belirteni sıfat-fiil, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir.

"... *atılan dayağın hesabı...*" UH:15

"... *çalar saatlerin sesi...*" Yİ:41

1.5.5.3. (İ + İ) + İik³ Modifikasyonu

İsim soylu iki ögenin sıralanma yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu **yarım uyum** yoluyla bir isme bağlanır ve bu modifikasyonu meydana getirir.

(İk + İk) + İik³ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, yarım uyum yoluyla bir isme bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *blok apartman önleri...*" BB:16

"... *halk eğitim salonu...*" YTYS:87

"... *Yunus Emre divanı...*" MK:8

(S + İk) + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, yarım uyum yoluyla bir isme bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *küçük istasyon binası*..." UH:8

"... *sıcak tandır ekmeği*..." YAS:9

"... *tahta kaşık hikayesi*..." ŞM:57

"... *milli eğitim müdürü*..." TÖ:75

1.5.5.4. (İ^{id} + İ³)^{id} + İik³ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu **tam uyum** yoluyla bir isme bağlanır ve bu modifikasyonu meydana getirir. Aralarında bu tür sıralı iyelik ilişkisi bulunan kelime gruplarında belirten öge yalnızca kendisinden sonra gelen belirtilen öge ile anlamlı bir birlik oluşturur.

"... *devletin memurunun yeri*..." MK:194

"... *ailelerin birinin çocuğu*..." MK:118

1.5.5.5. (İ + İ³)^{id} + İik³ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu **tam uyum** yoluyla bir isme bağlanır ve bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *kale burçlarının dibi*..." MK:113

"... *gelin arabasının önü*..." MK:123

"... *Cennet Çeşmesi'nin suyu*..." BB:53

"... *Keşiş Dağı'nın tepesi*..." YT:10

1.5.5.6. (İ + İ³) + İik³ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu **yarım uyum** yoluyla bir isme bağlanır ve bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *tezhip atölyesi faaliyetleri*..." ŞM:134

"... *istasyon binası önü*..." UH:9

1.5.6. İ^{id} + (İ + İ)³ Yapı Tipi

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir isme **yarım uyum veya tam uyum** yoluyla bağlanması sonucu oluşan yapı tipidir. Farklı sözdizimlik bağlantı yöntemlerinin kullanıldığı altı modifikasyona sahiptir.

1.5.6.1. İ^{id} + (İ + İik)³ Modifikasyonu

İki ismin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuş basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, isim soylu bir belirtene **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Bu yapı tipinin en çok varyanta sahip modifikasyonudur. Ögelerin morfolojik kadro zenginliğiyle meydana gelen toplam altı varyanta sahiptir.

İk^{id} + (İk + İk)³ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *kamyonun şoför mahalli*..." UH:10

"... *cehennemin leylim kuyusu*..." YAS:15

"... *kasabanın hükümet tabibi*..." MK:59

"... *Köse'nin Plymouth arabası*..." MK:77

$\dot{I}k^{id} + (S + \dot{I}k)^3$ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *dükkânın tahta kepenkleri...*" MK:37

"... *ailenin diğer fertleri...*" UH:11

"... *kişinin özel hayatı...*" TSBÖH:102

"... *köylünün tek adayı...*" ZYH:88

$\dot{I}k^{id} + (iS + \dot{I}k)^3$ Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *yolun bu bölümü...*" MK:111

"... *babamın bu işi...*" UH:17

$\dot{I}k^{id} + (Si + \dot{I}k)^3$ Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar. Tam uyum yoluyla birbirine bağlanan isimler, aralarına başka kelimelerin girmesine izin verirler. Bu yapı varyantı, tam uyum yoluyla birbirine bağlanan iki ismin arasına giren bir sıfat ile üç ögeli kelime grubuna dönüşmüştür.

"... *evliliklerinin beşinci senesi...*" MK:119

"... *keçgerenin dört tarafı...*" YAS:21

"... *ceketin iki cebi...*" AY:164

"... *filmin ikinci yarısı...*" HVT:21

$Za^{id} + (S + \dot{I}k)^3$ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimleşmiş zaman zarfları görev yapar.

"... *gecenin münasip vakti...*" MK:114

$\dot{I}k^{id} + (Za + S)^3$ Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni isimleşmiş sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *tarlanın az ötesi...*" MK:102

"... *ustanın az gerisi...*" YAS:16

"... *kuşların en akıllısı...*" C:122

1.5.6.2. $\dot{I} + (\dot{I} + \dot{I}k)^3$ Modifikasyonu

Belirtilen grubu, isim soylu belirtene **yarım uyum** yoluyla bağlanır. Sıralanma ya da yarım uyum yoluyla birbirine bağlanmış iki ismin oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu modifikasyon, örneklerine az rastlanan verimsiz üç varyanta sahiptir.

$\dot{I}k + (\dot{I}k + \dot{I}k^3)^3$ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar. Belirten öge, belirtilen grubuna yarım uyum yoluyla bağlanır.

"... *çevre il müdürlüğü* söz konusu müdürlüklere yazarak olurları toplar." TÖ:87

"... *İstanbul kültür merkezi...*" ŞM:210

İk + (S + İk)³ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *kütüphaneler genel müdürlüğü*..." TSBÖH:162

Si + (İk + İk³) Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda sayı sıfatları görev yapar.

"... *1939 Erzincan Depremi*..." DBD:210

1.5.6.3. İ^{id} + (İ^{de} + İk)³ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilenidir. Belirten öge, belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanır. Bu yapı varyantının belirteni durumunda isimler görev yapar.

"... *içeridekilerin dışarıdan haberi*..." MK:172

1.5.6.4. İ^{id} + (İ + İk³)³ Modifikasyonu

Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, iki ismin sıralanma ya da yarım uyum yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubudur. Belirtilen grubu ile üç ögeli kelime grubunun belirteni, **tam uyum** yoluyla birbirine bağlanır. Bu modifikasyonda kullanılan ögelerin sözdizimlik bağlantı şekli birbirine yakın iki varyant meydana getirir. Varyantların birincisinde belirtilen grubundaki ögeler yarım uyum yoluyla birbirine bağlanırken ikincisinde belirtilen grubundaki ögeler sıralanma yoluyla birbirine bağlanır. İkinci varyantta yer alan örneklerin belirtilen grubu, Fars izafeti şeklindedir.

$\dot{I}k^{id} + (\dot{I}k + \dot{I}k^3)^3$ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *bankanın müdür odası...*" C:94

"... *sahnenin film seti...*" MK:206

$\dot{I}k^{id} + (\dot{I}k + \dot{I}k^3)^3$ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, Fars izafeti şeklindedir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *ahalisinin sicil-i ahvali...*" MK:9

"... *kasabanın medar-ı iftiharı...*" MK:13

1.5.6.5. $\dot{I} + (\dot{I} + \dot{I}k^3)^3$ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu **yarım uyum** yoluyla bir isme bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Bu modifikasyonun birinci ve üçüncü ögesi ile ikinci ve üçüncü ögesi arasında izafet ilişkisi bulunmaktadır. Birince ve ikinci ögesi arasında sözdizimi açısından ilişki yoktur.

"... *kız sanat mektebi...*" UH:13

1.5.6.6. $\dot{I}^{id} + (F + \dot{I}k^3)^3$ Modifikasyonu

Belirteni isim-fiil, belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu **tam uyum** yoluyla bir isme bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *annemin kaçma kararı...*" UH:15

1.6. BELİRTENİ FİİL OLAN, İSİMLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI

Üç ögeli kelime gruplarının belirten veya belirtilen ögesi, kendi içinde basit bir kelime grubu barındırdığı için bu tür yapılar, varyantlarının yanı sıra çeşitli modifikasyonlar da oluşturur. Kelime grubunun birinci ve ikinci ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirten gruplu, ikinci ve üçüncü ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirtilen grupludur. Belirten ya da belirtilen gruplu ögelerin tespiti ve üçüncü öge ile arasındaki sözdizimlik bağlantı çeşitliliği yapı tiplerini, belirten ya da belirtilen grubunun kendi içinde oluşan sözdizimlik bağlantı çeşitliliği modifikasyonları, kelime gruplarını meydana getiren ögelerin morfolojik kadro çeşitliliği varyantları meydana getirir. Belirteni fiil olan, isimli, isimlik, üç ögeli kelime gruplarının ögeleri; sıralanma, yönetme, tam uyum ve yarım uyum yoluyla birbirine bağlanabilir. Belirten grubunda; isim-fiiller, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller görev yapabilir. Bu grupta yer alan ögelerin morfolojik kadro çeşitliliği az sayıda varyant meydana getirir. Birçok modifikasyon, kendi diziliminden başka varyanta sahip değildir. Bu başlıkta toplam altı yapı tipi, yapı tiplerine bağlı on üç modifikasyon, modifikasyonlara bağlı yirmi varyant mevcuttur.

1.6.1. (İ + F) + İ Yapı Tipi

İsim soylu belirtilen, belirten ögeye **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç ögeli yapının belirteni olan fiilli basit kelime grubunun temel ögesi durumunda, özellikli bir modifikasyon hariç, sıfat-fiiller görev yapar. Belirtilen gruplu modifikasyonlarda ise belirten durumunda yine sıfat-fiiller görevlidir. Bu yapı tipi, altı modifikasyona sahiptir.

1.6.1.1. (İ + F) + İik Modifikasyonu

İsim soylu belirtilen öge, belirten grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirteni isim soylu, belirtileni fiil soylu olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan belirtmelik basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir. Belirten grubunun morfolojik kadro çeşitliliğiyle oluşan üç varyanta sahiptir. Belirteni fiilli kelime grubu olan ve isimlik görevde kullanılan üç ögeli kelime grupları arasında birden fazla varyanta sahip nadir modifikasyonlardandır.

(İk + sF) + İk Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik işlevli belirten ögesidir. Bu yapı varyantının belirtilen ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *nar kesilmiş demir*..." YAS:15

"... *riya kokan bir gülücük*..." C:79

"... *uyku tutmayan gece*..." MK:142

"... *kan damlayan kalp*..." MK:193

(S + sF) + İk Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik işlevli belirten ögesidir. Belirten grubunun temel ögesi durumundaki sıfat-fiiller, kendisini belirten ögenin sıfat olabilmesi için yalnızca "ol-" fiil kökünde kullanılmalıdır. Bu yapı varyantının belirtilen ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *meraklı olan baba*..." UH:13

"... *tecrübeli olan esansçı*..." MK:124

"... *hasta olan köylü* han kapısından telaşla çıkar..." MK:141

"... *belli olmayan el*..." MK:199

(Za + sF) + İk Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik işlevli belirten ögesidir. Belirten grubunda görevli sıfat-fiiller aktif hareket anlamlarını korudukları için kendilerinden önce gelen zarflar, sıfat-fiillerin hareketlerinin biçimlerine yön verir. Bu yapı varyantının belirtilen ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *yalnız oturan bir kadın*..." C:81

"... *hâlâ parıldayan saat...*" MK:160

"... *ağır ilerleyen parça...*" YAS:20

"... *gizlice vukubulan iletişimi kavrayamaz.*" Yİ:76

1.6.1.2. (İ^d + F) + İk Modifikasyonu

Belirten grubu, bir isme **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik işlevli belirten ögesidir. İsim soylu kelimeler ile fiil soylu kelimelerin en verimli birleşme şekli yönetmedir. İlgi eki dışında bir ek alan isimleri yöneten sıfat-fiiller, kullanışlı örneklere sahip belirtmelik kelime grupları meydana getirir. İsim ve fiillerin sıralanma yoluyla birbirine bağlanmasıyla yönetme sözdizimlik bağlantı şeklindeki kadar olmasa da verimli kelime grupları oluşturabilir.

"... *sudan çıkmış balık...*" YAS:20

"... *topraktan kopmuş su...*" YAS:7

"... *aralıktan giren ateş...*" YAS:15

"... *çocuğa verilecek isim...*" TSBÖH:57

1.6.1.3. (F^d + F) + İk Modifikasyonu

Belirten grubu, bir isme **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirteni isim-fiil, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik işlevli belirten ögesidir.

"... *iyileşmeye başlayan kol...*" HG:26

"... *saymakla bitmeyecek bir zenginlik...*" C:123

"... *yüklemeye çalışan köylüler...*" MK:24

"... *karşılamaya gelen kâhya...*" MK:50

1.6.1.4. (İ + F³) + İlk Modifikasyonu

Belirten grubu, bir isme **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik işlevli belirten ögesidir. İsim-fiilin belirtmelik görevde kullanıldığı nadir modifikasyonlardır. Basit kelime grubunun temel ögesi, -ma/-me isim fiildir. Bu yönüyle aynı yapı tipinde yer alan diğer modifikasyonlardan ayrılır.

"... *el yazması kitap...*" C:81

1.6.1.5. (F³ + F) + İlk Modifikasyonu

Belirten grubu, bir isme **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirteni isim-fiil, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtmelik işlevli belirten ögesidir. Basit kelime grubunun belirten ögesi, iyelik eki almıştır. Bu modifikasyonun örneklerine az rastlanır.

"... *nakledilmesi geciken mallar...*" MK:198

1.6.2. F + (İ + İ) Yapı Tipi

Sıfat-fiil belirten, belirtilen grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirten grubunun ögeleri, morfolojik kadro bakımından çeşitlilik göstermez. Bu yapı tipi altında yer alan iki modifikasyon da kendi dizilimleri dışında bir varyanta sahip değildir.

1.6.2.1. F + (F + İlk³) Modifikasyonu

Belirtilen grubu, sıfat-fiil belirtene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirtileni isim, belirteni isim-fiil (yalnızca -me/-ma biçimi) olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir.

"... *yapılan yükleme işi*" MK:26

1.6.2.2. sF + (S + İlik) Modifikasyonu

Belirtilen gruba, sıfat-fiil belirtene **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan iki ögenin oluşturduğu basit kelime gruplarında, ögeler arasına başka bir kelime girebilir. Bu durumda niteleme özelliğine sahip öge, önündeki kelimeyle bağ kurarak üç ögeli yapının belirtilen grubunu oluşturur. Bu modifikasyonda da isim ile onu niteleyen fiilin arasına giren bir sıfat söz konusudur.

"... *kırbaçlanan o mayi...*" YAS:8

"... kendisine doğru koşarak korku ile *sarılan asistan kız...*" MK:210

"... *dikilmiş iki karanfil...*" UH:8

"... *yayılan yanık koku...*" MK:192

1.6.3. (İ^d + F)^{de} + İ Yapı Tipi

Belirten gruba, belirtilen durumundaki bir isme **yönetme** yoluyla bağlanır. Belirten durumundaki bir isim ile isim-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Sözdizimlik bağlantı şekli olarak her iki grupta da yönetme sözdizimlik bağlantı şekli kullanıldığı için bu yapı tipi verimsizdir. Yapı tipini oluşturan dizilimden başka modifikasyon ve varyantı yoktur.

"... *kasabadan ayrılmaya niyet...*" MK:43

1.6.4. F^d + (F + İ) Yapı Tipi

Sıfat-fiil belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtileni olan basit kelime grubu, sıfat-fiil belirten ile belirtilen durumundaki bir ismin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması ile oluşmuştur. Yapı tipini oluşturan dizilimden başka modifikasyon ve varyantı yoktur.

"... *gelenlere taşınan yemekler...*" MK:134

1.6.5. (İ + F)^{id} + İ³ Yapı Tipi

Belirten grubu, belirtilen durumundaki bir isme **tam uyum** yoluyla bağlanır. İsim soylu belirten öge ile fiil soylu belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir. Bu yapı tipinin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadrosu, iki tür modifikasyon meydana getirir.

1.6.5.1. (İ + sF)^{id} + İ³ Modifikasyonu

Belirten grubu, bir isme **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. İsim soylu belirtenin, belirtilen durumundaki bir sıfat-fiile sıralanma yoluyla bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir.

(İk + sF)^{id} + İ³ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, bir isme tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *çarık çıkaranların hikâyesi...*" MK:13

(Za + sF)^{id} + İ³ Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubundaki belirtenin durum zarfı olabilmesi için belirtilen durumda görev yapan sıfat-fiilin ol- fiil kökünü kullanması gerekir. Belirten grubu, bir isme tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *sahipsiz olanın ayakları...*" MK:48

"... *büyük olanın ayaklarında bir çift kara lastik...*" MK:47

1.6.5.2. (İ + F) + İk³ Modifikasyonu

Belirten grubu, bir isme **yarım uyum** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. İsim soylu belirtenin, belirtilen durumundaki bir isim-fiile sıralanma yoluyla bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Basit kelime grubunun yönetici ögesi durumunda isim-fiilin -me/-ma biçimi kullanılır.

(İk + Fm) + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, bir isme yarım uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *kitap toplama arzusu*..." MK:91

(S + Fm) + İk³ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, bir isme yarım uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *kuru temizleme dükkânı*..." BB:13

"... *benekli kaplama kağıdı*..." MK:86

"... *bu yükleme işi*..." MK:24

1.6.5.3. (İ^{de} + sF)^{id} + İk³ Modifikasyonu

Belirten grubu, bir isme **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir.

"... *zevki olanların terzisi*..." HB:98

"... *hayaliyle çekişenlerin sayısı*..." MK:16

1.6.5.4. (İ^{de} + Fm) + İik³ Modifikasyonu

Belirten grubu, bir isme **yarım uyum** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir.

"... *eve dönme kararı*..." KA:9

"... *sofraya oturma âdabı*..." MK:73

1.6.5.5. (İ + Fm³) + İik³ Modifikasyonu

Belirten grubu, bir isme **yarım uyum** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Hem belirten grubunun ögeleri hem de üç ögeli kelime grubunun ögeleri birbirlerine yarım uyum yoluyla bağlanır.

"... *kas erimesi hastalığı*..." UH:41

1.6.6. F^{id} + (İ^{de} + İ)³ Yapı Tipi

Belirtilen grubu, fiil soylu belirtene **tam uyum** yoluyla bağlanır. Belirten durumunda sıfat-fiiller görev yapar. Belirtilen grubunun belirten ögesi durumunda isimler ve sıfat-fiiller kullanılabilir. Bu yapı tipinin morfolojik kadrosu ve sözdizimlik bağlantı çeşitliliği iki tür modifikasyon meydana getirir.

1.6.6.1 sF^{id} + (İ^{de} + İik)³ Modifikasyonu

Sıfat-fiil belirten, belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, iki ismin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu meydana gelen basit kelime grubudur. Bu modifikasyonu oluşturan dizilimden başka herhangi bir varyantı yoktur.

"... *gelenlerin uzaktan akrabası*..." MK:83

1.6.6.2. sF^{id} + (sF^{de} + İik)³ Modifikasyonu

Sıfat-fiil belirten, belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanır. Belirten ögesi sıfat-fiil, belirtileni isim olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu modifikasyonu oluşturan dizilimden başka herhangi bir varyantı yoktur.

"... *kalanın ölene üzüntüsü...*" MK:30

1.7. BELİRTENİ İSİM OLAN, FİİLLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI

Üç ögeli kelime gruplarının belirten veya belirtilen ögesi, kendi içinde basit bir kelime grubu barındırdığı için bu tür yapılar, varyantlarının yanı sıra çeşitli modifikasyonlar da oluşturur. Kelime grubunun birinci ve ikinci ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirten gruplu, ikinci ve üçüncü ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirtilen grupludur. Belirten ya da belirtilen gruplu ögelerin tespiti ve üçüncü öge ile arasındaki sözdizimlik bağlantı çeşitliliği yapı tiplerini, belirten ya da belirtilen grubunun kendi içinde oluşan sözdizimlik bağlantı çeşitliliği modifikasyonları, kelime gruplarını meydana getiren ögelerin morfolojik kadro zenginliği de varyantları meydana getirir. Belirteni isim olan, fiilli, isimlik, üç ögeli kelime gruplarının ögeleri; sıralanma, yönetme ve tam uyum yoluyla birbirine bağlanabilir. Türkçedeki isim soylu kelimelerin sayısı fiil soylu kelimelere göre daha fazla olduğu için fiilli kelime gruplarının sayısı, isimli kelime gruplarına göre daha azdır. Bu başlıkta toplam altı yapı tipi, yapı tiplerine bağlı on dokuz modifikasyon, modifikasyonlara bağlı otuz iki varyant mevcuttur.

1.7.1. (İ + İ) + F Yapı Tipi

Belirten grubu, fiil soylu belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirten grubunda isimler, sıfatlar, zamirler ve edatlar görev yapabilir. Belirten grubu isimlik ya da belirtmelik işlevle sahip olabilir. Temel ögesi sıfat-fiil ya da zarf-fiil olan fiilli kelime grupları, belirtmelik işleve sahip olduğu için fiilli, isimlik, üç ögeli kelime gruplarında temel öge durumunda isim-fiiller görev yapar. Belirten grubundaki ögelerin sözdizimlik bağlantı şekilleri, iki tür modifikasyon meydana getirir.

1.7.1.1. (İ + İ) + Fik Modifikasyonu

Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirteni olan basit kelime grubu, isim soylu iki ögenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşmuştur. Belirten grubunun morfolojik kadrosu çeşitlilik gösterir ve dört varyant meydana getirir.

(Si + İk) + Fm Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumunda görev yapan bir isim-fiile sıralanma yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *iki adım atmak*..." MK:25

"... *dört köşe olmak*..." UH:93

"... *iki duble içmek*..." MK:6

"... *iki kere girmek*..." MH:184

(S + İk) + Fm Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumunda görev yapan bir isim-fiile sıralanma yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir. Bu yapı varyantının belirten ögesini meydana getiren basit kelime grubu, oldukça işlek bir yapıya sahiptir. Bu sebeple örneklerine sık rastlanan kelime grupları oluşturur.

"... *iri bir salatalık tutmakta*, hart hurt ısırmaktadır." MK:30

"... *yeni bir tezgah açmak*..." RP:85

"... *teknik yardım yapmak*..." SBÖT:15

"... *yeni fabrika yapmak*..." SBÖT:16

(İk + E) + Fm Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumunda görev yapan bir isim-fiile sıralanma yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *dana gibi dolaşmak...*" MM:124

"... *bülbül gibi şakıma...*" MK:84

"... *mengene gibi yapışma...*" MK:168

(Z + E) + Fm Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumunda görev yapan bir isim-fiile sıralanma yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *bu kadar konuşmak...*" RP:151

"... *o kadar konuşma...*" MK:156

"... *o kadar tartışma...*" MK:156

1.7.1.2. (İ^{de} + İ) + Fik Modifikasyonu

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri yönetme yoluyla bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki bir isim-fiile **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu oluşturur.

"... *kahveye doğru tırmanma...*" MM:62

"... *modaya göre giyinmek...*" SBÖT:62

"... *sahneye doğru hareketlenme...*" SBÖT:142

"... *ağaca doğru bakmak...*" MK:104

1.7.2. İ + (İ^d + F) Yapı Tipi

Belirtilen grubu, isim soylu belirtene **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Belirtilen grubundaki ögelerin sözdizimlik bağlantı şekilleri iki tür modifikasyon oluşturur. Modifikasyonları meydana getiren ögelerin morfolojik kadrosu çeşitlilik göstermediği için kendi dizilimlerinden başka herhangi bir varyanta sahip değildir. Birinci modifikasyon özellikli bir yapıya sahip olduğu için yapı tipinden bağımsız olarak belirten gruptur ve belirtilen isim-fiile yönetme yoluyla bağlanır.

1.7.2.1. (S + İ)^d + Fm Modifikasyonu

Bu modifikasyon, bağlı bulunduğu yapı tipinin aksine belirten gruptur. Bu yönüyle yapı tipinin diğer modifikasyonundan ayrılır. Belirten grubu, temel öge durumundaki isim-fiile **yönetme** yoluyla bağlanır. Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirten ögesidir.

"... *Ruzvelt postala sahip olmak...*" MK:21

"... otu, çöpü toplayıp *bir çuvala doldurmak...*" MK:102

"... *böyle sorulara cevap vermek...*" MK:94

"... *kehribar tespahi göstermek...*" MK:99

1.7.2.2. İ + (İ + Fik³) Modifikasyonu

İsim soylu belirten, belirtilen grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isim belirten ile isim-fiil belirtilenin yarım uyum yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubudur. Bu modifikasyonun belirten ögesi durumunda belirtmelik işleve sahip kelimeler görev yapabilir. Belirtilen grubu ögelerinin yarım uyum yoluyla bağlanması, belirten ögenin kendisinden sonra gelen kelimeyle doğrudan bağ kurmasını engeller.

"... *biraz saygı duruşu...*" S:33

"... *mevsimlik buğday nakledilmesi...*" MK:199

1.7.3. (İ + İ)^d + F Yapı Tipi

Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Basit bir kelime grubundan oluşan belirten grubu, oldukça işlek bir yapıya sahiptir. Bu yapı tipi, belirten grubundaki ögelerin sözdizimlik bağlantı çeşitliliğiyle oluşan beş çeşit modifikasyona sahiptir.

1.7.3.1. (İ + İ)^d + Fık Modifikasyonu

İsim-fiil belirtilen, belirten grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. İsim soylu iki ögenin sıralanma yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. İsimlik işleve sahip belirten grubunda isimler, sıfatlar ve işaret zamirleri görev yapabilir.

(İS + İk)^d + Fm Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Bu yapı varyantının temel ögesi durumunda isim-fiiller görev yapar. Bu yapı varyantı, önüne gelen uyumlu bir kelime ile çok ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi; ardına gelen uyumlu bir kelime ile çok ögeli kelime grubunun belirten ögesi olarak görev yapabilir.

"... *bu yolculuğa çıkmak...*" SBÖT:25

"... *bu hakikate varmak...*" HG:52

"... herkesin *o yana bakmasından* istifade ederek..." MK:79

"... *bu kasabadan ayrılmaya* niyeti vardır." MK:43

(S + İk)^d + Fm Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Bu yapı varyantının temel ögesi durumunda isim-fiiller görev yapar.

"... *felçli insana bakmak...*" KA:135

"... *tatsız mevzudan uzaklaştırmak...*" MM:38

"... *kehribar tespihi göstermek...*" MK:99

"... *büyük hanımı neşelendirmek...*" MM:39

1.7.3.2. ($\dot{I}^{id} + \dot{I}^3$)^d + Fik Modifikasyonu

İsim soylu iki kelimenin tam uyum yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

($\dot{I}k^{id} + \dot{I}k^3$)^d + Fm Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Bu yapı varyantının temel ögesi durumunda isim-fiiller görev yapar.

"... *vücudunun içini görebilmek...*" MK:15

"... *sinemanın mülkiyetine konmak...*" UH:14

"... *otobüsün bagajına yüklemeye çalışan köylüler...*" MK:24

($Z^{id} + \dot{I}k^3$)^d + Fm Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Bu yapı varyantının temel ögesi durumunda isim-fiiller görev yapar. Üç ögeli bu yapı varyantı, temel ögesi isim-fiil olan diğer yapı varyantları gibi önüne herhangi bir edat aldığında dört ögeli belirtmelik kelime grupları oluşturmaya müsait bir yapıdadır.

"... *ötekilerin üstünde tutmak...*" HG:133

"... *onun derdine düşmek...*" MK:120

"... *onun omzuna konmak...*" MK:155

1.7.3.3. ($\dot{I} + \dot{I}^3$)^d + Fik Modifikasyonu

İsim soylu iki kelimenin yarım uyum yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

($\dot{I}k + \dot{I}k^3$)^d + Fm Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Bu yapı varyantının temel ögesi durumunda isim-fiiller görev yapar.

"... *cam kenarına gelmek*..." MK:25

"... *gevezelik çukuruna düşme*..." MK:17

"... *hakimiyet alanına girmek*..." C:79

"... *ihtiyaç sahibine verilmek*..." AVM:11

($\dot{I}k + E^3$)^d + Fm Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Edatlar, cümle içerisinde kullanıldığında anlam kazanan yardımcı sözcüklerdir. Tek başına temel öge olarak görev yaptığı kelime gruplarına çoğunlukla belirtmelik işlev kazandırır. Uyum yoluyla başka bir kelimeye bağlanan edatların, isimlerden farkı yoktur. Bu sebeple yarım uyum ve tam uyum yoluyla herhangi bir kelimeye bağlandığında isimlik özellik kazandığı için bu durumda kullanılan edatları "görevli kelimeler" olarak tanımlamak daha doğru olur. Bu yapı varyantının temel ögesi durumunda isim-fiiller görev yapar.

"... *otobüsün yanında yüklemek*..." MK:25

"... *güneş altında dikilmek*..." MK:27

"... *düğüm üzerinde düşünmek*..." MK:80

"... *delilerin arasında kalmak*..." MK:128

1.7.3.4. (F + İ³)^d + Fik Modifikasyonu

Belirteni isim-fiil, belirtileni isim olan ve yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *kazıklanma fobisiyle sormak*..." DBD:46

"... *yükleme işini gözetlemek*..." MK:25

"... *arama emrini vermek*..." MK:201

"... *gülme krizinden çıkmak*..." MK:179

1.7.3.5. (F + İ)^d + Fik Modifikasyonu

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni isim olan ve sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *erişilmez mevkie çıkarılma*..." HG:133

"... *götürülecek yoldan alıkoymak*..." AVM:185

"... *oynayan kızla konuşmak*..." MK:209

"... kendine, ötekine ve *yaşanan hayata bakması*..." MK:207

1.7.4. İ^d + (İ + F) Yapı Tipi

Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme **yönetme** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Belirten grubundaki ögelerin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ile oluşan beş modifikasyona sahiptir. Belirtilen grubunda isimler, sayı sıfatları, zarflar ve fiiller görev yapar. Bu yapı tipine bağlı beş modifikasyondan üç tanesinin belirtilen grubu, isim soylu bir belirten ile isim-fiil belirtilenin çeşitli sözdizimlik bağlantı şekilleriyle yan yana gelmesinden oluşurken beş modifikasyondan iki tanesinin belirtilen grubu, fiil soylu iki ögenin çeşitli sözdizimlik bağlantı şekilleriyle yan yana gelmesinden oluşmuştur.

1.7.4.1. İ^d + (İ + Fik) Modifikasyonu

Belirtilen gruba, isim soylu belirtene **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isim soylu belirten ile isim-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubudur.

İk^d + (İk + Fm) Yapı Varyantı

Belirtilen gruba, birleşik fiillerden oluşur. Birleşik fiiller, kelime gruplarında tek başına öge olarak kullanılabilirken bu yapı varyantının gereği olarak belirtilen grubunu oluşturur. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... sorulara cevap vermek..." MK:94

"... partiye destek vermek..." S:21

"... çocuklarımızı sefil etmek..." RP:171

"... dünyayı tanzim etmek..." HB:90

İk^d + (Za + Fm) Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler ve zamirler görev yapabilir.

"... kocasını büsbütün kırmamak..." MK:58

"... birbirinden iyice koparmamak..." DBD:98

"... sahip oldukları kitaplardan başkalarına övgüyle bahsetmek..." MK:92

"... dünyadan büsbütün vazgeçmek..." TÖ:67

1.7.4.2. İ^d + (İ^d + Fik) Modifikasyonu

Belirtilen gruba, isim soylu belirtene **yönetme** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isim soylu belirten ile isim-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu oluşan basit kelime grubudur.

$\dot{I}k^d + (\dot{I}k^d + Fm)$ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *masadan aşağıya damlamak...*" MK:96

"... *yüzünü hakka döndürmek...*" S:15

"... *masivayı kalpten atmak...*" S:15

$\dot{I}k^d + (S\dot{I}^d + Fm)$ Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda isimler görev yapar.

"... *golü doksana takmak...*" YT:55

$S^d + (S^d + Fm)$ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu yapı varyantının belirten ögesi durumunda sıfatlar görev yapar.

"... *eskiden yeniye dönmek...*" UH:28

1.7.4.3. $\dot{I}^d + (F^d + Fik)$ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, isim soylu bir belirtene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirtilen grubunun belirten ögesi olarak isim-fiilin -mek/-mak dışındaki ekleri kullanılır. Bu modifikasyonun morfolojik kadrosu sınırlıdır ve kendi diziliminden başka herhangi bir varyanta sahip değildir.

"... kayayı devirmeye kalkışmak..." BÖ:20

"... parka gezmeye çıkmak..." AVM:172

"... lastiği şişirmeye başlamak..." MK:169

1.7.4.4. İ^d + (İ + Fik³) Modifikasyonu

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, isim soylu bir belirtene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Bu modifikasyonun morfolojik kadrosu sınırlıdır ve kendi diziliminden başka herhangi bir varyanta sahip değildir.

"... merhuma dua edilmesi..." HG:147

"... buraya kömür nakledilmesi..." MK:199

1.7.4.5. İ^d + (zF + Fik) Modifikasyonu

Belirteni zarf-fiil, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanama yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, isim soylu bir belirtene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Bu modifikasyonun morfolojik kadrosu sınırlıdır ve kendi diziliminden başka herhangi bir varyanta sahip değildir.

"... fidanları bulup getirmek..." BÖ:30

"... üstünde giderek küçülmekte olan küçük arkadaşına bakar." MK:59

"... üzerinde yatıp uyumak..." MK:91

1.7.5. (İ + İ)^{id} + F³ Yapı Tipi

Belirten grubu, temel öge durumundaki isim-fiile **tam uyum** yoluyla bağlanır. Ögelerin morfolojik kadrosu ve sözdizimlik bağlantı çeşitliliği, üç tür modifikasyon meydana getirir. Belirtilen grubunda isimler, sıfatlar, zamirler ve fiiller görev yapabilir.

1.7.5.1. (İ + İ)^{id} + Fik³ Modifikasyonu

Belirten grubu, isim-fiil bir belirtilene **tam uyum** yoluyla bağlanır. Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki kelimenin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubunun belirten ögesinin sıfat ve işaret sıfatı olduğu iki varyanta sahiptir.

(S + İk)^{id} + Fm³ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki bir isim-fiile tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... kapıdaki delikanlının seslenmesi..." HG:113

"... tepedeki köpeğin havlaması..." MK:127

(İS + İk)^{id} + Fm³ Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki bir isim-fiile tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını oluşturur.

"... bu kadının kanaması var." MK:98

"... bu durumun düzelmesi..." MK:74

1.7.5.2. (F + İ)^{id} + Fik³ Modifikasyonu

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki bir isim-fiile **tam uyum** yoluyla bağlanır.

"... olmayan yaranın açılması..." HB:72

1.7.5.3. (İ + İ³)^{id} + Fik³ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki bir isim-fiile **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *kasaba mezarlığının görünüşü*..." UH:97

1.7.6. İ^{id} + (İ + F)³ Yapı Tipi

Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Belirtilen grubunun morfolojik kadrosu ve ögelerin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği, üç çeşit modifikasyon oluşturur.

1.7.6.1. İ^{id} + (İ + Fik)³ Modifikasyonu

Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme **tam uyum** yoluyla bağlanır. Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan biri isim soylu, diğeri fiil soylu iki kelimenin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubunun belirten ögesinin isim ya da sıfat olduğu iki varyanta sahiptir.

İk^{id} + (İk + Fm)³ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir. Tam uyum yoluyla birbirine bağlanan iki kelimenin arasına genellikle niteleyici ya da belirtici işleve sahip kelimeler girebilmektedir. Bu yapı varyantı, aslında tam uyum yoluyla birbirine bağlanan iki öge arasına bir ismin girmesi şeklindedir.

"... *evin dış görünüşü*..." MK:73

"... *insanın veli olması*..." HG:19

$\dot{I}k^{id} + (Z + Fm)^3$ Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir. İsim-fiiller, bazı durumlarda hareket anlamını kaybederek isim özelliği (çoğunlukla -ış/-iş eklerinde) gösterirken bazı durumlarda aktif hareket anlamını muhafaza etmektedir. Hareket anlamını koruyan isim-fiillere gelen niteleyici özellikteki kelimeler (sıfatlar), bir hareketin durumunu bildirdikleri için belirtici (zarflar) işlev kazanır.

"... doktorun boğula boğula gülmesi..." MK:128

"... minberin ahşap oymaları..." HG:18

"... meselenin böylece halledilmesi..." MK:79

1.7.6.2. $\dot{I}^{id} + (\dot{I}^d + Fik)^3$ Modifikasyonu

Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme **tam uyum** yoluyla bağlanır. Yönetme yoluyla birbirine bağlanan biri isim soylu, diğeri fiil soylu iki kelimenin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilenidir. Belirtilen grubunun belirtilen ögesinin isim-fiil ya da sıfat-fiil olduğu iki varyanta sahiptir.

$\dot{I}k^{id} + (\dot{I}k^d + Fm)^3$ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilenidir. Belirtilen grubu, bir isme tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... rüyaların hakikate dönüşmesi..." ŞM:143

"... karısının yerine koyması..." MM:63

"... Mayk'ın adamdan şüphelenmesi..." HB:73

"... Türklerin Ergenekon'dan çıkışı..." YTYs:91

$\dot{I}k^{id} + (\dot{I}k^d + sF)^3$ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme tam uyum yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir. Sıfat-fiillerin tam uyum yoluyla bir isme bağlanıp isimlik işlevde kullanılması nadir görülen bir durumdur. Üç ögeli kelime gruplarında, iyelik eki alan bir sıfat-fiilin isimlik görevde kullanıldığı tek yapı varyantıdır. Bu sebeple örneklerine çok az rastlanır.

"... (domateslerin, salatalıkların, maydanozların) geride kalanları..." MK:111

1.7.6.3. $\dot{I}^{id} + (F^d + Fik)^3$ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir zamire **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... ötekilerin çıkarmaya çabalaması..." MK:105

1.8. BELİRTENİ FİİL OLAN, FİİLLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI

Üç ögeli kelime gruplarının belirten veya belirtilen ögesi, kendi içinde basit bir kelime grubu barındırdığı için bu tür yapılar, varyantlarının yanı sıra çeşitli modifikasyonlar da oluşturur. Kelime grubunun birinci ve ikinci ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirten gruptur, ikinci ve üçüncü ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirtilen gruptur. Belirten ya da belirtilen grupta ögelerin tespiti ve üçüncü öge ile arasındaki sözdizimlik bağlantı çeşitliliği yapı tiplerini, belirten ya da belirtilen grubunun kendi içinde oluşan sözdizimlik bağlantı çeşitliliği modifikasyonları, kelime gruplarını meydana getiren ögelerin morfolojik kadro çeşitliliği de varyantları meydana getirir. Belirteni fiil olan, fiilli, isimlik, üç ögeli kelime gruplarının ögeleri; sıralanma, yönetme ve tam uyum yoluyla birbirine bağlanabilir. Türkçedeki isim soylu kelimelerin sayısı fiil soylu kelimelere göre daha fazla olduğu için fiilli kelime gruplarının sayısı,

isimli kelime gruplarına göre daha azdır. Bu başlık altında yer alan yapı tipleri, incelediğimiz eserler içerisinde örneklerine en az rastlanan yapılardır. Türkiye Türkçesinde aynı türden iki fiilin ardışık olarak sıralandığı yapılar, verimli kelime grupları meydana getirmez. Özellikle fiil soylu üç ögenin art arda sıralandığı isimlik kelime gruplarının örneklerine rastlamak çok zordur. Belirtmelik kelime gruplarında bu durum nispeten daha kolaydır. Çünkü arka arkaya sıralanan fiil soylu üç kelime, muhtemelen başka bir kelimeyi belirtmek için bir araya gelmiştir. İsimlik kelime gruplarında ise belirteni ve belirtileni fiil soylu olan ögeler hem isim-fiil ile bitmek zorunda hem de cümlede tek başına isimlik bir görev üstlenmek zorundadır. Mustafa Kutlu'nun eserlerindeki yüklemi fiil soylu olan cümlelerde, belirteni fiil soylu ve temel ögesi isim olan üç ögeli kelime gruplarına bile rastlamak oldukça güçken fiil soylu üç kelimenin oluşturduğu isimlik kelime gruplarının örnekleri çok daha azdır. Öyle ki bu başlık altında yer alan birçok yapı tipinin bile kendi diziliminden başka sahip olduğu modifikasyon ya da varyant yoktur. Bundan dolayı bu başlık altında yer alan yapı tipleri için sınırlı sayıda örnek tespit edilebilmiş, bir kaç verimli yapı varyantı hariç birer örnek verilebilmiştir. Bu başlıkta toplam altı yapı tipi, yapı tiplerine bağlı sekiz modifikasyon, modifikasyonlara bağlı on dört varyant mevcuttur.

1.8.1. (İ + F) + F Yapı Tipi

Belirten grubu, belirtilen durumundaki bir isim-fiile **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Belirten grubunun morfolojik kadrosu ve ögelerin sözdizimlik bağlantı çeşitliliği, üç çeşit modifikasyon oluşturur.

1.8.1.1. (İ + F) + Fik Modifikasyonu

Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirteni isim soylu, belirtileni fiil soylu olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, bu modifikasyonun belirten ögesidir. Belirten grubunun temel ögesi durumunda görev yapan sıfat-fiiller, belirten görevindeki bir zarfa sıralanma yoluyla bağlanır. Belirten grubunun temel ögesi olarak görev yapan zarf-fiiller, belirten görevindeki bir isme sıralanma yoluyla bağlanır.

(İk + zF) + Fm Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni zarf-fiil olan ve ögeleri birbirine sıralanma yoluyla bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Bu yapı varyantının temel ögesi durumunda isim-fiiller görev yapar.

"... *kök salıp büyümek*..." MK:10

"... *kampanya düzenleyerek satmak*..." AVM:148

"... *elma aşırıp yemekte olan Erol*..." MK:87

"... *hap verince düzelme*..." MK:144

(zF + sF) + Fm Yapı Varyantı

Belirteni zarf-fiil, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri birbirine sıralanma yoluyla bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Bu yapı varyantının temel ögesi durumunda isim-fiiller görev yapar.

"... *giderek artan küçülme*..." MK:68

1.8.1.2. (İ^{de} + F) + Fik Modifikasyonu

Belirteni isim, belirtileni zarf-fiil olan ve ögeleri birbirine yönetme yoluyla bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki isim-fiile **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Belirteni ve belirtileni fiil olan, üç ögeli, isimlik kelime gruplarında örneklerine en sık rastlanan modifikasyondur. Bu modifikasyonda temel öge hareket anlamını koruduğu için belirten grubu, belirtilenin hareket tarzını belirtir. Dolayısıyla belirten grubu, hareketin nasıl yapıldığını bildiren bir durum zarfı görevindedir.

"... *kırmızıya takılmadan geçmek*..." DBD:200

"... *gözünü kırpmadan koymak*..." MK:157

"... *suya salıp oturmak*..." HG:145

"... *çarığını çıkarmadan girmek*..." MK:13

1.8.1.3. (F^{de} + F) + Fik Modifikasyonu

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri birbirine yönetme yoluyla bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki isim-fiile **sıralanma** yoluyla bağlanır. Bu modifikasyonun herhangi bir cümlede kullanılabilmesi oldukça zordur. Biri yüklem olmak üzere en az dört fiilin kullanıldığı "Olaydan sonra *yapanı bulmak istemek* gerekir." şeklindeki bir örnekte tespit edilebilir. Fiil soylu üç ögenin yan yana gelmesi ve iki isim-fiilin art arda kullanılması sebebiyle bu dizilimde, isimlik görevde kullanılan bir kelime grubu tespit edilememiştir.

1.8.2. F + (F^{de} + F) Yapı Tipi

Üç ögesi de fiil soylu olan ve isimlik görevde kullanılan modifikasyonlar oldukça verimsizdir. Anlam ve üslup yönünden ağırlaştıkları için örneklerine az rastlanır. Bu yapı tipi, belirten durumunda kullanılan zarf-fiil sebebiyle diğer üç ögesi fiil soylu olan kelime gruplarına göre daha işlek bir yapıya sahiptir. Belirten öge durumunda kullanılan zarf-fiiller, belirtilen durumundaki ögenin hareket tarzını belirlediği için zarf görevindedir. Zarf-fiil belirten, belirtilen grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanır. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, iki isim-fiilin yönetme yoluyla birbirine bağlanması sonucu meydana gelen basit kelime grubudur. Bu morfolojik kadroyla oluşan bir varyanta sahiptir.

"... *ferahlayıp kazmaya başlamak*..." BÖ:37

"... *büyüyüp yürümeye çalışmak*..." MK:3

"... *süratlenerek gitmeye başlamak*..." MK:170

1.8.3. (İ + F)^{de} + F Yapı Tipi

Belirten grubu, belirtilen durumundaki bir isim-fiile **yönetme** yoluyla bağlanır. Bu yapı tipinin tek varyanta sahip modifikasyonları, verimsiz kelime grupları oluşturur. Belirten grubunun sözdizimlik bağlantı çeşitliliği beş modifikasyon meydana getirir.

1.8.3.1. ($\dot{I} + F$)^{de} + Fik Modifikasyonu

Belirteni sıfat, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *zayıf olanları ezmek*..." AVM:174

1.8.3.2. ($\dot{I}^{de} + sF$)^{de} + Fik Modifikasyonu

İsim soylu belirteni, sıfat-fiil belirtileni olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *kendini seyredenlere bakmak*..." MK:205

"... *payımıza düşeni kapmak*..." DBD:93

1.8.3.3. ($\dot{I}^{id} + F^3$)^{de} + Fik Modifikasyonu

Bu yapı tipinde, birden fazla varyanta sahip tek modifikasyondur. İsim soylu belirteni, isim-fiil ya da sıfat-fiil belirtileni olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

($\dot{I}k^{id} + sF^3$)^{de} + Fm Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene yönetme yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir. Bu yapı tipinde yer alan diğer varyantlara kıyasla daha verimlidir.

"... *kapıların kapandığını sanmak*..." MK:163

"... *köylülerin anlamadığını bilmek*..." MK:24

"... *değerinin olmadığını belirtmek*..." DBD:23

$(\dot{I}k^{id} + Fm^3)^{de} + Fm$ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene yönetme yoluyla bağlanarak bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *konunun görülmesini sağlamak*..." DBD:94

"... *köpeğin havlamasını duymak*..." MK:127

1.8.3.4. $(\dot{I} + F^3)^{de} + Fik$ Modifikasyonu

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir.

"... *soba devrilmesini önlemek*..." MK:70

1.8.3.5. $(F + F^3)^{de} + Fik$ Modifikasyonu

Belirteni isim-fiil, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonu meydana getirir. Bütün ögeleri fiillerden oluştuğu için verimli değildir.

"... *sahip çıkmak gerektiğini anlamak*..." AVM:139

1.8.4. $F^{de} + (\dot{I} + F)$ Yapı Tipi

Sıfat-fiil belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Belirteni zarf, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu şekilde oluşan yalnızca bir yapı varyantına sahiptir. Yönetilen öge durumunda bir fiil biçimi olduğu için verimsiz bir yapı tipidir.

"... *koşanlara bir süre bakmak*..." MK:127

1.8.5. ($\dot{I}^{id} + F^3$) $^{id} + F^3$ Yapı Tipi

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, isim-fiil belirtilene **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Bu şekilde oluşan yalnızca bir yapı varyantına sahiptir. Uyum yoluyla birleşme daha çok isimlere özgü olduğu için verimli bir yapı tipi değildir.

"... *seslerin dinmesinin beklenmesi*..." DBD:144

1.8.6. $F^{id} + (\dot{I}^{de} + F)^3$ Yapı Tipi

İsim-fiil belirten, belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu şekilde oluşan yalnızca bir yapı varyantına sahiptir.

"... *çalışmaların yürürlüğe konması*..." DBD:214

İKİNCİ BÖLÜM

BASİT VE ÜÇ ÖGELİ

BELİRTMELİK KELİME GRUPLARI

Bir nesnenin ya da hareketin özelliğini bildiren kelime gruplarıdır. Niteleyici ve belirtici işleve sahip kelime türleri, temel öge durumunda görev yapabilir. İsimli belirtmelik kelime gruplarının temel ögesi durumunda sıfatlar, zarflar ve edatlar; fiilli belirtmelik kelime gruplarının temel ögesi durumunda sıfat-fiiller ve zarf-fiiller görev yapabilir. Belirtmelik kelime grupları, anlamlarına ve sözdizimlik işlevlerine göre "sıfatlık ve zarflık" olmak üzere ikiye ayrılır (Baskakov, 2011:47). Belirtmelik kelime gruplarında belirten ve belirtilen ögeler, sıralanma ve yönetme yoluyla birbirine bağlanabilir. Tam uyum ve yarım uyum, isimlik kelime gruplarına özgü sözdizimlik bağlantı şekilleri olduğu için belirtmelik kelime gruplarında kullanılmaz fakat üç ögeli belirtmelik kelime gruplarının belirten grubu isimlik işleve sahipse belirten grubunun ögeleri kendi aralarında uyum yoluyla bağlanabilir. Bir kelime grubunun sıfatlık ya da zarflık işleve sahip olması, kullanıldığı bağlam ve anlamla doğrudan ilişkilidir. Sıfatlık kelime grupları, "bir nesnenin belirtisini" bildirirken zarflık kelime grupları, "belirtinin belirtisini ya da eylemin belirtisini" bildirir (Baskakov, 2011:47). Belirtmelik kelime grupları; kelime grubunu oluşturan ögelerin sayısı, temel ögenin kelime türü ve belirten ögenin kelime türü dikkate alındığında sekiz alt başlıkta incelenebilir. Üç ögeli kelime grupları, aralarında anlam bütünlüğü bulunan ve sözdizimlik bağlantı yöntemleri ile birbirine bağlanan üç kelimedenden meydana gelir. Üç ögeli kelime gruplarının belirten ya da belirtilen ögesi basit bir kelime grubudur. Belirtmelik kelime grupları, temel ögenin kelime türüne göre isimli ve fiilli olarak adlandırılır. Bu başlık altında incelenen basit kelime gruplarında ögelerin birbirine bağlanırken kullandığı sözdizimlik bağlantı yöntemi yapı tiplerini, ögelerin kelime türlerindeki çeşitlilik ise yapı varyantlarını meydana getirir. Üç ögeli kelime gruplarında belirten ya da belirtilen grubunun tespit edilmesi, belirten ya da belirtilen grubu ile üçüncü ögenin birbirine bağlandığı sözdizimlik bağlantı yönteminin belirlenmesi yapı tiplerini, belirten ya da belirtilen grubundaki ögelerin birbirine bağlandığı sözdizimlik bağlantı yönteminin belirlenmesi modifikasyonları, ögelerin kelime türlerindeki çeşitlilik ise varyantları meydana getirir.

2.1. BELİRTENİ İSİM OLAN, İSİMLİ, BASİT KELİME GRUPLARI

Belirteni ve belirtileni isim soylu olan isimli, belirtmelik, basit kelime gruplarının ögeleri, **sıralanma** ve **yönetme** yoluyla birbirine bağlanır. Ögeleri birbirine bağlayan her bir sözdizimlik bağlantı yöntemi, farklı bir yapı tipi ile ifade edilir. Basit kelime gruplarında aynı sözdizimlik bağlantı şekli ile oluşan iki farklı (sıfatlık ya da zarflık işleve sahip olan) yapı tipi bulunabilir. Bu başlık altında yer alan kelime gruplarında, isim soylu çok sayıda farklı kelime türünü öge olarak kullanmak mümkündür. Bu sebeple yapı tiplerinin sahip olduğu varyant sayısı oldukça fazladır. Dört yapı tipi altında toplam on altı yapı varyantı mevcuttur.

2.1.1. İ + İ Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki kelimenin oluşturduğu sıfatlık, basit kelime grubudur. Belirteni isim soylu olan, isimli, belirtmelik kelime grupları arasında en çok varyanta sahip olan yapı tipidir. Morfolojik kadrosu oldukça geniştir. İsimler, sıfatlar, zamirler, zarflar ve edatlar bu yapı tipinde görev yapabilir.

2.1.1.1. Za + S Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni durumunda görev yapan sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Belirten öge, belirtilen durumunda görev yapan niteleme sıfatının nitelik derecesini bildiren bir miktar zarfıdır. Miktar zarfı olarak kullanılan kelimeler aynı zamanda sıfat olarak da görev yapabildikleri için bu yapı varyantını, belirteni ve belirtileni sıfat olan belirtmelik yapı varyantlarıyla karıştırmamak gerekir. Miktar zarfları, niteliğin niteliğini bildirir ve "ne kadar" sorusuna cevap verir.

"... *pek çok* nüsha..." HVT:17

"... *çok dertli* insan..." UH:9

"... *en yakın* arkadaş..." MK:190

"... *epeyce şaşkın* kişi..." TSBÖH:14

2.1.1.2. S + S Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Belirten sıfat, belirtilen sıfatın anlamını somutlaştırır.

"... *eski oluklu* çatı..." MK:9

"... *küçük pencere*li kapı..." MK:13

"... *mavi gözlü* biri..." RP:139

"... *lacivert ekoseli* etek..." RP:139

2.1.1.3. Z + S Yapı Varyantı

Belirteni soru zamiri, belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Belirten soru zamiri, belirtilenin anlamını güçlendirir.

"... *ne çok* kitap..." MK:92

"... *ne güzel* limonata..." MK:59

"... *ne âlâ iş*..." KA:47

"... *ne beceriksiz* adamlar..." MK:29

2.1.1.4. İk + S Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Belirten öge, belirtilen sıfatın anlamını somutlaştırır.

"... *çipil gözlü* esansçı..." MK:57

"... *maden yüklü* vagon..." UH:9

"... *ecnebi kılık*lı adam..." MK:26

"... *çuha kaplı* masa..." MK:16

2.1.1.5. İk³ + S Yapı Varyantı

Belirten ögesi iyelik eki alan bir isim, belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan sıfatlık işleve sahip yapı varyantıdır. Bu yapı varyantına Türkçe gramerlerde isnat grubu adı verilir. Anlam yönünden "S + S" biçimindeki yapı varyantı dizilimine benzerlik gösterir.

"... *boynu eğri* değirmenci..." MK:189

"... *yakası açık* gömlek..." Yİ:40

"... *elleri kelepçeli* mahkûm..." MK:97

"... *boynuzları kıvrık* keçi..." MK:20

2.1.1.6. Si + S Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni olarak görev yapan sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Belirtilen durumundaki sıfatlar, genellikle isim kökenli nispet sıfatlarından oluşmaktadır.

"... *üç katlı* otel..." MK:16

"... *üç günlük* yol..." MK:194

"... *birer çift* çorap..." BÖ:31

"... *sekiz köşeli* kasket..." MK:12

2.1.1.7. İk + E Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir nesnenin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Belirtilen durumundaki edat, kendisini belirten ismin sahip olduğu özelliğe benzetme anlamı katarak başka bir ismi belirtecek sıfatlık işleve sahip basit kelime grubu meydana getirir.

"... *yumruk kadar* göğüs kafesi..." YAS:20

"... *sicim gibi* gözyaşı..." HVT:13

"... *yağmur gibi* gözyaşı..." MK:26

"... *buz gibi* su..." MK:11

2.1.1.8. Z + E Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Örneklerine sıklıkla rastlanan verimli bir varyanttır.

"... *o kadar* zaman..." MK:11

"... *o kadar* iş..." MK:161

"... *bu kadar* heybet..." MK:49

"... *bu kadar* yaş..." MK:39

2.1.1.9. Si + E Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubunun oluşturduğu yapı varyantıdır. Günümüz Türkçesinde kullanımı olmayan eski bir yapıdır. Tam bir miktar belirtilemeyen durumlarda niteleyen anlamı genişletmek için kullanılan "kadar" edatıyla oluşturulan "elli kadar/yıl" şeklindeki bir kelime grubu, bu yapı varyantına örnek gösterilebilir.

2.1.2. İ + İ Yapı Tipi (Zarfılık Kelime Grupları)

Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki kelimenin oluşturduğu, zarfılık görevde kullanılan basit kelime grubudur. Bu yapı tipinin sıfatlık görevde kullanılan biçimi, zarfılık görevde kullanılan biçimine göre daha fazla varyant meydana getirir. Bunun sebebi, aynı yapı tipine sahip sıfatlık kelime gruplarında birçok kelime türü görev yapabiliyorken zarfılık kelime gruplarında çoğunlukla zarflar ve edatlar ile belirtme işlevinin gerçekleştirilmesidir.

2.1.2.1. Za + Za Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni zarf olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir belirtinin belirtisini ya da bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Belirten öge, belirtilenin derecesini gösterir.

"... *çok önce* diyordun." MK:44

"... *az önce* çekip gitmek..." UH:9

"... *az sonra* tozu dumana katarak belirdi." MK:103

"... *az sonra* varacaklar." MK:156

2.1.2.2. S + İk^{de} Yapı Varyantı

Belirteni sıfat ve belirtileni durum eki almış bir isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir belirtinin belirtisini ya da bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir.

"... *müşfik sesiyle* okşar." MK:144

"... *böyle durumlarda* kaçmak..." MK:42

"... *zor durumda* kalmak..." MK:93

"... *hiçbir şekilde* hoş görülmez." MK:73

2.1.2.3. İk + E Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir belirtinin belirtisini ya da bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir.

"... *kocası hariç* çıkarmıştı." MK:104

"... *doktorlar hariç* izlemektedirler." MK:79

"... *bulut gibi* bir konup bir kalkıyor." MK:131

"... *kuş gibi* çırpınıyor..." MK:143

2.1.3. İ^{de} + İ Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirteni isim, belirtileni sıfat olan ve ögeleri **yönetme** yoluyla birbirine bağlanan sıfatlık, basit kelime grubudur. Belirten öge durumunda sadece dönüşlülük zamirinin kullanıldığı farklı bir biçimi daha vardır.

"... *denize yakın* bir yer..." Yİ:99

"... *tenekeye bağlı* ip..." MK:55

"... *mutfağa yakın* raflar..." MK:136

"... *ahıra yakın* tuvalet..." MK:137

Belirteni dönüşlülük zamiri olan kelime grupları:

"... *kendine mahsus* ev..." AVM:123

"... *kendine mahsus* oda..." MK:136

"... *kendilerine mahsus* hususiyetler..." MK:9

"... *kendine has* motif..." MK:84

2.1.4. İ^{de} + İ Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

Yönetme yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki kelimenin oluşturduğu, zarflık görevde kullanılan basit kelime grubudur. Bu yapı tipinin zarflık görevde kullanılan biçimi, sıfatlık görevde kullanılan biçimine göre daha fazla varyanta sahiptir. Belirten öge durumunda isimler ve kişi zamirleri, belirtilen öge durumunda zarflar ve edatlar görev yapabilir.

2.1.4.1. İ^{k^{de}} + E Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan zarflık, basit kelime grubudur. Belirten öge durumunda kişi zamirleri de görev yapabilir. Bu yapı tipinde yer alan diğer varyantlara göre örneklerine daha sık rastlanan verimli bir yapıdır. Zarflık görevde kullanılan bu yapı varyantı, kendisinden sonra gelecek olan hareketin çoğunlukla yönünü ya da zamanını belirtir.

"... gökyüzüne doğru gitti." YT:36

"... gençlikten beri yapa geldiği..." UH:11

"... adama doğru dönmek..." YAS:20

"... türbeye doğru çıkmak..." ŞM:151

2.1.4.2. Z^{de} + Za Yapı Varyantı

Yönetme yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki kelimenin oluşturduğu, zarflık görevde kullanılan basit kelime grubudur. Belirten durumunda zamirler, belirtilen durumunda zarflar görev yapar.

"... bundan geri evlenmek bana haram." MK:195

"... bundan sonra karşılaştık ne olacak?" RP:119

2.1.4.3. İ^{de} + Za Yapı Varyantı

Yönetme yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki kelimenin oluşturduğu, zarflık görevde kullanılan basit kelime grubudur. Belirten durumunda isimler, belirtilen durumunda zarflar görev yapar. Ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan zarflık kelime grupları, benzer dizilimdeki sıfatlık kelime gruplarına göre daha verimsizdir.

"... kardaştan ileri (olmak)..." MK:41

"... Cumhuriyetten sonra... yapılmış Alman usulünde kunt bir bina." MK:13

2.2. BELİRTENİ FİİL OLAN, İSİMLİ, BASİT KELİME GRUPLARI

Belirteni fiil, belirtileni isim olan belirtmelik ve basit kelime gruplarının ögeleri **sıralanma** ve **yönetme** yoluyla birbirine bağlanır. Ögeleri birbirine bağlayan her bir sözdizimlik bağlantı yöntemi, farklı bir yapı tipi ile ifade edilir. Basit kelime gruplarında aynı sözdizimlik bağlantı şekliyle oluşan iki farklı (sıfatlık ya da zarflık işleve sahip olan) yapı tipi bulunabilir. Temel öge görevinde sıfatlar ve edatlar, belirten görevinde isim-fiiller ve sıfat-fiiller görev yapabilir. Dört yapı tipinin sadece iki tanesi birden fazla yapı varyantına sahiptir.

2.2.1. F³ + İ Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirteni isim-fiil, belirtileni sıfat olan ve ögeleri **sıralanma** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı tipi, sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Belirten öge durumundaki isim-fiil, iyelik eki alarak isimlik kullanım özelliği kazanmıştır. Morfolojik kadrosu geniş olmadığından yapı tipinin oluşum biçiminden başka herhangi bir varyanta sahip değildir. Bu yapı tipi, Türkçe gramerlerde isnat grubu olarak adlandırılır.

"... *görünüüşü sade* ev..." MK:73

"... *gülüşü parlak* koca..." MK:158

2.2.2. F + İ Yapı Tipi (Zarfılık Kelime Grupları)

Belirteni fiil, belirtileni edat olan ve ögeleri **sıralanma** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı tipi, bir eylemin belirtisini bildiren zarfılık kelime grupları meydana getirir. Belirten ögenin sıfat-fiil ya da isim-fiil olduğu iki farklı varyanta sahiptir. Türkiye Türkçesinde kullanımı oldukça yaygın olan verimli bir yapıdır.

2.2.2.1. sF + E Yapı Varyantı

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni edat olan ve ögeleri **sıralanma** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir eylemin belirtisini bildiren zarfılık kelime grupları meydana getirir. Belirtilen durumda çoğunlukla "gibi" ve "kadar" edatları kullanılır. Bu yapı varyantı, benzerlik ve miktar anlam ilişkisiyle bir eylemi belirtir. Benzerlik ilişkisinde temel öge durumundaki "gibi" edatı, eyleme sorulan "nasıl/ne gibi" sorularının cevabıdır. Miktar ilişkisinde ise temel öge durumundaki "kadar" edatı, eylemin sahip olduğu hareket anlamının miktarını "ne kadar" sorusuyla ortaya koyar. Zarfılık kelime gruplarında örneklerine kolay rastlanan verimli yapı varyantlarından.

"... *kesecekmiş gibi* havaya kaldırır." MK:79

"... *geçecek kadar* araladı." YAS:15

"... *tutuşmuş gibi* oldu." YAS:20

"... *duyacakmış gibi* bakınmak." MK:167

2.2.2.2. Fm + E Yapı Varyantı

Belirteni isim-fiil, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Belirtilen olarak çoğunlukla "için" ve "üzere" edatları kullanılır.

"... dövülmek üzere fırlatıp atmış." UH:13

"... hazırlamak üzere işi yokuşa sürdü." MK:114

"... dönmemek üzere gitmek..." MK:157

"... yatmak için geliyorlardı..." MK:162

2.2.3. F^{de} + İ Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirteni isim-fiil, belirtileni sıfat olan ve ögeleri **yönetme** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı tipi, bir ismin belirteni olarak görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Morfolojik kadrosu geniş olmadığından yapı tipi, başka herhangi bir varyanta sahip değildir.

"... biçmeye müsait düzlük..." KA:24

"... ekmeye elverişli düzlük..." MK:118

2.2.4. F^{de} + İ Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

Belirteni fiil soylu, belirtileni edat olan ve ögeleri **yönetme** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı tipi, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Belirten ögenin sıfat-fiil ya da isim-fiil olduğu iki farklı varyanta sahiptir. Bu yapı tipinde belirteni sıfat-fiil olan yapı varyantları, Türkiye Türkçesinde kullanımı oldukça yaygın olan verimli yapılarıdır. Aynı durum belirteni isim-fiil olan yapı varyantları için söz konusu değildir. Bir isim-fiil ile edatın birbirine bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubunun zarflık görevde kullanılabilmesi için, yönetme sözdizimlik bağlantı şekli pek uygun bir tercih değildir. Belirteni isim-fiil, belirtileni edat olan ve hareketin belirtisini bildiren zarflık kelime gruplarında en verimli sözdizimlik bağlantı biçimi sıralanmadır.

2.2.4.1. sF^{de} + E Yapı Varyantı

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni edat olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Türkiye Türkçesinde örneklerine sıklıkla rastlanan verimli bir yapıdır.

"... beş on adım *attıktan sonra* bağırmaya başlar..." MK:127

"... *kesildikten sonra* gelir..." UH:9

"... *dedikten sonra* içeri çekildi..." MK:95

"... odayı *boşalttıktan sonra* kapıyı kapatır..." MK:141

2.2.4.2. Fm^{de} + E Yapı Varyantı

Belirteni isim-fiil, belirtileni edat olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Belirteni isim-fiil, belirtileni edat olan ve zarflık görevde kullanılan kelime gruplarında, ögelerin yönetme yoluyla bağlanması verimsiz bir varyant meydana getirir. Bu yapı varyantında yer alan kelime gruplarının örneklerine çok az rastlanır.

"... *tutmaya doğru* yöneldi." MK:163

2.3. BELİRTENİ İSİM OLAN, FİİLLİ, BASİT KELİME GRUPLARI

Belirteni isim, belirtileni fiil olan belirtmelik ve basit kelime gruplarının ögeleri **sıralanma** ve **yönetme** yoluyla birbirine bağlanabilir. Ögeleri birbirine bağlayan her bir sözdizimlik bağlantı yöntemi, farklı bir yapı tipi ile ifade edilir. Basit kelime gruplarında aynı sözdizimlik bağlantı şekli ile oluşan iki farklı (sıfatlık ya da zarflık işleve sahip olan) yapı tipi bulunabilir. Fiilli isimlik yapı tipleri, isimli isimlik yapı tiplerine göre daha verimsiz kelime grupları oluştururken fiilli belirtmelik yapı tipleri, en az isimli belirtmelik yapı tipleri kadar verimli kelime grupları oluşturur. Bu başlık altında ele alınan yapı tiplerinin morfolojik kadrosu oldukça zengindir. Temel öge durumunda sıfat-fiiller ve zarf-fiiller; belirten durumunda isimler, sıfatlar, zamirler, zarflar görev yapabilir. Dört yapı tipi altında toplam on yapı varyantı mevcuttur.

2.3.1. İ + sF Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

İsim soylu belirteni, sıfat-fiil belirtileni olan ve ögeleri **sıralanma** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı tipi, bir ismin belirteni olarak görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Belirten ögesi isim, sıfat ve zarf olarak değişen üç çeşit yapı varyantına sahiptir.

2.3.1.1. İk + sF Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Örneklerine çok rastlanan işlek bir yapı varyantıdır.

"... *kan damlayan* bir sığır başı..." MK:38

"... *cinayet işlemiş* çocuk..." MK:203

"... *antika olmuş* şu iki levha..." MK:12

"... *keman çalan* kasap..." MK:35

2.3.1.2. S + sF Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir nesnenin belirteni olarak görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Örneklerine çok rastlanan işlek bir yapı varyantıdır. Herhangi bir isim soylu kelimeden sonra gelen "olmak" fiili, durum anlamlı fiil yapıları oluşturur. Bu fiil kökü, sıfat-fiil ekiyle birlikte kullanıldığında kendisinden sonra gelen isim soylu tüm kelimeler için belirtici görev üstlenir. Leksik açıdan deyim anlamlı birleşik yapılardan farkı, durum anlamlı birleşik fiillerin kalıplaşmamış olmasıdır.

"... *belli olmayan* yaş..." YAS:21

"... *susuz kalan* ülke..." AY:203

"... *bakir olan* her şey..." C:135

"... *karanlık kalan* dükkan..." MK:37

2.3.1.3. Za + sF Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni olarak görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Örneklerine çok rastlanan işlek bir yapı varyantıdır.

"... *ansızın konuşan* adam..." YAS:17

"... *pek görülmeyen* tipler..." MK:28

"... *fısıfısı konuşan* yabancılar..." MK:81

"... *pek çalışmayan* su değirmeni..." UH:34

2.3.2. İ + zF Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

İsim soylu belirteni, zarf-fiil belirtileni olan ve ögeleri **sıralanma** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı tipi, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Belirten ögesi isim ya da zarf olabilen iki yapı varyantına sahiptir.

2.3.2.1. İk + zF Yapı Varyantı

Belirteni isim soylu bir kelime, belirtileni zarf-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Zarf-fiillerden önce gelen ve sözdizimlik bağlantı yöntemleriyle bir zarf-fiile bağlanıp zarflık basit kelime grupları meydana getiren isim soylu kelimeler (*isimler* ve *zarflar*), birbirinden çok farklı iki işleve sahiptir. Belirten durumundaki isim, zarf-fiilin bildirdiği hareketin nesnesidir ve "ne" sorusuna cevap verir. Belirten durumundaki zarf, temel öge olan zarf-fiilin sahip olduğu hareketi, zaman ve tarz yönünden belirtir ve "nasıl" sorusuna cevap verir.

"... *sürekli olarak bir türkünün nakaratını* tekrarlamaktadır." MK:87

"... *duman dağılmadan* Mavi Kuş'u çember içine alırlar." MK:199

"... *harita olmadan* para ne işe yarar." MK:124

"... *epeyce uğraşarak* çukurdan çıkarmaya başladı." MK:104

2.3.2.2. Za + zF Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni zarf-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Belirten durumundaki zarf, temel öge olan zarf-fiilin sahip olduğu hareketi, tarz ve zaman bakımından belirtir.

"... *hiç konuşmadan* dolaşıyor..." MK:120

"... *çok geçmeden* fokurdamaya başlar..." MK:169

"... *hiç yüksünmeden* okuyormuş..." UH:7

"... nevaleyi *şapır-şupur yerken* görüp hışımla ayağa kalkarak..." MK:23

2.3.3. İ^{de} + sF Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

İsim soylu belirteni, sıfat-fiil belirtileni olan ve ögeleri **yönetme** yoluyla birbirine bağlanan sıfatlık yapı tipidir. Belirten ögesi isim, sıfat, sayı sıfatı ve zamir olarak değişen dört çeşit yapı varyantına sahiptir. Sıfatlık işleve sahip fiilli kelime grupları, isimlik işleve sahip fiilli kelime grupları ile morfolojik kadrosu bakımından benzerlik gösterir. İsimlik ve belirtmelik işlevleri dışında bu iki kelime grubunu birbirinden ayıran en temel fark; belirtmelik kelime grubunun isim soylu belirten ögesinin, belirtilen fiilden iyelik eki istememesidir.

2.3.3.1. İ^{de} + sF Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni olarak görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Örneklerine çok rastlanan işlek bir yapıdır.

"... *Ceneviz'den kalan* para..." MK:13

"... *topraktan kopmuş* su..." YAS:7

"... *kalıplara giden* maden..." YAS:15

"... *presten çıkan* parça..." YAS:20

2.3.3.2. Za^{de} + sF Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Belirten durumundaki sıfatlar, belirtme özelliğini kaybederek isimleşir.

"... Mavi Kuş'u *yeniden çalıştıran* Kenan..." MK:104

"... *epeyce ferahlamış olan* yolcular..." MK:63

"Bu resmin çingıraklı çerçevesine *gizlice dahil olan* biri..." MK:87

"... *geride kalan* para..." MK:133

2.3.3.3. Z^{de} + sF Yapı Varyantı

Belirteni kişi zamiri, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni olarak görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Örneklerine çok rastlanan işlek bir yapıdır.

"... *beni bekleyen* Kaya..." BÖ:19

"... *kendilerine benzeyen* bu yaşlı köpek..." MK:5

"... *bende kalan* fotoğraflar..." UH:9

"... *onları gören* ağa..." MK:129

2.3.3.4. Si^{de} + sF Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni olarak görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Herhangi bir durum eki alarak temel öğeye bağlanan sayı sıfatı, belirtme özelliğini nispeten kaybettiği için verimsiz bir yapı varyantıdır.

"... *ikiye çıkan* şarap siparişi..." UH:28

"... *doksana takılmış* gol..." MK:68

2.3.4. İ^{de} + zF Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

Belirteni isim, belirtileni zarf-fiil olan ve ögeleri **yönetme** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı tipi, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Morfolojik kadrosu çeşitlilik göstermediği için bu dizilimden başka herhangi bir yapı varyantına sahip değildir. Örneklerine sıkça rastlanan işlek bir yapı tipidir.

"... *başını kaldırıp* bakamıyordu." YAS:19

"... *kanallardan akıp* kalıba doluyor." YAS:20

"... *suratlarına bakarak* döndürmek..." ŞM:60

"... *gruptan ayrılıp* ilerledi." YAS:16

2.4. BELİRTENİ FİİL OLAN, FİİLLİ, BASİT KELİME GRUPLARI

Belirteni ve belirtileni fiil olan, belirtmelik, basit kelime gruplarının ögeleri **sıralanma** ve **yönetme** yoluyla birbirine bağlanabilir. Ögeleri birbirine bağlayan her bir sözdizimlik bağlantı yöntemi, farklı bir yapı tipi ile ifade edilir. Basit kelime gruplarında aynı sözdizimlik bağlantı şekli ile oluşan iki farklı (sıfatlık ya da zarflık işleve sahip olan) yapı tipi bulunabilir. Belirteni fiil olan, fiilli, isimlik yapı tipleri; belirteni fiil olan, isimli, isimlik yapı tiplerine göre daha verimsiz kelime grupları meydana getirirken belirteni fiil olan, fiilli, belirtmelik yapı tipleri; belirteni fiil olan, isimli, belirtmelik yapı tipleri kadar verimli kelime grupları oluşturur. Bu başlık altında ele alınan yapı tiplerinin morfolojik kadrosunda fiil soylu tüm kelimeler yer alabilir. Belirtilen durumunda sıfat-fiiller ve zarf-fiiller; belirten olarak isim-fiiller, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller görev yapar. Dört yapı tipi altında sekiz yapı varyantı mevcuttur.

2.4.1. F + sF Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Fiil soylu belirteni, sıfat-fiil belirtileni olan ve ögeleri **sıralanma** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı tipi, bir ismin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Belirten ögesi isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil olarak değişen üç çeşit yapı varyantına sahiptir.

2.4.1.1. Fm + sF Yapı Varyantı

Belirteni isim-fiil, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, ismin belirteni olarak görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Örneklerine çok rastlanan verimli bir yapı varyantıdır.

"... *kalmak isteyen* yolcular..." MK:166

"... *vurmak isteyen* iki adam..." MK:209

"... *gelişme gösteren* bitki türleri..." AVM:52

"... *tükenmek bilmeyen* ziyaretçi zinciri..." AVM:67

2.4.1.2. sF + sF Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, ismin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Bu tür kelime gruplarında dolaylamalı anlatım söz konusudur.

"... *doğmuş olan* çocuk..." AVM:154

"... *yaşamış olan* insanlar..." AVM:61

"... *gelecek olan* soru..." AVM:178

"... *ferahlamış olan* yolcular..." MK:63

2.4.1.3. zF + sF Yapı Varyantı

Belirteni zarf-fiil, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, ismin belirteni olarak görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Örneklerine çok rastlanan verimli bir yapı varyantıdır.

"... *uzayıp giden* bozkır..." YAS:8

"... *getirilip bırakılmış* parça..." YAS:21

"... *geçip giden* otobüs..." MK:86

"... *uzayıp giden* söğütler..." MK:111

2.4.2. F + zF Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

Belirteni isim-fiil, belirtileni zarf-fiil olan ve ögeleri **sıralanma** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı tipi, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Morfolojik kadrosu çeşitlilik göstermediği için bu dizilimden başka herhangi bir yapı varyantına sahip değildir. Örneklerine az rastlanan verimsiz bir yapı tipidir.

"... kehribar tespihini *göstermek isteyerek*, bu da antik bayan der." MK:99

2.4.3. F^d + sF Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Fiil soylu belirteni, sıfat-fiil belirtileni olan ve ögeleri **yönetme** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı tipi, bir ismin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Belirten ögesi isim-fiil, sıfat-fiil olarak değişen iki çeşit yapı varyantına sahiptir.

2.4.3.1. Fm^d + sF Yapı Varyantı

Belirteni isim-fiil, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, ismin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Örneklerine sıklıkla rastlanan verimli bir yapı varyantıdır.

"... *durmakta olan* dede..." MK:26

"... *devşirmeye gelmiş* muhacir..." KA:77

"... *karşılamaya gelen* kalya..." MK:50

"... *okumakta olan* kız..." MK:52

2.4.3.2. sF^d + sF Yapı Varyantı

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir ismin belirteni durumunda görev yapabilen sıfatlık kelime grupları meydana getirir. Bu yapı varyantı, aynı yapı tipinde yer alan ve belirten ögesi isim-fiil olan diğer yapı varyantına göre daha verimsizdir.

"... açmazı kıran iş imkanları..." AVM:109

"... görmezden gelen insanlar..." AVM:26

"... geldiğini ifade eden halk..." MK:12

"... beğendiğini belli eden tavır..." MK:85

2.4.4. F^d + zF Yapı Tipi (Zarflık Kelime Grupları)

Fiil soylu belirteni, zarf-fiil belirtileni olan ve ögeleri **yönetme** yoluyla birbirine bağlanan bu yapı tipi, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Belirten ögesi isim-fiil ve sıfat-fiil olarak değişen iki yapı varyantına sahiptir.

2.4.4.1. sF^d + zF Yapı Varyantı

Sıfat-fiil belirteni, zarf-fiil belirtileni olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Belirten öge, durum eki alarak isimleşen bir sıfat-fiildir.

"... ağladığını gösterip üzüntüsüne üzüntü katmak istemez." MK:26

"... yaklaştığımızı görünce hayal sukutuna uğradım." AVM:124

"... geldiğini görünce kendini brandanın altına atar, kaybolur." MK:108

2.4.4.2. Fm^d + zF Yapı Varyantı

İsim-fiil belirteni, zarf-fiil belirtileni olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan bu yapı varyantı, bir eylemin belirtisini bildiren zarflık kelime grupları meydana getirir. Örneklerine sıklıkla rastlanan verimli bir yapı varyantıdır.

"... palazlanmaya başlayınca tedirginlik veriyordu." AVM:30

"... bakışına aldırmayarak daha sık rastlaşmaya başladık." AVM:78

"... duyurmamaya çalışarak aralarında fısıldaşırlar." MK:107

"... aldatmaya başlayınca kendiliğinden uslandı." MK:182

2.5. BELİRTENİ İSİM OLAN, İSİMLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI

Basit kelime gruplarının olduğu gibi üç ögeli kelime gruplarının da isimlik ya da belirtmelik görevleri vardır. Üç ögeli kelime gruplarının belirten veya belirtilen ögesi, kendi içinde basit bir kelime grubu barındırdığı için bu tür yapılar, varyantlarının yanı sıra çeşitli modifikasyonlar da oluşturur. Kelime grubunun birinci ve ikinci ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirten gruplu, ikinci ve üçüncü ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirtilen grupludur. Belirten ya da belirtilen gruplu ögelerin tespiti ve sözdizimlik bağlantı çeşitliliği yapı tiplerini, belirten ya da belirtilen grubunun kendi içinde oluşan sözdizimlik bağlantı çeşitliliği modifikasyonları, kelime gruplarını meydana getiren ögelerin morfolojik kadrosunun çeşitliliği varyantları meydana getirir. Belirteni isim olan, isimli, belirtmelik, üç ögeli kelime grupları; cümle içerisinde sıfatlık ya da zarflık işleve sahiptir. Bazı yapı tipleri hem sıfatlık hem de zarflık görevlerde kullanılabilir. Her iki görevde de kullanılabilen yapı tiplerinde, modifikasyonlar ve varyantlar yalnızca ögelerin sözdizimlik bağlantı şekilleri ve morfolojik kadroları yönünden birbirinden ayrılmakla kalmaz, aynı zamanda sahip oldukları işleve göre de birbirinden ayrılır. Bu başlık altında toplam üç yapı tipi, yapı tiplerine bağlı sekiz modifikasyon, modifikasyonlara bağlı yirmi dört varyant mevcuttur.

2.5.1. (İ + İ) + İ Yapı Tipi (Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirten grubu, isim soylu belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Temel öge durumunda sıfatlar, zarflar ve edatlar görev yapabilir. Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isim soylu iki kelimenin sıralanma ya da yarım uyum yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubudur. Bu yapı tipinin sahip olduğu üç modifikasyondan yalnızca birisi, birden fazla varyanta sahiptir.

2.5.1.1. (İ + İ) + İ Modifikasyonu

İsim soylu iki kelimenin sıralanma yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtenidir. Belirten grubu, bir sıfata ya da zarfa **sıralanma** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** ya da **zarflık** işlevli bu modifikasyonu meydana getirir.

(Za + Za) + S Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni zarf olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfata sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Belirten grubu, bir sıfatın bildirdiği miktar ya da niteliğin derecesini gösterir.

"... *az daha şişman* kişi (Kemal)..." HB:95

"... *daha fazla tatsız* mesele..." MK:79

"... *en az yirmi* tekrar..." MK:206

(Za + Za) + Za Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni zarf olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki bir başka zarfa sıralanma yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Üç zarfın arka arkaya kullanıldığı kelime gruplarının örneklerine çok az rastlanıldığı için verimsiz bir yapı varyantıdır.

"... *biraz daha sonra* geldi..." MK:7

(Za + S) + S Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfata sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Bu yapı varyantının belirten gruplu ya da belirtilen gruplu olması tartışmalı bir konudur. Çünkü her iki koşulda da anlamlı basit kelime grupları oluşturabilir. Bununla birlikte niteliğin derecesini belirleyen bir zarfın bulunduğu grup, anlam bakımından daha kuvvetli niteleyici bir birlik oluşturduğu için belirten gruplu sayılması uygundur.

"... *çok genç görünümlü* kız..." MK:84

(İk + E) + S Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfata sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *kirpi gibi dik* saç..." UH:7

"... *kasaba gibi üçra* yer..." MK:88

"... *kan gibi kırmızı* sıvı..." MK:96

"... *heykel gibi hareketsiz* atlılar..." MK:130

(Z + E) + S Yapı Varyantı

Belirteni soru zamiri, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfata sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *ne kadar tecrübeli* bir esansçı..." MK:124

"... *ne kadar bitkin* hâl..." MK:202

"... *ne kadar garip* eşya..." S:18

"... *ne kadar yabancı* eşya..." S:18

(Z^{id} + E) + S Yapı Varyantı

Belirten ögesi ilgi eki almış bir zamir, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfata sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *sizin gibi genç* biri..." MK:90

"... *sizin gibi kitapsever* insan..." MK:91

"... *onun kadar meşhur* bina..." MK:16

"... *bunun gibi özel* bir ad..." MK:65

(S + İk) + E Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki bir edata sıralanma yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Temel öge durumunda kullanılan "gibi" edatında, belirten grubunun taşıdığı anlam ile cümlemin eylemi arasında, hareketin tarzını belirleyen bir benzetme ilişkisi söz konusudur. Belirtilen öge durumunda kullanılan "kadar" edatı genellikle, hareketi miktar ve ölçü bakımından, aynı durumda kullanılabilen "sonra" edatı ise hareketi zaman bakımından tamamlar.

"... *bütün alçaklar gibi* tükürdüğünü yalıyor." C:79

"... *birkaç nesil sonra* efsane gibi anlatılır." MK:123

"... *makinelî tüfek gibi* konuşur." MK:88

"... *sarhoş oğlan kadar* cömert olamadı." UH:101

(aSi + İk) + E Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki edata sıralanma yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *yüz metre sonra* başlamak..." ŞM:87

"... *bir iki sahne sonra* yolcuyuz." MK:206

"... *bir hafta sonra* ulaşıyor." MK:186

"... *yarım saat sonra* geliyor Dursun Ali." AY:169

2.5.1.2. (F + İ) + İ Modifikasyonu

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, bir sıfata **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** işlevli tek varyantını meydana getirir.

"... *tanınacak kadar meşhur* kıraathane..." MK:16

2.5.1.3. (İ + İ³) + İ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, bir sıfata **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **zarflık** işlevli tek varyantını meydana getirir.

"... *uzay gemisi gibi* parıldayarak beklemektedir." MK:72

"... *kavak tahtası gibi* sırtmak..." YAS:19

"... *tütün balyası gibi* götürüp getirme..." MK:184

"... *Kızılderili kahramanları gibi* tepenin ardında beliriyor." MK:81

2.5.2. (İ + İ)^{de} + İ Yapı Tipi (Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirten grubu, isim soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. Temel öge durumunda sıfatlar ve edatlar görev yapabilir. Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isim soylu iki kelimenin sıralanma ya da uyum yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubudur. İsim soylu iki kelimenin sıralanma yoluyla birbirine bağlandığı belirten grupları, kendisinden sonra gelen bir sıfat ya da edata bağlanarak sıfatlık ya da zarflık işlevli kelime grupları oluşturabilir. İsim soylu iki kelimenin tam uyum yoluyla birbirine bağlandığı belirten grupları, kendisinden sonra gelen bir edata bağlanarak zarflık işlevli kelime grupları oluşturur. İsim soylu iki kelimenin yarım uyum yoluyla birbirine bağlandığı belirten grupları, kendisinden sonra gelen bir sıfata bağlanarak sıfatlık işlevli kelime grupları oluşturur. Bu şekilde oluşan üç modifikasyona sahiptir.

2.5.2.1. (*İ + İ*)^{de} + *İ* Modifikasyonu

İsim soylu iki kelimenin sıralanma yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtenidir. Belirten grubu, bir sığata ya da zarfa **yönetme** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** ya da **zarflık** işlevli bu modifikasyonu meydana getirir.

(S + İk)^{de} + S Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sığata yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *doğru sinemayla ilgili görüşler*..." MK:206

"... *yaşlı insanlara has kalenderlik*..." YTYs:102

(iS + İk)^{de} + S Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sığata yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *bu kasabaya gönüllü sürgün*..." MK:94

(aSi + İk)^{de} + S Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sığata yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *iki dönümden fazla arazi*..." BÖ:11

"... *iki kelimedden ibaret cümle*..." UH:36

(S + İk)^{de} + E Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve öğeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki edata yönetme yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *ilk mektepten itibaren* hem okumuş hem çalışmıştır." HB:54

"... *bütün derbederliğe rağmen* seviyorum." YTYS:96

"... *merdivendeki köylüyle birlikte* aşağı düşer." MK:29

"... *aynı yöne doğru* ilerliyorlar." ZYH:29

(Si + İk)^{de} + E Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve öğeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki edata yönetme yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *üçüncü günden itibaren* sahile inmeye başladı." C:159

"... *iki saate kadar* gelmek..." MK:158

(İk + Si)^{de} + E Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sayı sıfatı olan ve öğeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki edata yönetme yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Bu yapı varyantının, bir önceki yapı varyantından tek farkı, belirten grubunu oluşturan öğelerin yer değiştirmiş olmasıdır. Türkiye Türkçesinde niteleme özelliğine sahip kelimeler, nitelenen isimlerden önce gelir. Belirten grubundaki sıfat, bir isimden sonra geldiği için belirtme özelliğini yitirip isimleşmiştir.

"... *saat on ikiye kadar* beklemek..." MK:197

$(iS + \dot{I}k)^{de} + E$ Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki edata yönetme yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Bağlı bulunduğu modifikasyonun en işlek yapı varyantıdır. Örneklerine sıkça rastlanan verimli kelime grupları oluşturur.

"... *bu hadiseden sonra* haber alamamışlar." UH:11

"... *o vakte dek* böylesine bir diklenmeyle karşılaşmamış." UH:20

"... *şu tarihten itibaren* göreve başlamış." RP:103

"... *o güne kadar* otobüs yok." MK:118

2.5.2.2. $(\dot{I}^{id} + \dot{I}^3)^{de} + \dot{I}$ Modifikasyonu

İsim soylu iki kelimenin tam uyum yoluyla bağlanarak oluşturduğu basit kelime grubu, üç ögeli yapının belirtenidir. Belirten grubu, bir edata **yönetme** yoluyla bağlanarak **zarflık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir.

$(\dot{I}k^{id} + \dot{I}k^3)^{de} + E$ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki edata yönetme yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Zarflık görevde kullanılan bu yapı varyantı, yüklem bildirdiği eylemin yönünü, sınırını, tarzını bildirir.

"... *köşkün iskelesine doğru* gidiyordu." YTYS:31

"... *medresenin bahçesine doğru* girdi." YTYS:15

"... *hayatın zaruretlerine karşı* kimseye bir şey verememek..." YTYS:86

"... *kapının önüne kadar* çıkmış." BB:25

$(Z^{id} + \dot{I}k^3)^{de} + E$ Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki edata yönetme yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... onun öniine kadar taşıdılar." MK:154

2.5.2.3. $(\dot{I} + \dot{I}^3)^{de} + \dot{I}$ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfata **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** görevde kullanılan tek varyantını meydana getirir.

"... motor sesleriyle sarhoş nameler..." YAS:8

"... döküm artıklarıyla dolu baraka..." UH:75

2.5.3. $\dot{I}^{de} + (\dot{I} + \dot{I})$ Yapı Tipi (Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirtilen grubu, isim soylu belirtene **yönetme** yoluyla bağlanır. Belirten öge olarak isimler ve zamirler görev yapabilir. Üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isim soylu iki kelimenin sıralanma ya da yönetme yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubudur. Bu yapı tipinin iki modifikasyonundan yalnızca birisi, birden fazla varyanta sahiptir.

2.5.3.1. $\dot{I}^{de} + (Za + \dot{I})$ Modifikasyonu

İsim soylu belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** ya da **zarflık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. Belirtilen grubu, bir zarf ile sıfatın (sıfatlık kelime grupları) ya da bir zarf ile edatın (zarflık kelime grupları) sıralanma yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubudur.

İk^{de} + (Za + S) Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *paradan daha değerli* şeyler..." YTYS:113

"... *bakanlardan daha forslu* vekil..." S:39

Z^{de} + (Za + S) Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir zamire yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *ondan daha yaşlı* kadın..." MK:132

İk^{de} + (Za + E) Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme yönetme yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *vefatından az önce* şahitler getirip..." MK:34

2.5.3.2. İ^{de} + (İ^{de} + E) Modifikasyonu

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki isme **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **zarflık** görevde kullanılan tek varyantını meydana getirir.

"... korudan çamlara doğru gelen..." MM:8

"... Edirne'den Ardahan'a kadar birbirlerini tanırlar." MM:13

"... pencereden çocuklara doğru saçarlar." MK: 123

"... tepeden aşağıya doğru uzanıyor." HB:161

2.6. BELİRTENİ FİİL OLAN, İSİMLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI

Basit kelime gruplarında olduğu gibi üç ögeli kelime gruplarının da isimlik ya da belirtmelik görevleri vardır. Üç ögeli kelime gruplarının belirten veya belirtilen ögesi, kendi içinde basit bir kelime grubu barındırdığı için bu tür yapılar, modifikasyonlarının yanı sıra çeşitli varyantlar da oluşturur. Kelime grubunun birinci ve ikinci ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirten gruplu, ikinci ve üçüncü ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirtilen grupludur. Belirten ya da belirtilen gruplu yapıların tespiti ve sözdizimlik bağlantı çeşitliliği yapı tiplerini, belirten ya da belirtilen grubunun kendi içinde oluşan sözdizimlik bağlantı çeşitliliği modifikasyonları, kelime gruplarını meydana getiren ögelerin morfolojik kadrosunun çeşitliliği varyantları meydana getirir. Belirteni fiil olan, isimli, belirtmelik, üç ögeli kelime grupları; cümle içerisinde sıfatlık ya da zarflık işleve sahiptir. Bazı yapı tipleri hem sıfatlık hem de zarflık görevlerde kullanılabilir. Her iki görevde de kullanılabilen yapı tiplerinin modifikasyonları ve varyantları, işlevlerine göre de birbirinden ayrılır. Bu başlık altında toplam üç yapı tipi, yapı tiplerine bağlı beş modifikasyon, modifikasyonlara bağlı sekiz varyant mevcuttur. Yapı tiplerinden iki tanesi sıfatlık, diğeri hem sıfatlık hem zarflık işleve sahip kelime grupları meydana getirir.

2.6.1. (İ^d + F) + İ Yapı Tipi (Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirten grubu, isim soylu belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Temel öge durumunda sıfatlar ve edatlar görev yapabilir. Bu yapı tipi, belirten grubundaki ögelerin farklı sözdizimlik bağlantı yöntemleriyle birbirine bağlandığı iki çeşit modifikasyona sahiptir. Bu modifikasyondan birincisi hem sıfatlık hem zarflık işleve sahip kelime grupları meydana getirirken ikincisi yalnızca zarflık kelime grupları oluşturur.

2.6.1.1. ($\dot{I}^d + F$) + $\dot{I}$ Modifikasyonu

İsim soylu belirteni, fiil soylu belirtileni olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki bir sıfata ya da edata **sıralanma** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** ya da **zarflık** işleve sahip bu modifikasyonu meydana getirir.

$(S^d + sF) + S$ Yapı Varyantı

Belirteni isimleşmiş sıfat, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki bir sıfata sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Belirten grubu, bir ismi tek başına niteleyebilecek durumda olmasına rağmen belirten grubunun önüne gelerek nitelenecek bu ismin durumunu bildiren sıfat, belirten grubu ile birleşerek üç ögeli kelime grubu oluşturur.

"... *hafiften pembeleşen gamzeli* yanak..." MK:84

"... *altta kalan kırık* kavanoz..." HG:124

"... *kuytuda kalmış sert, diri ve serin* domatesler." HVT:75

"... *kenarda duran zavallı* değirmenci..." MK:189

$(\dot{I}k^d + sF) + E$ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki bir edata sıralanma yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *cıvatarından çıkacak gibi* gıcırdama..." HB:145

"... *birini arıyormuş gibi etrafına* bakınmaya başladı." MK:103

"... *eliyle koymuş gibi* bulmak..." MK:161

"... *yere çakılacak gibi* pike yapıp yeniden havalanmak..." MK:86

$(\dot{I}k^d + Fm)^{de} + S$ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki bir sığata sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *kasabadan ayrılmaya niyetli* kişi..." MK:43

2.6.1.2. (F + F) + İ Modifikasyonu

Belirteni isim-fiil, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki edata **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **zarflık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir. Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi, işlek bir yapıya sahip olmayan basit kelime grubudur. Dolayısıyla zarflık işleve sahip bu verimsiz modifikasyon da örneklerine az rastlanan üç ögeli kelime grupları oluşturur.

"... *binmek ister gibi* bir ayağı kaldırıp..." MK:53

2.6.2. (İ + F)^{de} + İ Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirten grubu, isim soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Temel öge olarak sıfatlar görev yapabilir. Dolayısıyla bu yapı tipinin sahip olduğu üç çeşit modifikasyon da sıfatlık işleve sahiptir.

2.6.2.1. (İ + F)^{de} + İ Modifikasyonu

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sığata **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir.

"... *kitap okumaya meraklı* çocuk..." UH:41

2.6.2.2. (İ^d + F)^{de} + İ Modifikasyonu

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sığata **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir.

"... *kasabadan ayrılmaya niyetli* Yahya Bey..." MK:43

"... *kızlarla konuşmaya alışkın* oğlan..." HG:29

2.6.2.3. (F + F)^{de} + İ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sığata **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir. Bu modifikasyona, "alışılmış olandan büyük" ya da "bilindik olana alışkın" şeklindeki sıfatlık kelime grupları örnek verilebilir. Türkiye Türkçesinde ise bu örnekler genellikle, "alışılmıştan büyük" ve "bilindiğe alışkın" biçiminde kullanılır. Bunun sebebi, üç ögeli bu modifikasyonun belirten grubunun, dolaylamalı fiil biçiminden oluşan basit kelime grubu olmasıdır. Dolaylamalı fiil biçimlerinin oluşturduğu kelime gruplarında dolaylı anlatım çoğunlukla "ol-" fiili ile sağlanır. Üç ögeli kelime gruplarında, dolaylamalı fiil biçimi çıkarılsa bile kalan iki kelime anlam kaybına uğramadan basit kelime grubu oluşturur. Dolaylamalı fiil olan bu modifikasyonun örnekleri, Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit edilemedi.

2.6.3. F^{de} + (İ + İ) Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirteni zarf, belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten öge durumundaki isim-fiile **yönetme** yoluyla bağlanarak bu yapı tipinin **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir.

"... *anlamamaktan daha beter* şeyler..." UH:76

2.7. BELİRTENİ İSİM OLAN, FİİLLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI

Basit kelime gruplarında olduğu gibi üç ögeli kelime gruplarının da isimlik ya da belirtmelik görevleri vardır. Üç ögeli kelime gruplarının belirten veya belirtilen ögesi, kendi içinde basit bir kelime grubu barındırdığı için bu tür yapılar, varyantlarının yanı sıra çeşitli modifikasyonlar da oluşturur. Kelime grubunun birinci ve ikinci ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirten grubu, ikinci ve üçüncü ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirtilen grubudur. Belirten ya da belirtilen grubu ögelerin tespiti ve sözdizimlik bağlantı çeşitliliği yapı tiplerini, belirten ya da belirtilen grubunun kendi içinde oluşan sözdizimlik bağlantı çeşitliliği modifikasyonları, kelime gruplarını meydana getiren ögelerin morfolojik kadrosunun çeşitliliği varyantları meydana getirir. Belirteni isim olan, fiilli, belirtmelik, üç ögeli kelime grupları; cümle içerisinde sıfatlık ya da zarflık işleve sahiptir. Fiilli, belirtmelik kelime gruplarında sıfatlık ya da zarflık işlev, fiil soylu temel ögenin sıfat-fiil ya da zarf-fiil olmasına göre değişkenlik gösterir. İsimli, belirtmelik kelime gruplarında sıfatlık işleve sahip kelime grupları kadar zarflık işleve sahip kelime grupları da bulunabilir. Fiilli, belirtmelik kelime gruplarında ise durum böyle değildir. Fiilli, belirtmelik, üç ögeli kelime gruplarının temel ögesi durumunda çoğunlukla sıfat-fiiller kullanılır. Zarflık işleve sahip fiilli, belirtmelik, üç ögeli kelime gruplarının örneklerine çok az rastlanır. Bu başlık altında toplam dört yapı tipi, yapı tiplerine bağlı on bir modifikasyon, modifikasyonlara bağlı otuz bir varyant mevcuttur.

2.7.1. (İ + İ) + F Yapı Tipi (Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirten grubu, belirtilen ögeye **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Üç ögeli kelime grubunun temel ögesi durumunda sıfat-fiiller görev yapabilir. Belirten grubunun sözdizimlik bağlantı çeşitliliği ve morfolojik kadro zenginliği, sıfatlık işleve sahip üç tür modifikasyon meydana getirir. Burada istisna bir durum söz konusudur. Bu yapı tipinde, üç modifikasyonun sahip olduğu toplam on yapı varyantından yalnızca birisinin temel ögesi zarf-fiildir ve bu yapı varyantı zarflık işleve sahiptir. Dolayısıyla bu yapı tipinin işlevsel özelliklerinden bahsederken sıfatlık ya da zarflık görevde kullanılan kelime grupları oluşturduğunu da söyleyebiliriz.

2.7.1.1. (İ + İ) + F Modifikasyonu

Sıralanma yoluyla birbirine bağlanan isim soylu iki ögenin meydana getirdiği basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtenidir. Belirten grubu, fiil soylu belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** ya da **zarflık** görevde kullanılan bu modifikasyonu oluşturur. Bu yapı tipinin en çok varyanta sahip modifikasyonudur.

(Fm + İ³) + sF Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile sıralanma yoluyla bağlanır. **Sıfatlık** işleve sahiptir.

"... ısıtma tertibatı olmayan otobüs..." MK:70

(nS + İk) + sF Yapı Varyantı

Belirteni niteleme sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... kaliteli ürünler satan mağaza..." C:77

"... ekose etek giyen mektepli kızlar..." RP:30

"... resmî evrak sayılacak bir duyuru..." ZYH:50

"... çingiraklı kahkahalar atan kadın..." TÖ:74

(Za + nS) + sF Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *çok uzun sürmüş* yatılı okul yıllarına..." C:71

"... *biraz yüksek duran* minare..." MK:9

"... *biraz karanlık kalan* dükkân..." MK:37

(Za + Za) + sF Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni zarf olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *en çok sevinen* muhacirler..." KA:26

"... *en çok tanınan* kişi..." UH:12

"... *en çok tutulan* adam..." AY:197

(İk + E) + sF Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *tanıtım için gelen* kitaplardan seçip alıyorum." AY:125

"... *saf gibi görünen* köylüler..." MK:124

"... *Hızır gibi yetişen* kız..." KA:133

"... *cilt için getirilen* eski harfli dergilerdeki resim altı yazılar..." TSBÖH:69

(Za + S) + zF Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni sıfat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile sıralanma yoluyla bağlanır. **Zarfılık** işleve sahiptir.

"... *daha sıkı kavrayarak* yüzüne bakıyor." MK:142

"... *pek tabi olarak* bakımını yapar." MK:71

"... *biraz müstehzi gülerek* kutsal olmayan görev mi var efendim dedi..." MK:88

(aSi + İk) + sF Yapı Varyantı

Belirteni asıl sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip yapı varyantını meydana getirir.

"... *dört renk yazan* kalem..." AVM:152

2.7.1.2. (İ^{id} + İ³) + F Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir. Belirtmelik işleve sahip üç ögeli yapılarda, ögeleri uyum yoluyla birbirine bağlanan belirten grubu, temel ögeye çoğunlukla yönetme yoluyla bağlanır. Belirten grubu ile temel öge arasındaki bağı kuvvetlendirme bakımından bu husus oldukça önemlidir. Bu modifikasyonda ise bahsedilen özellikleri taşıyan belirten grubu, temel ögeye sıralanma yoluyla bağlanmaktadır. Dolayısıyla belirten grubu ile temel öge arasındaki ilişki zayıftır. Bu modifikasyonun temel ögesi durumunda dolaylamalı fiil biçimleri kullanılmadığında, örneklerine az rastlanan belirtmelik kelime grupları meydana getirir. Dolaylamalı fiil biçimlerinin temel öge durumunda kullanıldığı üç ögeli kelime gruplarında, dolaylamalı fiil biçimi olmasa bile belirten grubu tek başına herhangi bir nesnenin belirtisini bildirebilir. Bu gibi durumlarda basit kelime grubundan meydana gelen belirten; üç ögeli, fiilli, sıfatlık kelime gruplarının belirtme görevini anlam kaybına mahal vermeden üstlenmiş olur.

"... *gözbebeklerinin parıltısı kaybolmamış* insan..." YTYs:88

"... *hükümetin tabibi olan* Yahya..." MK:43

2.7.1.3. (F + İ) + F Modifikasyonu

Fiil soylu belirteni, isim soylu belirtileni olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat fiile **sıralanma** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir.

(sF + İk) + sF Yapı Varyantı

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Bu yapı varyantının örneklerine, aynı morfolojik kadroya sahip, belirten grubunun temel ögeye yönetme yoluyla bağlandığı yapı varyantlarının örneklerinden daha az rastlanır.

"...ayrılmaz ikili olan (Bilal ve Kenan)..." MK:189

(Fm + E) + sF Yapı Varyantı

Belirteni isim-fiil, belirtileni edat olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Bu yapı varyantı hem belirten grubunda hem de üç ögeli yapının oluşumunda kendisinden önceki yapı varyantıyla aynı sözdizimlik bağlantı yöntemiyle oluşmasına rağmen ondan daha verimli bir yapıya sahiptir. Bunun sebebi; bu yapı varyantında belirten grubu zarflık işleve sahipken bir önceki yapı varyantının belirten grubunun isimlik görevde (temel ögenin nesnesi) kullanılmasıdır.

"... kazanmak için girişilen eylem..." AVM:184

"... çalıştırmak için kullanılan hareket..." MK:63

"... silmek için kullanılan bez..." MK:38

"... terk etmek üzere girilen yol..." MK:68

2.7.2. İ + (İ^d + F) Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirten öge, belirtilen grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Bu yapı tipinin temel ögesi (aynı zamanda belirtilen grubunun temel ögesi) olarak sıfat-fiiller görev yapar. Bu yapı tipinde, belirteni tek başına bir zarf olan kelime gruplarının örneklerine çok az rastlanır. Bunun sebebi, zarfların çoğunlukla belirten ya da belirtilen grubu oluşturacak biçimde kullanılmasıdır. Belirtilen grubunda ve belirten olarak görevli kelimelerin morfolojik yönden çeşitlilik gösterdiği iki modifikasyona sahiptir.

2.7.2.1. İ + (İ^d + F) Modifikasyonu

İsim soylu belirten, belirtilen grubuna **sıralanma** yoluyla bağlanır ve **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. İsim soylu belirten ile sıfat-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlanması ile oluşan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir.

İk³ + (İk^d + sF) Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki iyelik eki almış bir isme sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... bardağı elinden düşmüş adam..." MK:211

S + (İk^d + sF) Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki sıfata sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... biraz dikkatini dağıtan (şöför) olsa duvarlardan birine sürtebilir." MK:68

Za + (İk^d + sF) Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki zarfa sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *ara sıra kasabaya uğrayan* bürokratlar..." MK:16

2.7.2.2. İ + (F^d + sF) Modifikasyonu

Belirteni isim-fiil, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki zarfa **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir.

"... *artık iyileşmeye başlayan* kol..." HG:26

"... *uğrun uğrun yaş dökmeye başlayan* adam..." MK:145

2.7.3. (İ + İ)^d + F Yapı Tipi (Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirten grubu, belirtilen ögeye **yönetme** yoluyla bağlanarak bu yapı tipini meydana getirir. Belirtilen olarak sıfat-fiiller ya da zarf-fiiller görev yapabilir. Belirten grubundaki sözdizimlik bağlantı çeşitliliği, sıfatlık veya zarflık işleve sahip dört modifikasyon meydana getirir.

2.7.3.1. (İ + İ)^d + F Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim soylu bir kelime olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, fiil soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** ya da **zarflık** işleve sahip bu modifikasyonu meydana getirir. Sıfatlık görevde kullanılan üç yapı varyantına, zarflık görevde kullanılan bir yapı varyantına sahiptir.

$(iS + \dot{I}k)^d + sF$ Yapı Varyantı

Belirteni işaret sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *bu parayı gönderen* merhuma..." HG:46

"... *bu bahçeye bakan* bahçıvan..." MM:41

"... *bu çileği yiyen* kişi..." HB:162

"... *şu bacadaki hafifleyen* acı..." HB:155

$(nS + \dot{I}k)^d + sF$ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile yönetme yoluyla bağlanır. **Sıfatlık** işleve sahiptir.

"... *uzun cümlelere başlayan* bir başka zat..." Yİ:77

"... *teneke kutulara dikilmiş* çiçek..." UH:8

"... *tahta zemine dökülen* yağ..." MK:8

"... *dağdaki pınardan gelen* çeşme suyu..." KA:38

$(aSi + \dot{I}k)^d + sF$ Yapı Varyantı

Belirteni sayı sıfatı, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile yönetme yoluyla bağlanır. **Sıfatlık** işleve sahiptir.

"... *yetmiş yaşına gelmiş* kız (Cansever)..." DBD:224

"... *ikinci sınıfa giden* mısır püskülü gibi sarı saçlı küçük kız..." HVT:63

"... *bir adımda ulaşılan* öteki ucundan..." HVT:37

$(nS + \dot{I}k)^d + zF$ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki zarf-fiile yönetme yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *fazla tatsızlığa varmadan* halledilmesi, yolcuları rahatlatmıştır." MK:79

"... *bütün farları yakıp* uluyan fabrika..." YAS:8

2.7.3.2. $(\dot{I}^{id} + \dot{I}^3)^d + F$ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim soylu olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, fiil soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** ya da **zarflık** işleve sahip bu modifikasyonu meydana getirir. Belirten grubundaki ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan fiilli, belirtmelik, üç ögeli kelime gruplarında; belirten grubu, temel öge durumundaki fiil biçimine sıralanma ya da yönetme yoluyla bağlanabilir. Belirten grubu temel ögeye yönetme yoluyla bağlanan modifikasyonlar, belirten grubu temel ögeye sıralanma yoluyla bağlanan modifikasyonlara göre daha işlektir ve daha verimli yapı varyantları meydana getirir.

$(\dot{I}k^{id} + \dot{I}k^3)^d + sF$ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *gözlerinin içine bakan* bir zat..." Yİ:77

"... *hikayecinin elinde olan* bir uçurtma..." MK:193

"... *vagonun çatısına çekilmiş* bir ip..." UH:8

"... *babamın safında duran* hademeler..." UH:20

$(\dot{I}k^{id} + \dot{I}k^3)^d + zF$ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki zarf-fiile yönetme yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *gecenin ayazına aldırmayarak* tamiri izlemektedir." MK:169

"... *vagonun gölgesine çekilip* fasulye ayıklardı." UH:8

"... *bardağın içine bakarak* nedir bu dedi." MK:58

"... *mutluluğun yokluğuna dayanamayıp* patlamıştı." ZYH:161

2.7.3.3. $(\dot{I} + \dot{I}^3)^d + F$ Modifikasyonu

Belirteni ve belirtileni isim soylu olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, fiil soylu belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** ya da **zarflık** işleve sahip bu modifikasyonu meydana getirir.

$(\dot{I}k + E^3)^d + sF$ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni edat olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *sisler arasından beliren* bir masal gemisi..." UH:7

$(\dot{I}k + \dot{I}k^3)^d + sF$ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile yönetme yoluyla bağlanır. **Sıfatlık** işleve sahiptir.

"... çeşme yalağında toplanan sular..." MK:11

"... buğday tanelerinden yayılan koku..." MK:192

"... gübre kokusundan bunalan kişiler..." UH:12

"... nüfus kütüğüne yapılmış kayıt..." UH:17

$(\dot{I}k + \dot{I}k^3)^d + zF$ Yapı Varyantı

Belirteni ve belirtileni isim olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki zarf-fiile yönetme yoluyla bağlanır. **Zarflık** işleve sahiptir.

"... boyunduruk kayışını yağlayıp kesmek." YAS:8

"... krom madeninden taşınıp getirilmiş." MK:198

"... gevezelik çukuruna düşmeden şu insanları sayalım." MK:17

"... göz ucuyla süzerken içinden söylendi." MK:152

2.7.3.4. $(F + \dot{I})^d + F$ Modifikasyonu

Belirteni sıfat-fiil, belirtileni isim olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, temel öge durumundaki sıfat-fiile **yönetme** yoluyla bağlanır. **Sıfatlık** işleve sahiptir.

"... dövülen oğlanla uğraşan Dilber..." ZYH:104

"... ölecek hâle gelen oğlan..." MM:142

"... çözülmez hâle gelen sorun..." AKM:177

2.7.4. $\dot{I}^d + (\dot{I} + F)$ Yapı Tipi (Sıfatlık veya Zarflık Kelime Grupları)

Belirtilen grubu, isim soylu belirtene **yönetme** yoluyla bağlanır. Belirten öge durumunda isimler ve zamirler görev yapar. Belirtilen grubundaki sözdizimlik bağlantı çeşitliliği iki modifikasyon oluşturur. Örneklerine sık rastlanan verimli bir yapı tipidir.

2.7.4.1. İ^d + (İ + F) Modifikasyonu

İsim soylu belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. İsim soylu belirten ile sıfat-fiil belirtilenin sıralanma yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Bu modifikasyonun belirten ögesi durumunda isimler ve kişi zamirleri görev yapabilir. Belirteni isim olan, fiilli, belirtmelik, üç ögeli kelime gruplarındaki diğer modifikasyonlara kıyasla örneklerine sıkça rastlanan verimli yapı varyantlarına sahiptir.

İk^d + (İk + sF) Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *hacca araba gönderen* firma..." MM:90

"... *gagasında mektup taşıyan* kuş..." ZYH:51

"... *pasajda dükkân açan* usta..." HG:28

"... *korungaya yuva yapmış* tavşanlar..." HVT:41

Z^d + (İk + sF) Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir zamire yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *bize yadigar kalan* tarik..." S:17

"... *bana destek olacak* kimse..." HB:95

"... *kendini hor gören* kişi..." HB:81

İk^d + (nS + sF) Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Yapı varyantını oluştururken fiillerden önce gelen isim soylu kelimeler belirtmelik işlevine sahipse zarftır. Zarfların dışında kalan ve bu durumlarda kullanılan isim soylu kelimeler ya sıfat ya da isimdir. Herhangi bir fiilin önünde kullanılan isim soylu kelimeler (zarflar hariç), çoğunlukla birleşik fiil oluşturur.

"... *kirden kapkara olmuş* gömlek..." S:24

"... *mizacına uygun olan* yol..." S:38

"... *iftihara vesile olan* lokantanın yemekleri..." MK:14

İk^d + (Za + sF) Yapı Varyantı

Belirteni zarf, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *yaşını biraz geçmiş* (hanım)..." S:36

"... *aklını hepten kaybetmiş* yönetmen..." HB:157

"... *buralarda pek görülmeyen* iki tip..." MK:28

2.7.4.2. İ^{de} + (İ^d + F) Modifikasyonu

İsim soylu belirten, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** veya **zarflık** görevde kullanılan bu modifikasyonu meydana getirir. İsim soylu belirten ile sıfat-fiil ya da zarf-fiil belirtilenin yönetme yoluyla birbirine bağlandığı basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Üç ögeli kelime grubunun belirten ögesi durumunda isimler ve zamirler görev yapabilir. Bu modifikasyonun ikisi sıfatlık, biri zarflık olmak üzere toplam üç yapı varyantına sahiptir.

$\dot{I}k^{de} + (Z^d + sF)$ Yapı Varyantı

Belirteni zamir, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *tekkede bizi bekleyen* misafirler..." UH:40

"... *güreşte bunları yenebilen* adam..." MK:118

$Z^{de} + (S^d + sF)$ Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir zamire yönetme yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir.

"... *ondan geriye kalan* eşyalar..." UH:40

"... *benden iyisini anlayacak* kimse..." MK:90

"... *kendine güveni artan* adam..." HG:39

$\dot{I}k^{de} + (\dot{I}k^d + zF)$ Yapı Varyantı

Belirteni isim, belirtileni zarf-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, belirten durumundaki bir isme yönetme yoluyla bağlanarak **zarflık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Örneklerine sıklıkla rastlanabilen verimli bir yapı varyantıdır.

"... *şirkete kapağı atarak* kısa sürede CEO olursun." HB:73

"... *başını camdan çıkarıp* sesleniyor." HB:74

"... *elini koynuna sokup* cüzdanını çıkarıyor." HG:12

"... *sırtını toprağa dayayıp* nefesleniyor." HG:13

2.8. BELİRTENİ FİİL OLAN, FİİLLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI

Basit kelime gruplarında olduğu gibi üç ögeli kelime gruplarının da isimlik ya da belirtmelik görevleri vardır. Üç ögeli kelime gruplarının belirten veya belirtilen ögesi, kendi içinde basit bir kelime grubu barındırdığı için bu tür yapılar, varyantlarının yanı sıra çeşitli modifikasyonlar da oluşturur. Kelime grubunun birinci ve ikinci ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirten grubu, ikinci ve üçüncü ögesi anlamlı bir bütün oluşturuyorsa belirtilen grubudur. Belirten ya da belirtilen grubu ögelerin tespiti ve sözdizimlik bağlantı çeşitliliği yapı tiplerini, belirten ya da belirtilen grubunun kendi içinde oluşan sözdizimlik bağlantı çeşitliliği modifikasyonları, kelime gruplarını meydana getiren ögelerin morfolojik kadrosunun çeşitliliği varyantları meydana getirir. Belirteni fiil olan, fiilli, belirtmelik, üç ögeli kelime grupları sıfatlık görevde kullanılır. Bu başlık altındaki yapı tiplerinin zarflık görevde kullanılan örnekleri yoktur. Belirteni fiil olan, fiilli, belirtmelik, üç ögeli kelime grupları; belirteni isim olan, fiilli, belirtmelik, üç ögeli kelime gruplarına kıyasla daha verimsizdir. Bu başlık altında toplam dört yapı tipi, yapı tiplerine bağlı beş modifikasyon, modifikasyonlara bağlı sekiz varyant mevcuttur.

2.8.1. (İ + F) + F Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanır. Belirten grubundaki ögeler; sıralanma, yönetme ve yarım uyum yoluyla birbirine bağlanabilir. Bu yapı tipinin belirten grubundaki sözdizimlik bağlantı çeşitliliği, sıfatlık görevlerde kullanılabilen üç tür modifikasyon meydana getirir.

2.8.1.1. (İ + F) + F Modifikasyonu

İsim soylu belirteni, fiil soylu belirtileni olan ve ögeleri sıralanama yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu modifikasyonu meydana getirir. Belirten grubunun belirtileni durumunda, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller görev yapabilir.

(S + zF) + sF Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni zarf-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Belirteni fiilli kelime grubu olan belirtmelik, fiilli, üç ögeli kelime grupları verimli yapı varyantlarına sahip değildir.

"... *sürekli olarak tekrarlanan nakarat...*" MK:87

(İk + sF) + sF Yapı Varyantı

Belirteni sıfat, belirtileni zarf-fiil olan ve ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene sıralanma yoluyla bağlanarak **sıfatlık** işleve sahip bu yapı varyantını meydana getirir. Belirteni fiilli kelime grubu olan belirtmelik, fiilli, üç ögeli kelime grupları verimli yapı varyantlarına sahip değildir.

"... *dükkan açmış olan usta...*" HG:28

"... *üzerlerine şilte serilmiş olan kerevetler...*" MK:136

2.8.1.2. (İ^d + F) + F Modifikasyonu

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir. Belirten grubunun yönetici ögesi isim-fiil olduğu için bu yapı tipindeki diğer modifikasyonlara kıyasla daha verimlidir.

"... *yarışa katılmak isteyen kişiler...*" HG:99

"... *stara dokunmak isteyen kalabalığı...*" SBÖT:117

"... *turizme açmak isteyen kişiler...*" DBD:16

"... *mahkûmu vurmak isteyen adam...*" MK:209

2.8.1.3. (F + F³) + F Modifikasyonu

Belirteni isim-fiil, belirtileni iyelik eki almış bir sıfat-fiil olan ve ögeleri yarım uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir. Ögelerinin tamamı fiil soylu kelimelerden oluşan üç ögeli, belirtmelik kelime grupları oldukça verimsizdir. Türkiye Türkçesinde örneklerine çok az rastlanan kelime gruplarındandır. Bu modifikasyona, "düzelmek gerektiği anlaşılan" biçimindeki bir kelime grubu örnek gösterilebilir. Mustafa Kutlu'nun eserlerinde örneği tespit edilememiştir.

2.8.2. F + (İ^d + F) Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, zarf-fiil belirtene **sıralanma** yoluyla bağlanarak bu yapı tipinin **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir.

"... satılmayıp elde kalmış mallar..." S:20

"... çekinerek ayaklarına dolaşan kuşlar..." HG:9

"... gezerek cezasını çeken Nazım Efendi..." MK:36

"... kıvrılıp palazlara sarılmış yataklar..." MK:87

2.8.3. (İ^d + F)^d + F Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanır. Belirten grubunun belirtilen ögesi durumunda sıfat-fiiller ve isim-fiiller görev yapabilir. Belirten grubunun belirtilen ögesi isim-fiil olan modifikasyonlar, belirten grubunun belirten ögesi sıfat-fiil olan modifikasyonlardan daha işlek bir yapıya sahiptir. Üç ögeli kelime grubunun belirtenini oluşturan basit kelime grubundaki ögeler, yönetme ve tam uyum yoluyla birbirine bağlanabilir. Bu yapı tipinin belirten grubundaki sözdizimlik bağlantı çeşitliliği, sıfatlık görevde kullanılabilen iki tür modifikasyon meydana getirir.

2.8.3.1. ($\dot{I}^d + F$)^d + F Modifikasyonu

Belirteni isim, belirtileni isim-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir.

"... *dünyayı güzelleştirmeye gelen* ihtiyar..." SBÖT:29

"... *havaalanında karşılamaya gelen* amcaoğlunun büyük oğlu..." MM:77

"... *kahvelerde okuma-yazmaya alışmış* adam..." DBD:15

"... *bagajına yüklemeye çalışan* köylüler..." MK:24

2.8.3.2. ($\dot{I}^{id} + F^3$)^d + F Modifikasyonu

Belirteni isim, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri tam uyum yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirten ögesidir. Belirten grubu, sıfat-fiil belirtilene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu modifikasyonun **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir.

"... *köylülerin anlamadığını bilen* adam..." MK:23

"... *programın tutacağını bilmeyen* kimse..." AY:104

2.8.4. $F^{de} + (\dot{I}^d + F)$ Yapı Tipi (Sıfatlık Kelime Grupları)

Belirteni zamir, belirtileni sıfat-fiil olan ve ögeleri yönetme yoluyla birbirine bağlanan basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubunun belirtilen ögesidir. Belirtilen grubu, isim-fiil belirtene **yönetme** yoluyla bağlanarak bu yapı tipinin **sıfatlık** işleve sahip tek varyantını meydana getirir.

"... *gülümsemeye kendini seyreden* insanlar..." MK:204

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOK ÖGELİ

İSİMLİK VE BELİRTMELİK KELİME GRUPLARI

Kelime grupları, en az iki kelimenin yan yana gelerek oluşturduğu anlamlı ve cümle içerisinde görevli birliklerdir. İki kelimedenden oluşan basit kelime grupları, anlam bütünlüğü sağlayabileceği herhangi bir kelimeye sözdizimlik bağlantı yöntemleri ile bağlanıp üç ögeli kelime grubu oluşturabilir. Bu durumda basit kelime grupları, üç ögeli kelime gruplarının belirten grubu ya da belirtilen grubu olur. Çok ögeli kelime gruplarının yapı çözümlemesi de bu sisteme dayalıdır. Zincirleme kelime grupları dört, beş, altı ve daha fazla kelimedenden oluşabilir. İki basit kelime grubu, üç ögeli kelime grubu ile herhangi bir kelime, üç ögeli kelime grubu ile basit kelime grubu, iki tane üç ögeli kelime grubu yan yana gelerek zincirleme kelime grubu oluşturabilir. Buradan hareketle, zincirleme kelime grubu oluşturacak kelime sayısının herhangi bir sınırı olmadığını söyleyebiliriz.

Bu bölümde, zincirleme kelime gruplarını daha iyi anlatabilmek adına önceki bölümlerde bahsedilen basit ve üç ögeli kelime gruplarının yapı tiplerinden yararlanılarak dört ögeli kelime gruplarının yapısal çözümlemesi yapılacaktır. Bu çözümleme, basit/üç ögeli/çok ögeli kelime gruplarının yapı tipleri yönünden birbiriyle ne kadar uyumlu bir ilişki içinde olduğunu göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Tıpkı basit ve üç ögeli kelime gruplarında olduğu gibi çok ögeli kelime grupları da isimlik ve belirtmelik işlevlere sahiptir. Dolayısıyla zincirleme kelime gruplarının yapısal çözümlemesini yaparken işlevsel özelliklerine göre de ayrı bir başlık altında değerlendirmek gerekir. Çok ögeli kelime gruplarına örnek olarak ele alınan dört ögeli kelime grupları; belirten gruplu ve belirtilenli, belirtenli ve belirtilen gruplu, belirten gruplu ve belirtilen gruplu olarak üç başlığa ayrıldı ve bu başlıklarda yer alan kelime grupları, isimlik ve belirtmelik işlevlerine göre incelendi. Dört ögeli kelime grubu oluşturabilecek çok sayıda yapı tipi tespit edilebilir ve bu yapı tiplerinin tamamı, önceki bölümlerde bahsettiğimiz yapı tiplerinin bir araya gelmesiyle oluşur. Dolayısıyla bu bölümde yalnızca dört ögeli kelime gruplarının oluşum şekillerine dair birkaç yapı tipi örneği ile bu tür kelime gruplarının ögeleri arasındaki ilişki hakkında bilgi verildi.

3.1. BELİRTEN GRUPLU VE BELİRTİLENLİ KELİME GRUPLARI

Belirten gruplu, dört ögeli kelime gruplarının belirteni durumunda üç ögeli kelime grupları görev yapabilir. Sıralanma, yönetme ve uyum yoluyla isim veya fiil soylu bir belirtilene bağlanabilen belirten grubu, isimlik ya da belirtmelik işlevli kelime grupları meydana getirir. Bu başlık altında ele alınan dört ögeli kelime grupları isimlik ve belirtmelik özelliklerine göre sınıflandırıldı. Dört ögeli kelime gruplarının işlevsel özelliklerinin yanında ögeleri arasındaki sözdizimlik bağlantı şekillerine de yer verildi. Belirten grubunun uyuştığı modifikasyon, bu modifikasyonda yer alan basit kelime grubunun eşleştiği yapı varyantı, modifikasyon ve varyantların işlevsel özellikleri ayrı ayrı tespit edilerek dört ögeli kelime gruplarının yapısal çözümlemesi yapıldı.

3.1.1. İsimlik Kelime Grupları

Belirten grubu, isimlik görevde kullanılan belirtilen ögeye sıralanma, yönetme ve uyum yoluyla bağlanabilir. Dört ögeli kelime grubunun belirteni, isimlik ya da belirtmelik işleve sahip olabilir. Fiilli, isimlik, dört ögeli kelime gruplarının belirtilen ögesi durumunda, isim-fiiller; isimli, isimlik dört ögeli kelime gruplarının belirtileni durumunda, isimlik görevde kullanılabilen isim soylu bütün kelimeler kullanılabilir.

$[(\dot{I} + \dot{I}^3)^{de} + F]^{de} + \dot{I}$ Yapı Tipi

"... radyatör kapağını açmaya niyet..." MK:34

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir isme **yönetme** yoluyla bağlandığı $[(\dot{I} + \dot{I}^3)^{de} + F]^{de} + \dot{I}$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.7.3.3. numaralı** $(\dot{I} + \dot{I}^3)^{de} + F$ modifikasyonudur. Belirten grubunun belirten ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.1.4.1 numaralı** $(\dot{I}k + \dot{I}k^3)$ yapı varyantıdır.

$[(\dot{I} + \dot{I})^{de} + \dot{I}^3]^{id} + \dot{I}^3$ Yapı Tipi

"... civar köylerden birinin sürüsü..." MK:111

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki isme **tam uyum** yoluyla bağlandığı $[(\dot{I} + \dot{I})^{de} + \dot{I}k]^{id} + \dot{I}^3$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.5.3.1. numaralı** $(\dot{I} + \dot{I}^3)^{de} + \dot{I}$ modifikasyonudur. Belirten grubunun

belirten ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.1.1.2. numaralı** (S + İ³) yapı varyantıdır. Dört ögeli kelime gruplarında, belirten grubunun temel ögeye sıralanma yoluyla bağlandığı yapı tiplerinin sayısı, belirten grubunun temel ögeye yönetme ve uyum yoluyla bağlandığı yapı tiplerinin sayısından daha fazladır.

$[(\dot{I} + \dot{I}) + \dot{I}] + \dot{I}$ Yapı Tipi

"... *kirpi gibi dik saç*..." UH:7

"... *kan gibi kırmızı sıvı*..." MK:96

"... *kasaba gibi ücra yer*..." MK:88

"... *heykel gibi hareketsiz atlılar*..." MK:130

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir isme **sıralanma** yoluyla bağlandığı $[(\dot{I} + \dot{I}) + \dot{I}] + \dot{I}$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.5.1.1. numaralı** $(\dot{I} + \dot{I}) + \dot{I}$ modifikasyonudur. Belirten grubunun belirten ögesi ise belirtmelik görevde kullanılan **2.1.1.7. numaralı** (İk + E) yapı varyantıdır.

$[(\dot{I} + F)^{de} + \dot{I}] + \dot{I}$ Yapı Tipi

"... *kitap okumaya meraklı çocuk*..." UH:41

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir isme **sıralanma** yoluyla bağlandığı $[(\dot{I} + F)^{de} + \dot{I}] + \dot{I}$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.6.2.1. numaralı** $(\dot{I} + F)^{de} + \dot{I}$ modifikasyonudur. Belirten grubunun belirten ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.3.1.1. numaralı** $(\dot{I} + F)$ yapı varyantıdır.

$[(\dot{I}^d + F) + \dot{I}] + F$ Yapı Tipi

"... *cıvatarından çıkacak gibi gıcırdamak*..." HB:145

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir fiile **sıralanma** yoluyla bağlandığı $[(\dot{I}^d + F) + \dot{I}] + F$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.6.1.1. numaralı** $(\dot{I}^d + F) + \dot{I}$ modifikasyonudur. Bu modifikasyonun temel ögesi durumunda, zarflık işleve sahip edatlar görev yapar. Belirten grubunun belirten ögesi ise belirtmelik görevde kullanılan **2.3.3.1. numaralı** $(\dot{I}k^d + sF)$ yapı varyantıdır.

$[(\dot{I}^d + F) + F] + \dot{I}$ Yapı Tipi

"... *yarışa katılmak isteyen kişi...*" HG:99

"... *stara dokunmak isteyen kalabalık...*" SBÖT:117

"... *turizme açmak isteyen kişiler...*" DBD:16

"... *mahkûmu vurmak isteyen adam...*" MK:209

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir isme **sıralanma** yoluyla bağlandığı $[(\dot{I}^d + F) + F] + \dot{I}$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.8.1.2. numaralı** $(\dot{I}^d + F) + F$ modifikasyonudur. Belirten grubunun belirten ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.3.2.1. numaralı** $(\dot{I}^d + F_m)$ yapı varyantıdır.

$[(\dot{I} + \dot{I}) + F] + \dot{I}$ Yapı Tipi

"... *kaliteli ürünler satan mağaza...*" C:77

"... *yüksek tahsil yapan çocuk...*" MK:88

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir isme **sıralanma** yoluyla bağlandığı $[(\dot{I} + \dot{I}) + F] + \dot{I}$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.7.1.1. numaralı** $(\dot{I} + \dot{I}) + F$ modifikasyonudur. Belirten grubunun belirten ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.1.1.2. numaralı** $(S + \dot{I})$ yapı varyantıdır.

3.1.2. Belirtmelik Kelime Grupları

Belirten grubu, belirtmelik görevde kullanılan belirtilen ögeye sıralanma ve yönetme yoluyla bağlanabilir. Dört ögeli kelime grubunun belirteni, isimlik ya da belirtmelik işleve sahip olabilir. Fiilli, belirtmelik, dört ögeli kelime gruplarının temel ögesi durumunda, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller; isimli, belirtmelik, dört ögeli kelime gruplarının belirtileni durumunda, belirtmelik görevde kullanılabilen isim soylu bütün kelimeler kullanılabilir.

$[(\dot{I} + \dot{I}^3) + \dot{I}] + F$ Yapı Tipi

"... *uzay gemisi gibi parıldayarak beklemek...*" MK:72

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir zarf-fiile **sıralanma** yoluyla bağlandığı $[(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}}^3) + \dot{\mathbf{I}}] + \mathbf{F}$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.5.1.3. numaralı** $(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}}^3) + \dot{\mathbf{I}}$ modifikasyonudur. Belirten grubunun belirten ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.1.4.1. numaralı** $(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}}^3)$ yapı varyantıdır.

$[(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}}) + \dot{\mathbf{I}}^3]^{\text{de}} + \mathbf{F}$ Yapı Tipi

"... kırık pencerenin camlarından geçen rüzgâr..." HVT:86

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir sıfat-fiile **yönetme** yoluyla bağlandığı $[(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}}) + \dot{\mathbf{I}}^3]^{\text{de}} + \mathbf{F}$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.5.5.3. numaralı** $(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}}) + \dot{\mathbf{I}}^3$ modifikasyonudur. Belirten grubunun belirten ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.1.1.2. numaralı** $(\mathbf{S} + \dot{\mathbf{I}}\mathbf{k})$ yapı varyantıdır.

$[(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}})^{\text{id}} + \dot{\mathbf{I}}^3]^{\text{de}} + \mathbf{F}$ Yapı Tipi

"... bu derneğin salonlarını dolduran gençler..." YTYS:52

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir sıfat-fiile **yönetme** yoluyla bağlandığı $[(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}})^{\text{id}} + \dot{\mathbf{I}}^3]^{\text{de}} + \mathbf{F}$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.5.5.1. numaralı** $(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}})^{\text{id}} + \dot{\mathbf{I}}^3$ modifikasyonudur. Belirten grubunun belirten ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.1.1.3. numaralı** $(\dot{\mathbf{i}}\mathbf{Z} + \dot{\mathbf{I}}\mathbf{k})$ yapı varyantıdır.

$[\dot{\mathbf{I}}^{\text{de}} + (\dot{\mathbf{I}}^{\text{de}} + \dot{\mathbf{I}})] + \mathbf{F}$ Yapı Tipi

"... korudan çamlara doğru gelen kişi.." MM:8

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir sıfat-fiile **sıralanma** yoluyla bağlandığı $[\dot{\mathbf{I}}^{\text{de}} + (\dot{\mathbf{I}}^{\text{de}} + \dot{\mathbf{I}})] + \mathbf{F}$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.5.3.2. numaralı** $\dot{\mathbf{I}}^{\text{de}} + (\dot{\mathbf{I}}^{\text{de}} + \dot{\mathbf{I}})$ modifikasyonudur. Belirten grubunun belirtilen ögesi ise belirtmelik görevde kullanılan **2.1.4.1. numaralı** $(\dot{\mathbf{I}}\mathbf{k}^{\text{de}} + \mathbf{E})$ yapı varyantıdır. Bu yapı tipinde görevli basit kelime grubu, diğer örneklerden farklı olarak üç ögeli kelime grubunun temel ögesi durumunda görev yapar.

$[\dot{\mathbf{I}}^{\text{id}} + (\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}})^3]^{\text{de}} + \mathbf{F}$ Yapı Tipi

"... caddenin iki yanına sıralanmış vatandaşlar..." TÖ:176

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir sıfat-fiile **yönetme** yoluyla bağlandığı $[i^{id} + (\dot{I} + \dot{I})^3]^{de} + F$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.5.6.1. numaralı** $i^{id} + (\dot{I} + \dot{I})^3$ modifikasyonudur. Belirten grubunun belirtilen ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.1.1.4. numaralı** (Si + İk) yapı varyantıdır.

$[\dot{I} + (\dot{I} + \dot{I})]^{de} + F$ Yapı Tipi

"... üçüncü hamur kağıda basılacak bir şey..." TSBÖH:105

Belirten grubunun, belirtilen durumundaki bir sıfat-fiile **yönetme** yoluyla bağlandığı $[\dot{I} + (\dot{I} + \dot{I})]^{de} + F$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.5.2.1. numaralı** $\dot{I} + (\dot{I} + \dot{I})$ modifikasyonudur. Belirten grubunun belirtilen ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.1.1.2. numaralı** (S + İk) yapı varyantıdır.

3.2. BELİRTENLİ VE BELİRTİLEN GRUPLU KELİME GRUPLARI

Belirtilen grulu, dört ögeli kelime gruplarının belirtileni durumunda üç ögeli kelime grupları görev yapar. Sıralanma, yönetme ve uyum yoluyla isim veya fiil soylu bir belirtene bağlanabilen belirtilen grubu, isimlik ya da belirtmelik işlevli kelime grupları meydana getirir. Bu başlık altında ele alınan dört ögeli kelime grupları isimlik ve belirtmelik özelliklerine göre sınıflandırıldı. Dört ögeli kelime gruplarının işlevsel özelliklerinin yanında ögeleri arasındaki sözdizimlik bağlantı şekillerine de yer verildi. Belirten grubunun uyduğu modifikasyon, bu modifikasyonda yer alan basit kelime grubunun eşleştiği yapı varyantı, modifikasyon ve varyantların işlevsel özellikleri ayrı ayrı tespit edilerek dört ögeli kelime gruplarının yapısal çözümlemesi yapıldı.

3.2.1. İsimlik Kelime Grupları

Belirtilen grubu, belirten ögeye sıralanma, yönetme ve uyum yoluyla bağlanabilir. Dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik ya da belirtmelik işleve sahip olabilir. Belirtilen grubunun belirtilen ögesi, aynı zamanda dört ögeli kelime grubunun temel ögesidir. Fiilli, isimlik, dört ögeli kelime gruplarının temel ögesi olarak

isim-fiiller; isimli, isimlik dört ögeli kelime gruplarının temel ögesi durumunda, isimlik görevde kullanılabilen isim soylu bütün kelimeler kullanılabılır. Dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi durumundaki kelimeler, isimlik ya da belirtmelik işleve sahip olabilir.

$\dot{I}^{id} + [(F + \dot{I})^{de} + F]^3$ Yapı Tipi

"... *insanın yaşanan hayata bakması...*" MK:207

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir isme **tam uyum** yoluyla bağlandığı $\dot{I}^{id} + [(F + \dot{I})^{de} + F]^3$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.7.3.5. numaralı** $(F + \dot{I})^{de} + F$ modifikasyonudur. Belirtilen grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.2.1. numaralı** $(sF + \dot{I}k)$ yapı tipidir.

$\dot{I} + [(\dot{I}^{de} + F) + \dot{I}]$ Yapı Tipi

"... *ara sıra kasabaya uğrayan bürokratlar...*" MK:16

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir zarfa **sıralanma** yoluyla bağlandığı $\dot{I} + [(\dot{I}^{de} + F) + \dot{I}]$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.6.1.2. numaralı** $(\dot{I}^{de} + F) + \dot{I}$ modifikasyonudur. Belirtilen grubunun belirten ögesi ise belirtmelik görevde kullanılan **2.3.3.1. numaralı** $(\dot{I}k^d + sF)$ yapı varyantıdır.

$\dot{I} + [(F^{de} + F) + \dot{I}]$ Yapı Tipi

"... *artık iyileşmeye başlayan kol...*" HG:26

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir zarfa **sıralanma** yoluyla bağlandığı $\dot{I} + [(F^{de} + F) + \dot{I}]$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.6.1.3. numaralı** $(F^{de} + F) + \dot{I}$ modifikasyonudur. Belirtilen grubunun belirten ögesi ise belirtmelik görevde kullanılan **2.4.3.1. numaralı** $(Fm^d + sF)$ yapı varyantıdır.

$\dot{I}^{de} + [(\dot{I} + F) + \dot{I}]$ Yapı Tipi

"... *evden sipariş edilen şeyler...*" MM:131

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir isme **yönetme** yoluyla bağlandığı $\dot{I}^{de} + [(\dot{I} + F) + \dot{I}]$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.6.1.1. numaralı** $(\dot{I} + F) + \dot{I}$ modifikasyonudur. Belirtilen grubunun

belirten ögesi ise belirtmelik görevde kullanılan **2.3.1.1. numaralı** (İk + sF) yapı varyantıdır. Ögeleri yönetme ve uyum yoluyla birbirine bağlanan dört ögeli kelime gruplarının belirten ögesi, çoğunlukla bir isimdir. Ögeleri sıralanma yoluyla birbirine bağlanan dört ögeli kelime gruplarının belirten ögesi ise çoğunlukla belirtmelik işleve sahip bir isim ya da fiil soylu bir kelimedir.

$\dot{I}^{de} + [(\dot{I} + F) + \dot{I}]$ Yapı Tipi

"... *bize yadigar kalan tarik*..." S:17

"... *kendini hor gören kişi*..." HB:81

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir zamire **yönetme** yoluyla bağlandığı $\dot{I}^{de} + [(\dot{I} + F) + \dot{I}]$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.6.1.1. numaralı** (İ + F) + İ modifikasyonudur. Belirtilen grubunun belirten ögesi ise belirtmelik görevde kullanılan **2.3.1.1. numaralı** (İk + sF) yapı varyantıdır.

$\dot{I}^{de} + [(\dot{I} + F) + \dot{I}]$ Yapı Tipi

"... *buralarda pek görülmeyen tipler*..." MK:28

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir zamire **yönetme** yoluyla bağlandığı $\dot{I}^{de} + [(\dot{I} + F) + \dot{I}]$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.6.1.1. numaralı** (İ + F) + İ modifikasyonudur. Belirtilen grubunun belirten ögesi ise belirtmelik görevde kullanılan **2.3.1.3. numaralı** (Za + sF) yapı varyantıdır.

$F + [(\dot{I}^d + F) + \dot{I}]$ Yapı Tipi

"... *satılmayıp elde kalmış mallar*..." S:20

"... *kıvrılıp palazlara sarılmış yataklar*..." MK:87

"... *çekinerek ayaklarına dolaşan kuşlar*..." HG:9

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir zarf-fiile **sıralanma** yoluyla bağlandığı $F + [(\dot{I}^d + F) + \dot{I}]$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.6.1.2. numaralı** (İ^d + F) + İ modifikasyonudur. Belirtilen grubunun belirten ögesi ise isimlik görevde kullanılan **2.3.3.1. numaralı** (İ^d + sF) yapı varyantıdır.

3.2.2. Belirtmelik Kelime Grupları

Belirtilen grubu, belirten ögeye sıralanma ve yönetme yoluyla bağlanabilir. Dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik ya da belirtmelik işleve sahip olabilir. Belirtilen grubunun belirtilen ögesi, aynı zamanda dört ögeli kelime grubunun temel ögesidir. Fiilli, belirtmelik, dört ögeli kelime gruplarının temel ögesi durumunda, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller; isimli, belirtmelik, dört ögeli kelime gruplarının temel ögesi durumunda, belirtmelik görevde kullanılabilen isim soylu bütün kelimeler kullanılabilir.

$I^{de} + [(İ + İ) + F]$ Yapı Tipi

"... *Bekir'den fıstıklı lokum alan dedeler...*" ŞM:112

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir isme **yönetme** yoluyla bağlandığı $I^{de} + [(İ + İ) + F]$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.7.1.1. numaralı** $(İ + İ) + F$ modifikasyonudur. Belirtilen grubunun belirten ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.1.1.2. numaralı** $(S + İk)$ yapı varyantıdır.

$I^{de} + [(İ + İ) + F]$ Yapı Tipi

"... *İstanbul'dan daha geniş sayılabilecek bir panorama...*" ŞM:124

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir isme **yönetme** yoluyla bağlandığı $I^{de} + [(İ + İ) + F]$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.7.1.1. numaralı** $(İ + İ) + F$ modifikasyonudur. Belirtilen grubunun belirten ögesi ise belirtmelik işlevi olan **2.1.1.1. numaralı** $(Za + S)$ yapı varyantıdır.

$F + [(İ + İ) + F]$ Yapı Tipi

"... *yattıkça daha beter susayan Erol...*" MK:134

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir zarf-fiile **sıralanma** yoluyla bağlandığı $F + [(İ + İ) + F]$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.7.1.1. numaralı** $(İ + İ) + F$ modifikasyonudur. Belirtilen grubunun belirten ögesi ise belirtmelik görevde kullanılan **2.1.1.1. numaralı** $(Za + S)$ yapı varyantıdır.

$I^{de} + [(İ + İ) + F]$ Yapı Tipi

"... *benden daha iyi anlayacak kişi...*" MK:90

Belirtilen grubunun, belirten durumundaki bir zamire **yönetme** yoluyla bağlandığı $\dot{\mathbf{I}}^{\text{de}} + [(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}}) + \mathbf{F}]$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirtilen ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.7.1.1. numaralı** $(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}}) + \mathbf{F}$ modifikasyonudur. Belirtilen grubunun belirten ögesi ise belirtmelik işlevi olan **2.1.1.1. numaralı** $(\mathbf{Za} + \mathbf{S})$ yapı varyantıdır.

3.3. BELİRTEN VE BELİRTİLEN GRUPLU KELİME GRUPLARI

Belirten ve belirtilen gruplu dört ögeli kelime gruplarının belirteni ve belirtileni olarak basit kelime grupları görev yapar. Sıralanma, yönetme ve uyum yoluyla birbirine bağlanabilen iki basit kelime grubu, isimlik ya da belirtmelik işlevli kelime grupları meydana getirir. Bu başlık altında ele alınan dört ögeli kelime grupları isimlik ve belirtmelik özelliklerine göre sınıflandırıldı. Dört ögeli kelime gruplarının işlevsel özelliklerinin yanında ögeleri arasındaki sözdizimlik bağlantı şekillerine de yer verildi. Belirten ve belirtilen grubunun uyduğu yapı varyantları ile bu varyantların işlevsel özellikleri tespit edilerek dört ögeli kelime gruplarının yapısal çözümlemesi yapıldı.

3.3.1. İsimlik Kelime Grupları

Belirten grubu, belirtilen grubuna sıralanma, yönetme ve uyum yoluyla bağlanabilir. Belirtilen grubunun belirtilen ögesi, aynı zamanda dört ögeli kelime grubunun temel ögesidir. Dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik ya da belirtmelik işleve sahip olabilir. Fiilli, isimlik, dört ögeli kelime gruplarının belirtilen ögesi durumunda, isim-fiiller; isimli, isimlik dört ögeli kelime gruplarının temel ögesi durumunda ise isimlik görevde kullanılabilen isim soylu bütün kelimeler kullanılabilir.

$(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}})^{\text{id}} + (\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}})^3$ Yapı Tipi

"... bu kasabanın şişman kasabı..." MK:6

Belirten grubu, belirtilen grubuna **tam uyum** yoluyla bağlanır. $(\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}})^{\text{id}} + (\dot{\mathbf{I}} + \dot{\mathbf{I}})^3$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.1.1.3. numaralı** $(\dot{\mathbf{i}}\mathbf{Z} + \dot{\mathbf{I}}\mathbf{k})$ yapı varyantı, belirtilen ögesi de isimlik görevde kullanılan **1.1.1.2. numaralı** $(\mathbf{S} + \dot{\mathbf{I}}\mathbf{k})$ yapı varyantıdır.

(F + İ) + (F + İ) Yapı Tipi

"... kazanmak için girişilen eylem..." AVM:184

"... çalıştırmak için kullanılan hareket..." MK:63

"... silmek için kullanılan bez..." MK:38

Belirten grubu ile belirtilen grubu **sıralanma** yoluyla bağlanır. (F + İ) + (F + İ) biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.2.2.2. numaralı** (Fm + E) yapı varyantı, belirtilen ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.2.1. numaralı** (sF + İk) yapı tipidir.

(İ^{de} + F) + (İ + İ) Yapı Tipi

"... altta kalan kırık kavanoz..." HG:124

Belirten grubu ile belirtilen grubu **sıralanma** yoluyla bağlanır. (İ^{de} + F) + (İ + İ) biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.3.3.2. numaralı** (S^{de} + sF) yapı varyantı, belirtilen ögesi ise isimlik görevde kullanılan **1.1.1.2 numaralı** (S + İk) yapı varyantıdır.

(İ + İ)^{de} + (İ + İ) Yapı Tipi

"... bu kasabaya gönüllü sürgün..." MK:94

Belirten grubu, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. (İ + İ)^{de} + (İ + İ) biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.1.1.3. numaralı** (iZ + İk) yapı varyantı, belirtilen ögesi de isimlik görevde kullanılan **1.1.1.2 numaralı** (S + İk) yapı varyantıdır.

(İ + İ³)^{de} + (F + İ) Yapı Tipi

"... buğday tanelerinden yayılan koku..." MK:192

"... gübre kokusundan bunalan kişi..." UH:12

"... çeşme yalağında toplanan su..." MK:11

Belirten grubu, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. (İ + İ³)^{de} + (F + İ) biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.1.4.1 numaralı** (İk + İk³) yapı varyantı, belirtilen ögesi de isimlik görevde kullanılan **1.2.1. numaralı** (sF + İk) yapı tipidir.

3.3.2. Belirtmelik Kelime Grupları

Belirten grubu, belirtilen grubuna sıralanma ve yönetme yoluyla bağlanabilir. Belirtilen grubunun belirtilen ögesi, aynı zamanda dört ögeli kelime grubunun temel ögesidir. Dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik ya da belirtmelik işleve sahip olabilir. Fiilli, belirtmelik, dört ögeli kelime gruplarının temel ögesi durumunda, sıfat-fiiller ve zarf-fiiller; isimli, belirtmelik, dört ögeli kelime gruplarının temel ögesi durumunda ise belirtmelik işleve sahip isim soylu bütün kelimeler kullanılabilir.

$(\dot{I} + \dot{I}^3)^{de} + (\dot{I} + F)$ Yapı Tipi

"... *misafirlik vasfını hâlâ yitirmemiş köy...*" ŞM:101

Belirten grubu, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. $(\dot{I} + \dot{I}^3)^{de} + (\dot{I} + F)$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.1.4.1. numaralı** $(\dot{I}k + \dot{I}k^3)$ yapı varyantı, belirtilen ögesi ise belirtmelik işleve sahip **2.3.1.2. numaralı** $(Za + sF)$ yapı varyantıdır.

$(\dot{I} + \dot{I})^{de} + (\dot{I}^d + F)$ Yapı Tipi

"... *çeşitli dönemlerde kuşatmalara katılan zat...*" ŞM:140

Belirten grubu, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. $(\dot{I} + \dot{I})^{de} + (\dot{I}^d + F)$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.1.1.2. numaralı** $(S + \dot{I}k)$ yapı varyantı, belirtilen ögesi ise belirtmelik işleve sahip **2.3.3.1. numaralı** $(\dot{I}k^{de} + sF)$ yapı varyantıdır.

$(\dot{I} + \dot{I}^3)^{de} + (F + E)$ Yapı Tipi

"... *iş hayatından uzaklaştırmak için verilmiyordu.*" TÖ:67

"... *doğum müjdesini yetiştirmek için bir koşu tutturuyor...*" MK:119

"... *koltuğa kadar ilerleyip cam kenarına gelmek üzere otururlar.*" MK:25

"... *demir örsünde dövülmek üzere kendini zamanın girdabına atmış.*" UH:13

Belirten grubu, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. $(\dot{I} + \dot{I}^3)^{de} + (F + E)$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.1.4.1. numaralı** $(\dot{I}k + \dot{I}k^3)$ yapı varyantı, belirtilen ögesi ise belirtmelik işleve sahip **2.2.2.2. numaralı** $(Fm + E)$ yapı varyantıdır.

$(\dot{I} + \dot{I})^{de} + (\dot{I} + F)$ Yapı Tipi

"... *tel örgülere paralel uzanan yol...*" BB:86

Belirten grubu, belirtilen grubuna **yönetme** yoluyla bağlanır. $(\dot{I} + \dot{I})^{de} + (\dot{I} + F)$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, isimlik görevde kullanılan **1.1.1.1. numaralı** $(\dot{I}k + \dot{I}k)$ yapı varyantı, belirtilen ögesi ise belirtmelik işleve sahip **2.3.1.2. numaralı** $(S + sF)$ yapı varyantıdır.

$(\dot{I}^{de} + F) + (\dot{I} + \dot{I})$ Yapı Tipi

"... *elinden gelen en iyi şey...*" TSBÖH:66

Belirten grubu ile belirtilen grubu **sıralanma** yoluyla bağlanır. $(\dot{I}^{de} + F) + (\dot{I} + \dot{I})$ biçimindeki dört ögeli kelime grubunun belirten ögesi, belirtmelik görevde kullanılan **2.3.3.1. numaralı** $(\dot{I}k^{de} + sF)$ yapı varyantı, belirtilen ögesi de belirtmelik işleve sahip **2.1.1.1. numaralı** $(Za + S)$ yapı varyantıdır.

Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit edilen dört ögeli kelime grupları üzerine yapılan örnek yapı çözümlemelerinde, Türkçedeki her türlü zincirleme kelime grubunun hem belirten ve belirtilen öge olarak hem de basit kelime grubu ve tek başına bir kelime olarak iki bölüme ayrıldığı görülmüştür. Üç ögeli kelime grupları, dört ögeli kelime gruplarında belirten grubu ya da belirtilen grubu olarak görev yapabilir. Bu nedenle üç ögeli kelime gruplarının önceden belirlenen yapı tipi sistemi, dört ögeli kelime gruplarının tespitini kolaylaştırır. Üç ögeli kelime gruplarının da basit kelime grubu ve tek başına bir kelimedenden meydana geldiğini göz önünde bulundurduğumuzda, Türkçedeki zincirleme kelime gruplarının çözümlemesini, basit kelime grubu ile başka bir kelimenin yapı çözümlemesine indirgemek mümkündür. Farklı kaynaklardan tespit edilen kelime gruplarının, işlevsel özelliklerine göre tasnif edildiği çalışmalarda da birbirini tamamlayan bu yapı sistemini görmek ve aynı sonuca ulaşmak mümkündür (Özbek ve Karaca, 2016:703-738). Buradan hareketle öge sayısı dört, beş, altı ve daha fazla olan her türlü zincirleme kelime grubunun yapı çözümlemesi bizi, basit ve üç ögeli kelime gruplarında tespit edilen yapı tiplerine götürecektir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Mustafa Kutlu'nun eserlerinde yer alan kelime grupları tespit edilerek kelime gruplarının işlevsel özelliklerini ön plana çıkaran bir tasnif yöntemine uygun olacak biçimde sınıflandırıldı. Eserlerde tespit edilen kelime grupları, bu tasnif yönteminin gereğince öncelikle isimlik ve belirtmelik olarak iki ana bölümde toplandı. Birinci bölümde isimlik kelime gruplarına, ikinci bölümde belirtmelik kelime gruplarına yer verildi. Kelime grupları; isimlik ve belirtmelik işlevine, öge sayısına, belirten ve belirtilen ögesinin morfolojik yapısına uygun olacak biçimde on altı başlığa ayrıldı. Bu başlıklarda yer alan yapı tipleri numaralandırılarak bunlara ait modifikasyonlar ve varyantlar belirlendi. Mustafa Kutlu'nun eserlerinde yer alan kelime grupları, bu sınıflandırılmaya uygun biçimde tespit edilerek ilgili başlıklar altında değerlendirildi. Bu çalışmada, Mustafa Kutlu'nun yirmi dört eserinden çeşitli kelime grupları örnek olarak kullanıldı. Kelime gruplarının verimlilikleri yapı varyantlarına göre değişkenlik gösterdiği için işlek kelime gruplarından yüzlerce örnek tespit edilebilirken verimsiz bazı kelime gruplarından ancak birkaç tane örnek tespit edilebildi. Bu dengeyi sağlamak amacıyla kelime gruplarının işlevsel özelliklerine göre sınıflandırılmasını gösteren şemada, en alt başlıkta yer alan yapı varyantları (kelime gruplarının -specifique- özellikli yönlerinin ele alındığı başlık) için örnek sayısı dört ile sınırlandırıldı. İsimlik kelime gruplarında toplam kırk yapı tipi, altmış bir modifikasyon, yüz doksan dokuz yapı varyantına; belirtmelik kelime gruplarında ise otuz yapı tipi, yirmi dokuz modifikasyon, yüz on bir yapı varyantına yer verildi.

İsimlik işleve sahip basit kelime grupları, dört ana başlık altında incelendi. Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit edilen ve bu başlıklar altında sınıflandırılan kelime gruplarında en çok kullanılan sözdizimlik bağlantı yönteminin "tam uyum" olduğu görüldü. Tespit edilen kelime grupları, verimlilik açısından değerlendirildiğinde ise toplam on altı yapı tipine bağlı altmış altı yapı varyantı arasından en çok örneğe sahip yapı varyantının, 1.1.3.1. numaralı "İk^{id} + İk³"; en az örneğe sahip yapı varyantının 1.4.2.1. numaralı "Fm^{de} + Fm" olduğu anlaşılmıştır.

Belirteni isim olan, isimli, isimlik, basit kelime gruplarında toplam dört yapı tipi, otuz beş yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; ögeleri sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.1.1.2. numaralı "S + İk" yapı varyantı, ögeleri

yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.1.2.1. numaralı " $\dot{I}k^{de} + \dot{I}k$ " yapı varyantı, ögeleri uyum yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.1.3.1. numaralı " $\dot{I}k^{id} + \dot{I}k^3$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir.

Belirteni fiil olan, isimli, isimlik, basit kelime gruplarında toplam dört yapı tipi, on beş yapı varyantı bulunur. Bu başlık altında tespit edilen; ögeleri sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.2.1. numaralı " $sF + \dot{I}k$ " yapı varyantı, ögeleri yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.2.1. numaralı " $Fm^{de} + \dot{I}k$ " yapı varyantı, ögeleri uyum yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.1.3.1. numaralı " $Fm^{id} + \dot{I}k^3$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, ögeleri "sıralanma" yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarıdır.

Belirteni isim olan, fiilli, isimlik, basit kelime gruplarında toplam dört yapı tipi, on bir yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; ögeleri sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.3.1.2. numaralı " $S + Fm$ " yapı varyantı, ögeleri yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.3.2.1. numaralı " $\dot{I}k^{de} + Fm$ " yapı varyantı, ögeleri uyum yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.3.3.1. numaralı " $\dot{I}k^{id} + Fm^3$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, ögeleri "tam uyum" yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarıdır.

Belirteni fiil olan, fiilli, isimlik, basit kelime gruplarında toplam dört yapı tipi, beş yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; ögeleri sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.4.1. numaralı " $zF + Fm$ " yapı varyantı, ögeleri yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.4.2.1. numaralı " $Fm^{de} + Fm$ " yapı varyantı, ögeleri uyum yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.4.3. numaralı " $sF^{id} + Fm^3$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, ögeleri "tam uyum" yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarıdır.

İsimlik işleve sahip üç ögeli kelime grupları, dört ana başlık altında incelendi. Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit edilen ve bu başlıklar altında sınıflandırılan kelime gruplarında en çok kullanılan sözdizimlik bağlantı yönteminin "sıralanma" olduğu görüldü. Tespit edilen kelime grupları verimlilik açısından değerlendirildiğinde ise

toplam yirmi dört yapı tipi ve altmış altı modifikasyona bağlı yüz otuz üç yapı varyantı arasından en çok örneğe sahip yapı varyantının, 1.5.1.4. numaralı " $(\dot{I}k^{de} + S) + \dot{I}k$ "; en az örneğe sahip yapı varyantının 1.8.6. numaralı " $Fm^{id} + (\dot{I}k^{de} + Fm)^3$ " olduğu belirlendi.

Belirteni isim olan, isimli, isimlik, üç ögeli kelime gruplarında toplam altı yapı tipi, yirmi bir modifikasyon ve altmış yedi yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; belirteni ile belirtileni sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.5.1.4. numaralı " $(\dot{I}k^{de} + S) + \dot{I}k$ " yapı varyantı, belirteni ve belirtileni yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.5.3.1. numaralı " $(S + \dot{I})^{de} + \dot{I}k$ " yapı varyantı, belirteni ile belirtileni uyum yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.5.6.1. numaralı " $\dot{I}k^{id} + (S + \dot{I}k)^3$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, belirteni ve belirtileni "sıralanma" yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarıdır.

Belirteni fiil olan, isimli, isimlik, üç ögeli kelime gruplarında toplam altı yapı tipi, on üç modifikasyon ve yirmi yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; belirteni ile belirtileni sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.6.1.2. numaralı " $(\dot{I}k^{de} + sF) + \dot{I}k$ " yapı varyantı, belirteni ve belirtileni yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.6.3. numaralı " $(\dot{I}k^{de} + Fm)^{de} + \dot{I}k$ " yapı varyantı, belirteni ile belirtileni uyum yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarında 1.6.5.4. numaralı " $(\dot{I}k^{de} + F) + \dot{I}k^3$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, belirteni ile belirtileni "sıralanma" yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarıdır.

Belirteni isim olan, fiilli, isimlik, üç ögeli kelime gruplarında toplam altı yapı tipi, on dokuz modifikasyon ve otuz iki varyant bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; belirteni ile belirtileni sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.7.1.2. numaralı " $(\dot{I}k^{de} + E) + Fm$ " yapı varyantı, belirteni ile belirtileni yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.7.3.1. numaralı " $(iZ + \dot{I}k)^{de} + Fm$ " yapı varyantı, belirteni ile belirtileni uyum yoluyla birbirine bağlanan iyelikli kelime gruplarında 1.7.6.2. numaralı " $\dot{I}k^{id} + (\dot{I}^{de} + Fm)^3$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, belirteni ile belirtileni "tam uyum" yoluyla bağlanan kelime gruplarıdır. Bu başlıkta yer alan kelime gruplarının temel ögesi tek başına bir isim-fiil olduğu için çok verimli değildir.

Belirteni fiil olan, fiilli, isimlik, üç ögeli kelime gruplarında toplam altı yapı tipi, sekiz modifikasyon ve on dört yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; belirteni ile belirtileni sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.8.1.2. numaralı " $(\dot{I}k^{de} + zF) + Fm$ " yapı varyantı, belirteni ile belirtileni yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 1.8.3.3. numaralı " $(\dot{I}k^{id} + sF^3)^{de} + Fm$ " yapı varyantı, belirteni ile belirtileni uyum yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarında 1.8.6. numaralı " $Fm^{id} + (\dot{I}^{de} + Fm)^3$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, belirteni ile belirtileni "yönetme" yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarıdır.

Belirtmelik işleve sahip basit kelime grupları, dört ana başlık altında incelendi. Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit edilen ve bu başlıklar altında sınıflandırılan kelime gruplarında en çok kullanılan sözdizimlik bağlantı yönteminin "yönetme" olduğu görüldü. Tespit edilen kelime grupları, verimlilik açısından değerlendirildiğinde ise toplam on altı yapı tipine bağlı kırk yapı varyantı arasından en çok örneğe sahip yapı varyantının, 2.3.3.1. numaralı " $\dot{I}k^{de} + sF$ "; en az örneğe sahip yapı varyantının 2.4.3.1. numaralı " $Fm^{de} + sF$ " olduğu belirlendi.

Belirteni isim olan, isimli, belirtmelik, basit kelime gruplarında toplam dört yapı tipi, on altı yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; ögeleri sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.1.1.1. numaralı " $Za + S$ " yapı varyantı, ögeleri yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.1.3. numaralı " $\dot{I}^{de} + S$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, ögeleri "yönetme" yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarıdır.

Belirteni fiil olan, isimli, belirtmelik, basit kelime gruplarında toplam dört yapı tipi, altı yapı varyantı bulunur. Bu başlık altında tespit edilen; ögeleri sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.2.2.1. numaralı " $sF + E$ " yapı varyantı, ögeleri yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.2.4.1. numaralı " $sF^{de} + E$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, ögeleri "sıralanma" yoluyla birbirine bağlanan kelime gruplarıdır. Belirtmelik işlevli basit kelime grupları arasında, eserlerden tespit edilen örneklerin çoğunluğunun zarflık işleve sahip olduğu tek bölümdür.

Belirteni isim olan, fiilli, belirtmelik, basit kelime gruplarında toplam dört yapı tipi, on yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; ögeleri sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.3.3.1. numaralı " $\dot{I}k + sF$ " yapı varyantı, ögeleri yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.3.3.1. numaralı " $\dot{I}k^{de} + sF$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin çoğunluğu, "yönetme" yoluyla oluşan kelime gruplarıdır.

Belirteni fiil olan, fiilli, belirtmelik, basit kelime gruplarında toplam dört yapı tipi, sekiz yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; ögeleri sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.4.1.3. numaralı " $zF + sF$ " yapı varyantı, ögeleri yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.4.3.1. numaralı " $Fm^{de} + sF$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin çoğunluğu, "yönetme" yoluyla oluşan kelime gruplarıdır.

Belirtmelik işleve sahip üç ögeli kelime grupları, dört ana başlık altında incelendi. Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit edilen ve bu başlıklar altında sınıflandırılan kelime gruplarında en çok kullanılan sözdizimlik bağlantı yönteminin "yönetme" olduğu görüldü. Tespit edilen kelime grupları verimlilik açısından değerlendirildiğinde ise toplam on dört yapı tipi ve yirmi dokuz modifikasyona bağlı yetmiş bir varyantı arasından en çok örneğe sahip yapı varyantının, 2.7.3.3. numaralı " $(\dot{I}k + \dot{I}k^3) + sF$ "; en az örneğe sahip varyantın ise 2.8.1.2. numaralı " $(\dot{I}k^{id} + Fm) + sF$ " olduğu belirlendi.

Belirteni isim olan, isimli, belirtmelik, üç ögeli kelime gruplarında toplam üç yapı tipi, sekiz modifikasyon ve yirmi dört yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; belirteni ile belirtileni sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.5.1.1. numaralı " $(\dot{I}k + E) + S$ " yapı varyantı, belirteni ile belirtileni yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.5.2.2. numaralı " $(\dot{I}k^{id} + \dot{I}k^3)^{de} + E$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, belirteni ile belirtileni "sıralanma" yoluyla birbirine bağlanan üç ögeli kelime gruplarıdır.

Belirteni fiil olan, isimli, belirtmelik, üç ögeli kelime gruplarında toplam üç yapı tipi, beş modifikasyon ve sekiz yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; belirteni ile belirtileni sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.6.1.1.

numaralı " $(\dot{I}k^{de} + sF) + E$ " yapı varyantı, belirteni ile belirtileni yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.6.2.2. numaralı " $(\dot{I}k^{de} + Fm)^{de} + S$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, belirteni ile belirtileni "yönetme" yoluyla birbirine bağlanan üç ögeli kelime gruplarıdır.

Belirteni isim olan, fiilli, belirtmelik, üç ögeli kelime gruplarında toplam dört yapı tipi, on bir modifikasyon ve otuz bir yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; belirteni ile belirtileni sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.7.1.3. numaralı " $(Fm + E) + sF$ " yapı varyantı, belirteni ile belirtileni yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.7.7.3. numaralı " $(\dot{I}k + \dot{I}k^3)^{de} + sF$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, belirteni ile belirtileni "yönetme" yoluyla birbirine bağlanan üç ögeli kelime gruplarıdır.

Belirteni fiil olan, fiilli, belirtmelik, üç ögeli kelime gruplarında toplam dört yapı tipi, beş modifikasyon ve sekiz yapı varyantı bulunmaktadır. Bu başlık altında tespit edilen; belirteni ile belirtileni sıralanma yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.8.1.2. numaralı " $(\dot{I}k^{de} + Fm) + sF$ " yapı varyantı, belirteni ile belirtileni yönetme yoluyla bağlanan kelime gruplarında 2.8.3.1. numaralı " $(\dot{I}k^{de} + Fm)^{de} + sF$ " yapı varyantı, diğer yapı varyantlarına kıyasla daha fazla örneğe sahiptir. Bu başlık altında değerlendirilen örneklerin büyük çoğunluğu, belirteni ile belirtileni "yönetme" yoluyla birbirine bağlanan üç ögeli kelime gruplarıdır.

Çok ögeli kelime gruplarının ele alındığı üçüncü bölümde, bu tür zincirleme kelime gruplarının oluşum biçimleri hakkında kısa bir yapı çözümlemeye yer verildi. Çok ögeli kelime grupları üzerine yaptığımız yapı çözümlemelerinden hareketle, Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit edilen "belirten gruplu ve belirtilenli" kelime gruplarının, diğer çok ögeli kelime gruplarından sayıca daha fazla olduğu söylenebilir. Çok ögeli kelime gruplarının yapı tipi çözümlemesi, basit kelime grubu ile herhangi bir tek başına kelimenin birleşmesine kadar indirgenebildiği için bu tür zincirleme kelime gruplarını değerlendirirken birinci ve ikinci bölümde incelenen yapı tiplerinden yararlanıldı. Bu şekilde, basit ve üç ögeli kelime gruplarının yapı tipleri ile çok ögeli kelime gruplarının oluşum biçimleri arasındaki ilişki ortaya konuldu.

Yukarıdaki verilerden hareketle Mustafa Kutlu'nun eserlerindeki kelime gruplarının yapısal/işlevsel özellikleri hakkında genel bir değerlendirme yapmak mümkündür. Birinci bölümde sekiz başlık altında incelenen isimlik kelime gruplarında isimli kelime gruplarının sayısı, fiilli kelime gruplarının sayısından çok daha fazladır. Bu durum, Türkçedeki isim soylu kelimelerin, fiil soylu kelimelerden sayıca daha fazla olmasıyla açıklanabilir. Eserlerde tespit edilen isimlik kelime gruplarının büyük çoğunluğunun, uyum ve sıralanma yoluyla oluştuğu görüldü. Bu durum, "yönetme" sözdizimlik bağlantı yönteminin daha çok fiilli ve belirtmelik kelime gruplarına özgü bir bağlantı yöntemi olmasıyla açıklanabilir. Eserlerde tespit edilen kelime gruplarının işlevsel özelliklerine göre dağılımında; isimlik kelime gruplarının sayısının, belirtmelik kelime gruplarının sayısından daha fazla olduğu görülür. Bu durum, belirtmelik kelime grubu öğelerinin uyum yoluyla bağlanamaması ve taranan eserlerde çok sayıda iyelikli kelime grubu olmasıyla açıklanabilir. Belirtmelik işleve sahip kelime gruplarında kullanılan en çok kullanılan sözdizimlik bağlantı yönteminin ise "yönetme" olduğu tespit edilmiştir. Mustafa Kutlu'nun eserlerinde tespit edilen belirtmelik kelime gruplarının çok büyük bölümü sıfatlık işleve sahiptir. Yalnızca belirteni fiil olan, isimli, basit kelime gruplarındaki örneklerin büyük bölümü zarflık işleve sahiptir. Zarflık kelime grupları, bir hareketin belirtisini ya da bir belirtinin belirtisini bildirir. Tespit edilen kelime grupları arasında hareketin belirtisini bildirenlerin sayısı daha fazladır. İsimlik kelime gruplarında yer alan isimli kelime gruplarının sayısı, fiilli kelime gruplarından daha fazla olduğu halde belirtmelik kelime gruplarında yer alan isimli kelime gruplarının sayısının, fiilli kelime gruplarının sayısı ile neredeyse eşit olduğu görülmüştür. Bunun sebebi; temel öge durumundaki mastar fiil biçimi, bir isim gibi iyelikli ya da yalın hâlde çok fazla kullanılmazken temel öge durumundaki sıfat-fiil ve zarf-fiillerin; sıfatlar, zarflar ve edatlar kadar yaygın kullanılabilmesidir.

Sonuç olarak Mustafa Kutlu'nun eserlerinde yer alan kelime grupları yapısal ve gramatik yönden incelenerek yapı tipleri, modifikasyonları ve varyantları formüle edildi, işlevsel özellikleri ortaya kondu. Bu çalışmada kullanılan işlevsel sınıflandırma yöntemi, tanımlar ve terimler ile yapılmış ve yapılacak olan diğer çalışmalara katkı sağlamayı amaçlıyoruz. Bu çalışmanın sonuçlarından hareketle eserler üzerinde eş zamanlı çalışmalar yapılarak yazarların üslup özellikleri ve eğilimleri; art zamanlı çalışmalar yapılarak Türkçenin geçirdiği aşamalar ve genel eğilimleri belirlenebilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (1995), *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yayınları: Ankara.
- Banguoğlu, Tahsin (2004), *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları: Ankara.
- Baskakov, Nikolay (2011), *Çağdaş Türkçede Kelime Grupları* (Çev. Oktay Selim Karaca), İstanbul: Kesit Yayınları, (1974).
- Bilgegil, Mehmet Kaya (2000), *Türkçe Dilbilgisi*, Salkımsöğüt Yayınları: Ankara.
- Bozkurt, Fuat (2010), *Türkiye Türkçesi*, Kapı Yayınları: İstanbul.
- Börekçi, Muhsine (2015), "Söz Dizim Kuramları Bağlamında Türkçe Söz Dizimi", *Turkish Studies-International Periodical for the Language, Literature and History of Turkish or Turkic*, C:10/16, ss.355-370.
- Delice, İbrahim (2007), *Türkçe Sözdizimi*, Kitabevi Yayınları: İstanbul.
- Ediskun, Haydar (2010), *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Ergin, Muharrem (1989), *Türk Dil Bilgisi*, Boğaziçi Yayınları: İstanbul.
- Hatiboğlu, Vecihe (1972), *Türkçenin Sözdizimi*, TDK Yayınları: Ankara.
- Karahan, Leyla (2006), *Türkçede Söz Dizim*, Akçağ Yayınları: Ankara.
- Koç, Nurettin (1996), *Yeni Dilbilgisi*, İnkılâp Yayınları: İstanbul.
- Korkmaz, Zeynep (2009), *Türkiye Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları: Ankara.
- Kutlu, Mustafa (2011), *Tufandan Önce*, 8. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2011), *Chef*, 6. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2012), *Anadolu Yakası*, 1. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2012), *Yokuşa Akan Sular*, 11. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2012), *Zafer Yahut Hiç*, 6. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2012), *Tahir Sami Bey'in Özel Hayatı*, 6. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Sıradışı Bir Ödül Töreni*, 1. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Uzun Hikâye*, 35. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Hüzün ve Tesadüf*, 9. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.

- Kutlu, Mustafa (2013), *Menekşeli Mektup*, 10. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Huzursuz Bacak*, 8. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Rüzgârlı Pazar*, 11. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Şehir Mektupları*, 8. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Bu Böyledir*, 8. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Hayat Güzeldir*, 4. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Kapıları Açmak*, 11. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Yoksulluk İçimizde*, 14. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Sır*, 11. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Akasya ve Mandolin*, 7. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2013), *Ya Tahammül Ya Sefer*, 15. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2014), *Dem Bu Demdir*, 1. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2015), *Mavi Kuş*, 24. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul.
- Kutlu, Mustafa (2016), *Yıldız Tozu*, 10. Baskı, Erdem Yayınları: İstanbul.
- Özbek, Gökhan ve Karaca, Oktay Selim (2016), "Çağdaş Türkçede Kelime Gruplarının İşlevsel Tasnifi Üzerine", *Turkish Studies-International Periodical for the Language, Literature and History of Turkish or Turkic*, C:11/4, ss.703-738.
- Usta, Halil İbrahim (2007), "Kelime Gruplarını Nasıl Tasnif Edelim" [Bildiri], Hayati Develi (Ed.); *Türkçenin Söz Dizimi ve Türk Edebiyatında Üslûp Arayışları*, 27-28 Ağustos, İstanbul Kültür Üniversitesi: İstanbul, ss. 413-421.
- Vardar, Berke (1988), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, ABC Kitabevi: İstanbul.
- Zülfikar, Hamza (1991), *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, TDK Yayınları: Ankara.

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖĞRENCİ ÖZGEÇMİŞ FORMU

Adı-Soyadı	Gökhan ÖZBEK		
Lisans Öğrenimi	Cumhuriyet Üniversitesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü	Doğum Yeri	Ankara
Yüksek Lisans Öğrenimi	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı	Doğum Tarihi	29.07.1989

1989 yılında Ankara'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini 19 Mayıs İlköğretim Okulunda, lise öğrenimini Mamak Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesinde tamamladı. Cumhuriyet Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 2012 yılında mezun olduktan sonra 2012-2013 yılları arasında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde Pedagojik Formasyon Eğitimi aldı. 2012 yılında başladığı İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde 4. sınıf öğrencisidir. 2013 yılında Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında başladığı yüksek lisans eğitimine hâlen devam etmektedir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

ADRES : Aşık Veysel Mahallesi 319. Sokak Pınar Apartmanı No: 2/10 Abidinpaşa /Ankara

GSM: 05465605603

E-Posta: gokhanozbek555@gmail.com